Retningen framover. Vi skal först se litt på produksjonen og behovsdekning en for krigen.-For planteproduktene svarte avlingene noenlunne til behovet bortsett fra korn, hvorav vi hadde stor import. Av foredlingsprodukter ble det produsert av slakt og egg, det som gikk utenlands. Av den melk som ble tilfört meieriene ble först konsumbehovet dekket, dernest ble det laget så mye ost som markedet kunne ta imot, og resten ble opparbeidet til smör.Alt dette smör fant ikke direkte avsetning, og ble derfor for en stor del tvangsinnblandet i margarinen, idet eksport ville medföre for stort tap. Innblandingsprosenten steg stadig; like för krigen var den oppe i 30,.

Tvangsinnblandingen var lite populär, og man sökte derfor å begrense melkeproduksjonen en del ved å legge avgift på kraftforet, da den store ökning i melkeproduksjonen i förste rekke skyldtes stor kraftforimport.Avgiften ble imidlertid ikke av den störrelse at den svarte til sin hensikt.

Etter krigen må man regne med å få de samme problemer igjen. Teknikken er gått videre fram, og jordbrukets ökonomiske basis er styrket. Dette vil före til en rask stigning i produksjonen. Spörsmålet blir da om man skal foreta en effektiv nedskjäring av kraftforimporten, eller om forbruket av margarin skal skjäres ned til fordel for smör. En av delene - eller begge- vil bli nödvendig om man skal kunne holde regningssvarende priser på jordbruksvarer. For å få gjennomfört de tiltak som er nödvendige, må man bygge på [illegible] ökonomiske landbruksorganisasjoner og söke å få dem videre utbygget. Samtidig må staten erkjenne sitt ansvar overfor såvel forbruker som [illegible] og gripe regulerende inn der dette er nödvendig.

- 0 -

Fra Hjemmefrontens ledelse: Til böndene.

Ernäringssituasjonen har stadig forverret seg for det store flertall av folket og er nå med mangel på poteter blitt kritisk. Det gjelder derfor at folket potetforsyning sikres og det straks potetene tas opp.Sörg derfor for at alle anvisninger til det sivile forbruk blir omgående ekspedert. Jo raskere potetene kan komme frem til forbrukerne desto sikrere og bedre.Alle bör om mulig få det de har rett til.

Sörg videre for betryggende lagring og sikkerhet for det kvantum dere skal ha til dekking av eget forbruk og til settepoteter. Gode frostfrie jordhuler som er hövelig ventilert er et godt, brukbart lagringssted.

Potetavlingen er i år liten og derfor skal först og fremst det alminnelige sivile forbruk og settepotetkvantumet dekkes og sikres.

- 0 -

Fra Hjemmefrontledelsens bondegruppe: Svartebörs.

Vi har tidligere flere ganger advart de bönder som ågrer med sine produkter. Denne ågring er en forbrytelse og den skader den norske bondestand sterkt ved innen de andre befolkningslag å opparbeide en motvilje mot bonden. Vi blir ikke lengre bare stående ved advarsler, men sörger for at disse ågerkarler blir notert for å dra dem til ansvar etter krigen. Dette blir besörget av representanter for det store flertall av bönder som ikke driver med svartebörs og som er fullt klar over de skjebnesvangre fölger denne svartebörsvirksomhet kan få for den norske bondestand i fremtiden, selvom disse ågerkarler bare utgjör et lite mindretall.

Du som driver denne avskyelige ågring, har ingen akseptable unnskyldning for din handlemåte. Du vet godt at salg utenom rasjoneringen bare kan forsvares når dette skjer til de vanskeligst stillede deler av befolkningen som en ren hjelpeaksjon, og du vet godt hva du med rimelighet må ha [illegible] for å dekke produksjonsomkostningene. Tar du mer er du en forbryter [illegible] vi i den samlede bondestands interesse skal vite å ramme i sin tid. Du plikter å vite at når du har basert din jordbruksdrift på å selge en vesentlig del av dine produkter utenom rasjoneringen for å oppnå en god fortjeneste, da har du på denne måten tilvendt deg en kapital som ikke er din og som samfunnet etter krigen ikke bare har rett til, men også plikt til å inndra. Din omsetning utenom rasjoneringen skal bare väre en hjelpeaksjon. Det gir deg selvrespekt og et godt omdömme. Driver du det for vinnings skyld, er du ute i sumpen og ikke värd navnet norsk bonde. En gang går du også gjerne nede ved en tysk leirplass og selger dine varer til fienden. Da er du blitt en uforfalsket landsforreder. Hold derfor opp med din ågring.

Flertallet av de norske bönder forakter de som ågrer med matvarer,likegyldig enten det er bönder, handelsmenn eller andre. De forakter også den store flokk som tråler bygdene og kjöper praktisk talt til hvilkensomhelst pris. Man er klar over at disse og de som ågrer er jevnbyrdige forbrytere. Disse oppkjöpere er vanskeligere å få notert, men også dette skjer for å få et renslig oppgjör. Mange driver som oppkjöpere for fienden og for den svartebörs som betjener seg av tjuveslakterne.

Bönder, sett en stopper for dette uvesen! Noter den som driver med ågeren og den som frister med den höye betaling. Gi dem den behandling de fortjener. Det er det gode forhold mellom land og by som står på spill.Derfor vil vi også feste oppmerksomheten ved at vi bönder skal effektivt bekjempe det nokså utbredte misbruk fra handelsmenns side ved å forlange å få kjöpt våre produkter utenom rasjoneringen for å selge bonden varer mot alminnelig anvisning. Dette blir, så merkelig det kan höres, også lagt bonden til last i det alminnelige omdömme: Han kan nemlig ved hjelp av sine produkter skaffe seg slike varer som det alminnelige folk ikke kan oppdrive.

Bönder, bekjemp svartebörsen, men hjelp der dere kan og det trengs!

- 0 -

Kanonfabrikken ved Kongsberg våpenfabrikk har i den senere tid arbeidet for fullt for "die Wehrmacht", som hadde etablert et solid vakthold ved denne fabrikken. For en uke siden overtok imidlertid en styrke av "norske" Waffen S.S. vaktholdet. Ved overtagelsen holdt sjefen for denne styrke en liten tale med fölgende avslutning: "Vi overtar vaktholdet her etter våre tyske kamerater. Og jeg vil bare si at vi nok skal holde like god vakt som tyskerne. Sålenge vi står vakt rundt denne fabrikken skal ingen fordömt sabotör, - om han så er Gud eller faen sjöl, - komme inn her".

Natt til söndag 17/9 kom det likevel noen inn der. Kl. 02,00 denne natt gikk den store maskinhallen i luften ved en eksplosjon så kraftig at hele Kongsberg rystet. Kl. 02,10 og 02,30 inntraff to nye eksplosjoner som tilintetgjorde henholdsvis en 15 cm. feltkanon, som dagen för var ferdigreparert og et batteri Bofors luftvernkanoner. Såvel vaktstyrken som den lokale tyske garnison ble grepet av vill panikk da den förste eksplosjonen gikk. Den tyske kommandant slo öyeblikkelig fast at det var invasjon.

Om morgenen ankom Gestapo med sabotasjeeksperter til Kongsberg. De slo meget hurtig fast at sabotörene hadde utfört en utrolig jobb. Noe holdbart spor har de imidlertid ikke funnet. - Vi kan hjelpe dem litt på vei. Den ble utfört av tre uniformerte menn. Norske Commandos. - De eneste tyskerne har funnet å kunne arrestere er vaktstyrken fra norske Waffen S.S. som skulle beskytte fabrikken.

Jobbens resultat var en absolutt success. - Kanonfabrikken er satt ut av spillet - i allfall for krigens varighet. Et Bofors luftvernbatteri og en 15 cm. feltkanon tilintetgjort. Det er all mulig grunn til å väre fornöyd med hjemmefrontens kommuniké for söndag 17/9: "en fiendtlig kanonfabrikk tilintetgjort....." Vel blåst.

- 0 -

Ved en aksjon mot et bensinlager på Hönefosskanten löste sabotörene sin vanskelige oppgave med särlig eleganse. 6 mann fra Wehrmacht var forlagt ved tankene. To og to gikk vakt sammen. Da en av soldatene skulle hente avlösning ble han lydlöst overmannet og i en fart avklädt. En av sabotörene gikk så i tysk uniform inn i vaktstuen og "holdt opp" de fire derinne för de kom seg av overraskelsen. De 4 ble også avklädt og sabotörene begav seg ut i lånte uniformer for å"avlöse" sistemann. En forbipasserende kunne deretter konstatere at tyske soldater ödela lageret. Resultatet var 76 000 liter bensin ödelagt og 6 tyske uniformer kapret. - Natt til lördag for 14. dager siden ble det foretatt "tyveri" av ca. 12 000 kg. sprengstoff på Hönefosskanten. Det stedlige politi hadde mistenke til en bil, hvis signalement gikk ut öyeblikkelig. Bl.a. ble det etablert vakthold ved Sandvika. Hit kom bilen kjörende men vakten greide ikke å stoppe bilen som kjörte tvers gjennom sperringene. - Det ble erklärt unntakstilstand på Hönefoss, og flere nordmenn ble uten videre skutt ned på gaten.

K R O N I K K E N

Nr. 27 — 5. okt. 1944.

Mappe 95
Ekspl. 27 A
Dato
Avd. 3A-1095/4
L.nr. 5847

Invasjons-alternativet.

Som flere ganger nevnt må vi regne med tre muligheter når det gjelder befrielsen av vårt land: 1) alliert invasjon, 2) tysk kapitulasjon og 3) tysk evakuering. Vi har tidligere behandlet kapitulasjonsmuligheten og forholdet etter våpenstillstanden. Her skal vi si noen ord om situasjonen i tilfelle av at de allierte gjör invasjon i Norge. En på mange måter analog situasjon vil oppstå hvis det under andre forutsetninger kommer til kamphandlinger i landet vårt.

Det er klart at en invasjon ikke kan gjennomföres av norske styrker alene. Det må allierte tropper til. De norske landstyrkene vil sannsynligvis bli i sterkt mindretall bl.a. fordi Norge har lagt störst vekt på utviklingen av marinen sin og flyvåpnet. Landstyrkene er på langt når store nok til å ta opp kampen mot tyskerne. Nästen 10 000 norske gutter får riktignok en förstekla sses utdannelse på "politiskolene" i Sverige. Også disse styrkene kommer til å spille en stor rolle ved frigjöringen. Men heller ikke med deres hjelp kan vi klare jobben alene. Det er ca. 200 000 tyskere i Norge idag og antallet vil antagelig öke etterhvert som Finnland evakueres. - De allierte troppene kommer imidlertid ikke til å väre et öyeblikk lengre enn nödvendig på norsk jord.

Våre våpnede styrker ute og hjemme har forberedt seg på invasjonen gjennom flere år og de er rede til å bäre de ofrene som kampen kommer til å kreve. For resten av nordmennene, som ikke er militärt organisert, er oppgavene under en eventuell invasjon ikke så klare. Men en del ting er vel på det rene. Når - eller hvis - det bryter lös krigshandlinger her i landet, vil det sikkert virke som et sjokk på mange. Vi har nok holdt en ubrytelig front mot nazifiseringsforsökene i alle disse årene og mange har sittet fengslet eller stått vergelöse overfor tyske våpen, men det blir noe annet hvis det kommer til alminnelig skuddveksling rundt hjemmene våre. Og da kan vi ikke gjöre regning med å få "illegale" aviser med paroler om hvorledes vi skal oppföre oss i den og den situasjon. Det förste bud det må väre at vi ikke mister fatningen, men holder hodet klart og kaldt. Husk til skrekk og advarsel panikkdagen den 10. april 1940 og den franske sivilbefolkningens planlöse flukt foran de fremadstormende tyske styrkene.

Höyst sannsynlig skal bare de organiserte hjemmestyrkene ta aktiv del i kampene. Oppgaven for resten av befolkningen blir da å holde seg i ro og ikke blande seg opp i stridighetene. De må nöyaktiv fölge instruksene fra de militäre myndighetene. Stort sett må man pröve å komme seg unna når det raser alvorligere kamphandlinger i närheten av der man bor, og man må unngå strategiske stillinger som trafikknutepunkter etc., men så snart som råd er må man söke hjem igjen. For all del må man ikke p.g.a. rykter om bombing e.l. la seg narre til å evakuere. Det kan vanskeliggjöre de alliertes forbindelser og tyskerne kan drive de evakuerende foran seg på veiene.

Sivilbefolkningen skal altså ikke ta del i kampene, men ellers väre rede til å gi hjemmestyrkene og troppene utenfra all den hjelpen de trenger og ber om. Det kan dreie seg om mat, husrom, korrekte opplysninger etc.En annen viktig oppgave blir å spre kunngjöringene fra de militäre myndighetene hurtig og riktig.

- 0 -

Det meldes offisiellt at de norske handelsskips-tap i siste halvår var de minste siden krigen begynte. Månedene januar og mai var helt uten tap. Under landgangen i Nordfrankrike var 10% av handelsskipene norske og ikke en sjömann gikk tapt.

Av norske båter som gikk i tysk fart er fölgende senket i den senere tid: N.A.L.s "Tyrifjord"(6000 tonn) + Bergenskes "Lynx" 20/9 ved Bjömefjord, Vela utenfor Egersund 21/9 og Fred. Olsens "Knute Nelson ved Jären 27/9.

UKEN SOM GIKK (28. sept. - 4. okt.)

Vestfronten. Den front tyskerne hadde å forsvare under invasjonens förste fase på Cotentinhalvöya, hadde en utstrekning av ca. 100 km. Den front de nå har langs sin vestgrense er 6-700 km lang, og i mellomtiden har de mistet omkring 1 million mann i vest, av sine beste styrker. De allierte har i vest en armé på mellom 2 og 3 millioner mann, som sikkert er de tyske styrker tallmessig langt overlegene ig hvis utstyr uten sammenlikning er meget bedre; overlegenheten i luften er også knusende. Det trykk disse stridskrefter över mot Vestvollen, vil uvegerlig måtte före til et gjennombrudd ett eller annet sted. At tyskerne i de siste par uker har formådd å bremse opp den allierte framrykning i de fleste avsnitt, er bare en forbigående foreteelse. De stöt de allierte satte inn ved Aachen og ved Arnhem, var ikke ledd i en velforberedt stor-offensiv, for en oppladning for en slik hadde det overhodet ikke värt tid til. Under inntrykket av det tyske sammenbrudd i Frankrike tok imidlertid de allierte noen chanser. Det var en mulighet for at de ved å slå til för tyskerne fikk tid på seg til å reorganisere forsvaret, kunne tilkjempe seg avgjörende strategiske fordeler med forholdsvis små omkostninger. Denne hypotese har imidlertid ikke holdt stikk. Det har vist seg at det tross alt har lykkes tyskerne å organisere et forsvar av en viss styrke der hvor de kunne stötte seg til Rhinen, Vestvollen og de franske befestninger i Alsace. Det betyr ikke at bladet på noen måte har vendt seg eller at det på lengre sikt har lykkes tyskerne å stabilisere situasjonen i vest. Det er etter alt å dömme en forholdsvis kortvarig utsettelse tyskerne har oppnådd. Ved bedömmelsen av situasjonen må man også ta i betraktning at det nå kjempes om tyskernes siste store skanse og at de derfor vil komme til å sette alt inn i et desperat forsök på å stanse offensiven. Derfor er det mulig at det ennå kan ta noen tid å framtvinge et gjennombrudd i likhet med det som fant sted ved Avranches og som dermed avgjorde Frankrikes skjebne, men når först gjennombruddet skjer,er dermed også den militäre avgjörelse i krigen falt.

Situasjonen som den har utviklet seg de siste ukene, tyder også på at de allierte nå har valgt en mer omstendelig og ortodoks framgangsmåte.Det har funnet sted en langt mer massiv oppladning enn tidligere, bl.a. med sterke konsentrasjoner av tungt artilleri, og det er innledet en flyforberedelse etter det gamle, stort opplagte skjema med knusende slag mot de tyske frontstillinger og lammende angrep mot de bakre forsyningslinjer og sentra (se nedenfor under avsnittet om luftkrigen).

Den offensiv 1. amerikanske arme har innledet den 2. oktober ved Aachen er kanskje det förste ledd i denne strategiske plan. BBCs korrespondent melder at det er et av de störste kombinerte fly- og markangrep som har forekommet under felttoget i vest. Forut for angrepet gikk en overordentlig heftig artilleri- og flyforberedelse, med innsats av hundrer på hundrer av de groveste amerikanske transportable kanoner, opptil 240 mm kaliber, og 500 tunge bombefly, samtidig som 1250 tunge bombere eskortert av 750 jagere angrep den tyske etappe: Köln, Kassel og Hamm. Etter dette knusende bombardement gikk infanteri- og panseravdelinger til angrep, satte over elva Wurm, krysset jernbanelinjen Aachen-Geilenkirchen (-Düsseldorf) og tok byen Ubach 16 km nordöst for Aachen. Innbruddet er etter onsdagens meldinger 10 km dypt og strekker seg over en 15 km bred front. Det later til at en rekke sterkt utbygde tyske stillinger er forsert. At tyskerne er fullt klar over den meget alvorlige trussel offensiven betegner, framgår av at de kaster inn store reserver for å hindre et gjennombrudd til Rhinen, og det utkjempes i öyeblikket et heftig og blodig slag ved Merkstein, en by som ligger omtrent halvveis mellom Aachen og Geilenkirchen.

På den nordlige sektor, i Nederland, har det i den siste uke bare forekommet mer lokalt begrensede operasjoner. Den britiske korridor over Eindhoven til Nijmegen er imidlertid videre utbygd og sikret, og det later ik-

ke til at tyskerne lengre kan tenke på en större motoffensiv i dette avsnitt. Disse operasjoner, som i förste rekke ble muliggjort ved den 1.britiske luftbärne divisjons förende innsats i det framskutte bruhode ved Arnhem, som oppholdt og bandt de tyske operative reserver, har fullstendig endret det strategiske bilde i Nederland. De tyske styrker som står i Vest-Nederland og som er anslått til mellom 70 og 100 000 mann, er utsatt for en alvorlig flanketrussel og vil få store vansker med å trekke seg til bake noenlunne intakt mellom de britiske styrker og oversvömmelsesområdene. Tyske troppekolonnekonsentrasjoner ved Nijmegen, formodentlig med sikte på en större motoffensiv mot de britiske omfatningsoperasjonene mot Siegfried linjens utsatte nordflanke, ble den 3. oktober gjenstand for et voldsomt flybombardement, som later til å ha lammet deres bevegelser. Ytterst på de alliertes venstre flöy hvor operasjonene er et lödd i bestrepelsene for å rense Scheldemunningen og gjöre den viktige havn i Antwerpen brukbar for de allierte, har 1. kanadiske armé hatt god framgang ved Antwerpen og Turnhout-kanalen; i samme forbinnelse må luftangrepet på Walcheren sees; her ble dikene ödelagt med 5 tonns bomber og tyske stillinger satt under vann. Calais er falt.

På höyre flöy har 3. amerikanske armé også framgang, bl.a. her den erobret Bryant, et av de viktigste forsvarsverker ved Metz, og står bare få km fra Belfort, festningen som behersker inngangen til Doubsdalen som fører inn til Rhinen og den tyske grense.

På Östfronten vedvarer det sterke russiske press mot Riga, og Dagö er erobret. Fra Warszawa kom den 3. oktober det budskap at de polske friskarer et ter 63 dagers harde kamper hadde måttet oppgi motstanden; de hadde ikke lengre forsyninger og ammunisjon. Det er en tragisk avslutning på en heltemodig innsats som kommer til å leve lenge i historien.

I Beskidene og Karpatene över russerne et voksende trykk, og det meldes at de bl.a. rykker inn i Rutenia gjennom Dukla-passet. Da en stor del av Slovakia er i de tsjekkoslovakiske hjemmestyrkers hender, kan disse operasjoner få meget stor betydning, särlig når man ser dem i sammenheng med de russiske operasjoner mot Ungarn fra sör. Her er de trengt over grensen ved Szeged, og har også nådd lavsletten i grenseströkene mellom Oradea Mare og Arad. Fra Ungarn meldes om voksende krigstretthet og en stigende stemning for å trekke seg ut av krigen. Det blir i tilfelle Tysklands sis te vasall som faller fra.

På Balkan er russiske og jugoslaviske styrker i ferd med å rykke mot Beograd både fra nord, öst og sör, og Titos styrker legger stadig nye strö under seg etterat de bulgarske okkupasjonstropper er trukket tilbake. I Hellas later det til at tyskerne nå har evakuert hele Peloponnes og en rekke av öyene, og store styrker er på marsj fra Saloniki opp gjennom Vardarslen for via Skoplje, Nisj og Beograd å ta seg hjemover. Her vil imidlertid de russiske og jugoslaviske styrkene ha et ord med i laget. I Hellas besetter de greske friskarer de römmede distrikter, og på Kreta, hvor de tyske garnisoner er sterkt tynnet ut, har britiske styrker gått iland.

I Finnland er det kommet til reguläre kamper mellom tyske og finske styrker. Finnene har befridd Torneå og Kemi, tyskernes siste havn, og rykker nå mot Rovaniemi. Tyskerne förer et rent skrekkvelde i Nordfinnland, med plyndringer, brannstiftelser og gissel-aksjoner, og stemningen har raskt vendt seg mot dem. Det kunne nesten väre grunn til å ta opp til fornyet overveielse oppfordringene i våre "legale" aviser om å hjelpe Finnland, dog neppe på en måte som ville falle i tyskernes og quislingenes smak.

I Italia har 8. armé i östsektoren tatt Savignano og Bellaria, 12 km. n. for Rimini, og 5. armé står bare 25 km fra Bologna. Tyskerne yter fortsatt heftig motstand, hva nå den dypere strategiske hensikt med å slite opp sine divisjoner her enn kan väre i den nåvärende situasjon, da kampen står om Tysklands väre eller ikke väre militärt sett.

Krigen i luften: Kurven for den allierte luftvirksomhet i vest er fortsatt stigende. Med tunge hammerslag rammer de anglo-amerikanske multi-flyangrep Tysklands industrielle perlerad bak Siegfriedlinjen - Osnabrück, Münster, Hamm, Frankfurt, Mainz, Darmstadt, Mannheim, Ludwigshafen, Karlsruhe. - Tysklands rustningsproduksjon reduseres planmessig, og samtidig foregår den store taktiske offensivforberedelse, avskjäringen av disse knutepunkter fra Siegfriedlinjen. Overföringen til fastlandet av den amerikanske krigs mest bevegelige våpen bärer nå resultater. Fra Zuidersjöen og Belfortåpningen foregår en storstilet "sealing off"-operasjon, et bilde vi er blitt vant til foran viktige allierte kampanjer. Tyskernes jernbaner og kanaler blokeres og veitrafikken bringes ned til et minimum. Ingen ting stopper denne lavine fra luften; dårlig vär - som f. eks. ved Arnhem i forrige uke. När de allierte strategiske flystyrker for et halvt år siden gjennomförte 18 store dag- og natt-angrep mot Tyskland, presenterte dette da deres toppytelse. I august ble det gjort 24 store angrep, til tross for at de allierte da var sterkt beskjeftiget med sin rykking i Frankrike. I sept. satte anglo-amerikanernes storangrep igjen ny rekord. I löpet av denne måned deltok 25 000 tunge bombefly i 33 kraftige dag- og natt-angrep mot Tyskland. 3500 maskiner kastet i löpet av dögn 8000 tonn bomber på tyske mål. I en 6-dagers periode ble det kastet ned 20 000 tonn bomber. Mot Calais ble det på 8 dager kastet 11500 tonn bomber. Ved siden av dette kommer den stigende innsats av de taktiske styrkers middelstore bombefly, jagerbombere og jagerfly og dessuten de økende og effektive Mosquito-angrep. Disse, verdens hurtigste bombefly (förste gang satt inn mot Victoria Torass i Oslo 25. sept. 1942) kastet sept. 100 2-tonns bomber mot Berlin.

Rhinlandet har värt hovedmålet for de allierte luftvåpens kontinuerlige anstrengelser. På 16 strategisk viktige steder er det i löpet av 14 dager kastet ned 30 000 tonn bomber. R.A.F.s bombe-kommando alene har i sept. kastet 21 000 tonn bomber mot Tyskland, dertil har det engelske flyvåpen förövrig i samme tidsrum kastet 55 000 tonn bomber på tyske og besatte områder. Til dette kommer amerikanernes bombevokt som ennå ikke er oppgitt. Den all. luftvirksomhet virker ennå mer imponerende når vi tar i betraktning sept. måneds dårlige flyvär. Under den all. kjempeoppvisning i luften har Luftwaffe bare ved enkelte anledninger vist seg i större tall. F. eks. ved Arnhem og Nijmegen satte tyskerne inn ca. 100 jagere samtidig, men de tyske maskiner opptrer som oftest i små grupper eller enkeltvis. Det ser ut som om tyskerne har visse reserver av jagerfly, men at de av ökonomiske hensyn kun setter dem inn på utsatte steder. Allierte flyvere har i den senere tid observert reaksjonsdrevne tyske jagerfly, disse har da bare spilt tilskuerens rolle og er ikke gått til kamp. De tyske piloter har öyensynlig ennå ikke tilstrekkelig övelse i å manövrere de nye flytyper som har oppvist en kollosal hastighet. Engelskmannsrapporterer om de nye tyske reaksjonsdrevne fly at to-motor-flyet Me-262 er lite manövredyktig og at Me-163 er et defensivt våpen. Allierte fly har alt skutt ned mange fly av denne typen.

Ukens statistikk. Sept. 28. R.A.F. nattangrep mot Kaiserslauten og Kassel. Tusen tunge am. bombefly pluss 750 jagerfly angriper synt. oljeanlegg i Magdeburg Henschel, tankfabrikker i Kassel og industrimål i Merseburg. 9 tyske fly skutt ned, 49 bombere pluss 12 jagere savnes. Kraftig R.A.F. angrep mot Calais. Stor innsats av all. taktiske styrker over tyskernes bakre linjer i Holland og Nordtyskland. Russ. fly angriper Vadsö havn. 4 tyske fly skutt ned. Under am. flyangrep mot Filippinnene 65 jap. skip senket eller skadet, 36 jap. fly skutt ned, egne tap 10 maskiner. Sept. 29. Konsentrert Mosquito-nattangrep mot Braunschweig, ett fly savnes. Store all. taktiske styrker (over 1000 innflyvninger) angriper mål bak Siegfriedlinjen, tuneller blokert, jernbaner avbrutt på 125 steder, veier, steder og fabrikker ödelagt, 25% av de tyske jagere - 16 stk. skutt ned. Coastal-command senker tysk torpedobåt, ved norskekysten. Sept. 30. R.A.F. mosquito nattangrep mot Karlsruhe, mineutlegging, ingen tap. 1000 tunge am. bombefly med jagereskorte angriper jernbanemål i Münster, Hamm og Bielefeld, ingen tyske jagermotstand, 10 fly savnes. 500 tunge RAF-bombere med jagereskorte angriper synt. oljeanlegg i Bottrop og Sterkrade i N. 1 fly savnes. 300 tunge RAF bombefly med jagereskorte avbryter alle jernbaner mellom Arnhem og Zuidersjöen, 33 tyske fly skutt ned, ett Spitfire tapt. Fortsatt stor innsats dag og natt av all. middeltunge bombere, jagerbombere og jagerfly mot transportmål bak Siegfriedlinjen. Mosquitos mot Hamburg. Russ. marinefly senker tysk 5000 tonner i Rigabukta. Am. fly senker 15.000 tonns jap. hvalkokeri i Formosastredet. Okt.1. Dårlig vär hindrer flyvirksomheten i vest, Typhoon-jagere mot jernbanemål og tyske stillinger i Holland. Etter 6 dagers regnperiode i Italia bedre vär med stor innsats av taktiske styrker over kampområdene. RAF angriper om natten Braunschweig uten tap. Okt.2. 500 tunge am. bombefly legger på 90 minutter ut "Tedders Bomletoppe" over begrenset avsnitt av Siegfriedlinjen ved Merkstein i Aachenområdet. 1250 tunge am. bombefly + 750 jagere angriper jernbanemål i Köln, Kassel og Hamm, 12 bombere + 7 jagere savnes. Om natten Mosquitoes mot tyske troppetransporter til Siegfriedlinjen. Okt.3. 1000 tunge am. bombefly + 750 jagere angriper tankfabrikk i Nürenberg, Daimler-Benz bilfabrikker i Gaggenau og flyplass ved Giebelstadt, ingen tysk jager motstand, 11 bombere + 13 jagere tapt. RAF bomber diker rundt öya Walcheren i Scheldemunningen og setter tyske garnisoner og kanonstillinger under vann, befolkningen varslet to dager i forveien. Stort antall Mosquitoes angriper om natten 51 tog i Vestitvskland og Holland, andre RAF-maskiner mot Braunschweig uten tap. Okt.4. RAF meldér om vellykket angrep av 96 Lancasters med 6 tonns bomber mot Dortmund-Emskanalen 23. sept. Strekning på flere km. förrlagt, 14 maskiner savnes. 60 am. Liberators angriper oljeraffinerier i Balik Papan på Nederlandsk Borneo. Disse anlegg produserte 20% av Japans flybensin. Om natten Mosquitoes mot Kassel uten tap. Om morgenen angriper RAF den tyske ubåt-basis i Borgen, 1 maskin savnes.

Noen tall om USAF: Det am. flyvåpen i Östen melder följende resultater på en måned: 144 store og 66 små japanske skip senket, 180 store og 140 små skip skadet, 380 jap. fly skutt ned i luften, 1000 ödelagt på bakken. General Arnold, sjef for det am. flyvåpen bekjentgjör at USAF hittil har kastet 1 million tonn bomber i krigen mot Japan og Tyskland, herav 430.000 tonn siden krigen i vest begynte, mistet 72.000 mann i flypersonale, ödelagt 27,000 fiendtlige fly og selv tapt 14.600 maskiner.

- 0 -

Den franske finansminister har opplyst at alle formuer som er ulovlig erhvervet under okkupasjonstiden vil bli konfiskert. Formuer som er opptjent på handel med fienden og ved salg på svartebörs o.l. kommer inn under den nye bestemmelsen.

Den belgiske krigsrett i Bruxelles er nå klar til å begynne sitt arbeid. Krigsretten i Namur har dömt 3 quislinger til döden og 7 andre til strenge fengselsstraffer.

- 0 -

Den svenske samlingsregjeringen

I de siste 14 årene har sosialdemokratenes leder Per Albin Hansson sitt tet uavbrutt som sjef for den svenske regjering, bortsett fra Bramstorps såkalte "ferieregjering" som levet et par korte sommermåneder i 1936. Da Per Albin dannet sin sosialdemokratiske regjering i 1932 var hans parti en nå i mindretall i Riksdagen. Hösten 1936 sikret Hanssom sig en bredere parlamentarisk basis ved å inngå et samarbeid med bondeforbundet som fikk tre menn med i regjeringen. For å oppnå dette "krise-forliket" måtte sosialdemokratene gi bondeforbundet en rekke konsesjoner, särlig på jordbrukspolitikkens område.

Under vinterkrigen i Finnland höst en 1939 ble regjeringen utbygget til en samlingsregjering ved at representanter for höyre og folkepartiet trådte inn. Følgen ble en politisk borgfred mellom de fire regjeringspartier, og denne borgfreden har siden preget den svenske politikken.

En samlingsregjering kan ha sin betydning og verdi i en alvorlig krisetid hvor det gjelder å samle folket innad og vise en ubrutt front utad. Men i longden er de mindre heldige sidene ved systemet blitt iöynefallende. Borgfreden förer med seg at den normale parlamentariske opposisjon opphörer å fungere. De herskende interessemotsetninger henskytes til behandlin for lukkede dörer ved regjeringskonferansene; de kommer ikke til uttrykk i nasjonalforsamlingen, da bare få representanter våger å bryte partilojaliteten og utsette regjeringen for kritikk; ettersom tiden går og interessemotsetningene vokser, føles den kunstige opprettholdte enighet mer og mer som en tvangströye. Savnet av en våken og aktiv opposisjon blir så meget mer följbar i krisetider hvor regjeringen og de enkelte statsråder får utvidet sine fullmakter.

Denne utvikling har funnet sted i Sverige. Det er påfallende at de store politiske stridsspörsmålene som har opptatt det svenske folk under krigen, i meget liten grad har gitt gjenlyd i Riksdagen. Diskusjonen om trykkefriheten og permittenttrafikken for bare å nevne et par eksempler, er nesten utelukkende fört annensteds, först og fremst i pressen. I den senere tid har stadig sterkere röster hevet seg for å få en slutt på borgfreden. Dette gjelder särlig de mer radikale partiene, som med den framgang de vant ved valgene den 19. spet. mener at tiden er inne til en å danne en sosialdemokratisk-kommunistisk regjering. Forutsetningene for en samlingsregjering som nok forelå i 1940 da landets frihet og selvstendighet var umiddelbart truet, er ikke lengre til stede i dag, blir det hevdet. Nå er trykket utenfra lettet, og de indre motsetningen vokser etterhvert som etterkrigsproblemene rykker nærmere og tas opp til diskusjon. Også innenfor regjeringspartiene begynner den oppfatningen å gjöre seg gjellende at samlingsregjeringen har overlevet seg selv. En ansér det önskelig at Riksdagen snarest mulig får tilbake sin forfatningsbestemte sterke stilling og at den politiske uenigheten som eksisterer får komme til uttrykk i nasjonalforsamlingen. Statsminister Hansson har imidlertid forsvart samlingsregjeringen og ytret önske om at den må bli opprettholdt også den förste tiden etter krigen.

Og regjeringens stilling er sterkt blandt det svenske folk. Og statsministeren inntar en särstilling. Hvis man muligens unnter Stockholm og Göteborg, er det en alminnelig oppfatning at det er P.A. Hansson som har ären for at Sverige ikke er kommet med i krigen. Det er bare kommunistene som samlet går til angrep mot samlingsregjeringen.

- 0 -

Nazi-pressens opplag: Fritt Folk 33.000 daglig, Deutsche Zeitung in Norwegen 70,000 daglig, Hirdmannen 6.000 ukentlig, Norsk Arbeidsliv 100.000 ukentlig og Das Reich 1.200.000 ukentlig.

Fritt Folk har ca. 6000 abbonnenter i Oslo & Aker. Största abonnent er quislingenes stat & kommune administrasjon. Deutsche Zeitung in Norwegen trykkes av Aftenposten. Hirdmannen har kunnet glede seg over et stadig synkende opplag. Norsk Arbeidsliv, som utdeles gratis, har i gode nazitider hatt et ukentlig opplag på 350.000 eks. og er altså nå sterkt redusert. N.S. Rikstrykkeri (Arbeiderbladet) har nå i 3 år hver uke trykket 550.000 eks. av Das Reich d.v.s. at nesten halve opplaget av Goebbels organ i denne tiden er blitt trykket i Norge. Siden Sverige nektet transitten er det norsk-trykte opplaget sunket til 70 000. Danmark og Holland deler ären for trykkingen av det övrige opplaget.

- 0 -

Churchill uttalte i underhuset sist torsdag bl.a.: De tre stormakters alliänse mot Tyskland har aldri vært fastere enn nå. Selvfölgelig kan det väre forskjellige oppfatninger, men det har aldri vært noen uoverensstemmelser som har forstyrret den utvikling som ble planlagt i Teheran. Churchill uttalte sin anerkjennelse overfor det måtehold som dikterte Sovjets fredsbetingelser til Finnland. Om den polsk-russiske konflikt sa statsministeren at Storbrittannias og Amerikas holdning overfor Polen ikke er den samme som Sovjetsamveldets. Men Stalin har gjentagne ganger uttalt at han vil se et sterkt og vennligsinnet Polen. Det er vi i Storbrittannia enige i og alt som står i vår makt vil bli gjort for at dette mål kan bli nådd. Det er mulig at det kan bli nödvendig å forendre grensene og Russland har krav på vår tilslutning til det. Det er bare de russiske armeer som kan befri Polen og Russland har rett til en sikker grense og en vennligsinnet nabo. Jeg håper at det skal bli mulig at Storbrittannia og Russland handler i samme plan, slik at vi ikke får to rivaliserende regjeringer i Polen, en anerkjent av England og en av Russland.

- 0 -

Borgfred i Kina.

I slutten av juli iår førte den alminnelige militære situasjon kombinert med et vedholdende press fra de allierte til en overenskomst mellom Chiang Kai-shek og kommunistene. Overenskomsten gikk ut på at centralregjeringen ville anerkjenne det kommunistiske partiet, frigi de politiske fangene, oppheve blokaden av kommunistene og öke deres armé til 10 divisjoner. Disse innrömmelser betegner forhåpentligvis slutten på en borgerkrig som har vart mer eller mindre kontinuerlig siden 1912 og som i de senere år har värt en kjedelig kjepp i hjulet på krigsinnsatsen mot Japan.

Veien fram til denne enigheten har värt lang og kronglet. - I Kinas nyere politiske historie inntar Sun Yat-sen en särstilling. Ennå idag - 20 år etter hans död - er hans idéer kinesernes evangelium. Sun dannet i 1894 i Sör-Kina Kuo-min-tang (det nasjonale folkepartiet) med det program å frigjöre folket sosialt fra det foreldede familie- og kastesystemet, og politisk fra det reaksjonäre keiserregime i Peking og fra utenlandsk innflytelse. Sun arbeidet for nasjonal enhet, demokrati og sosiale reformer. Enheten, som var en forutsetning for demokratiet og reformene, skulle ifölge Sun vinnes gjennom en revolusjon. I den etterfölgende perioden skulle Kuo-min-tang-partiet väre formynder for det kinesiske folket, som skulle oppdraes til politisk modenhet for tilslutt under 3. periode å overta styret selv. - Alle de framskrittsvennlige kinesiske partiene var enige i det programmet, som imidlertid var lite konkret og som ble tolket höyst forskjellig. Når skulle de militäre operasjonene slutte? Når var tiden inne til sosiale reformer? etc.etc.

Det kostet Kina 25 blodige år å få gjennomfört den nasjonale enheten. Mandsjuriadynastiet falt i 1912. I den nye republikken sto kampen mellom tilhengerne av det gamle regime i Peking og de revolusjonäre i Kanton (under Sun Yat-sen's ledelse). Misnöyen vokste etter hvert med den råtne Peking-regjeringen, samtidig som sosial-radikalerne fikk et bredere grunnlag å stå på da kommunistpartiet (som ble stiftet i 1921) ble opptatt i Kuo-min-tang. Dette gav både öket militär slagkraft og stötet til sosiale reformer. Som leder for revolusjonshären (etter Sun Yat-sen's död i 1925) kjempet Chiang Kai-shek seg seierrik nordover og kunne i 1928 opprette en nasjonal regjering i Nanking, som siden har styrt den kinesiske republikken (fra 1938 har regjeringen hatt sete i Chungking).

Vel kommet til makten innförte Kuo-min-tang imidlertid et reaksjonärt og diktatorisk styresett. Chiang mente at man befestet og sikret den nasjonale enheten best ved å undertrykke alle radikale tendenser. Som fölge av dette standpunkt bröt den radikale flöyen av Kuo-min-tang under ledelse av Wang Tsing-wei ut av partiet. Men Chiang var uböyelig. Han ville for enhver pris forhindre at Kina atter en gang ble avhengig av en utenlandsk makt, denne gang av Sovjetunionen, og da kommunistene opprettet en regulär kinesisk sovjetstat i Sör-Kina ikke langt fra hovedstaden Nanking, ble de fanatisk bekjempet av Chiang. Hans overlegne styrker ble i 1931 og 1932 gang på gang slått tilbake av kommunistiske geriljatropper inntil han i 1934 omringet hele området for å knuse motstanden. Men kommunistene klarte å slå seg igjennom og etter en 2500 km lang retrett först vestover og siden nordover nådde deres sterkt reduserte styrker - som stadig ble forfulgt - etter ett års forlöp det nordlige Shensi, hvor de sammen med nordkinesiske kommunister opprettet en ny sovjetstat med Yenan som hovedstad og Mao Tsi-tung og Chou En-lai som ledere.

I alle disse årene hadde Kina värt utsatt for voldsomme overgrep fra japanerne, som bl.a. hadde trukket Mandchuriet og Jehol inn under sin innflytelses-sfäre. Men Chiang ville ikke ta opp kampen för han hadde utryddet kommunismen i landet sitt. Nasjonalregjeringen förte derfor en passiv og ettergivende politikk overfor Japan, noe som vakte forbitrelse blant de kinesiske soldatene som ble tvangsevakuert fra de okkuperte områdene; og da Chiang Kai-shek i 1936 befalte Chang Hüe-liangs mandsjuriske tropper å gå til angrep mot kommunistene, sluttet troppene istedenfor vennskapstraktat med dem for sammen å slåss mot Japan. - Regjeringens autoritet måtte gjenopprettes; Chiang reiste straks personlig til Chang, som de ikke så noen annen utvei enn å ta "generalissimo"-en til fange. Forhandlinger förte til slutt til forsoning mellom Kuo-min-tang og kommunistene; de siste lovet å väre lojale, å erstatte sovjetstyret i Shensi og Kansu med et demokratisk regime og å stille sine tropper direkte under Chiangs ledelse. - Alle krefter så ut til å skulle samles til kamp mot Japan. -

Men i lengden anerkjente ikke kommunistene Chungkings autoritet som centralregjering. Det ville bl.a. bety slutten på deres makt i Shensi. Og trass i at den "kommunistiske" 18. armégruppen i nord omfatter Kinas mest effektive styrker som mer enn noen andre har bidratt til å holde japanerne i sjakk og organisere partisankrigen, har Chiang Kai-shek hele tiden holdt gående en "tofrontskrig" med stadige felttog også mot kommunistene. -

Forholdet blir ikke enklere ved at en 3. regjering er dukket opp og gjör krav på myndighet, den såkalte Nanking-regjeringen, som ble opprettet i mars 1940 i det okkuperte Kina under ledelse av Wang Tsing-wei, tidligere revolusjonär og patriot, som opportunistisk sluttet seg til det framadstormende Japan. Denne marionett-regjering har imidlertid liten eller ingen innflytelse. Japanerne har prövd å blåse liv i den, bl.a. ved en overenskomst med Wang Tsing-wei som går ut på at alle japanske tropper skal bli trukket tilbake fra Kina når krigen er slutt. Men ingen hyrdetoner nytter!

Grunnen til skismaet mellom Kuo-min-tang og kommunistene er, som nevnt, i förste rekke politisk. I det gamle keiserriket var det ikke noen antydning til folkerepresentasjon. Mellom monarken og de mange små bondesamfunn fantes det bare en korrumpert embetsstand. For tiden styres det republikanske Kina etter en provisorisk forfatning av 1931, som - i overenstemmelse med Sun Yat-sen's 2. periode - stiller landet under Kuo-min-tangs formynderskap. Målet er et folkestyrt Kina, men man regner med en overgangsperiode hvor folket skal oppdraes til å bli aktive borgere i et gjennomfört demokrati med alminnelig stemmerett etc. Idag blir Kina styrt av mennesker som har den beste politiske og militäre utdannelse og erfaring, men de er ikke valgt av folket. Disse lederne rekrutteres fra ett parti, Kuo-min-tang, som sitter med hele makten. Og det er ikke fri adgang til partiet. Det hadde i 1942 "bare" 2 millioner medlemmer. - Forbindelsesleddet mellom parti og regjering er under krigen det höyeste nasjonale forsvarsrådet som har all myndighet i politiske og militäre spörsmål. Chiang Kai-shek er sjef for dette rådet, likesom han er partiets leder og siden 1943 republikkens president.

Et mer demokratisk tiltak var opprettelsen av "folkets politiske råd" i 1938, hvor bl.a kommunistlederen Chou En-lai under krigen har fått sete. Dette råd er det förste skritt på veien til et parlament i vesterlandsk forstand, men krigen har satt en forelöpig stopper for ytterligere demokratisering. I 1938 ble yttrings- og forsamlingsfrihet innfört. Kuo-min-tang har også med kraft og hell ryddet opp i gamle korrupte forhold og satt igang sosialt reformarbeid. For inntil kort tid siden var ca. 80% av befolkningen analfabeter. Nå har regjeringen tatt seg av saken og lesekyndigheten er nokså utbredt. En 5-års plan for folkeskolen som ble antatt i Chungking i 1940 gjör det mulig for 90% av alle barn mellom 6 og 12 år å få undervisning. Videre er det utarbeidet et stort sosialforsikringssystem for bönder og arbeidere. Men kommunistene klager likevel over - delvis sikkert med rette - at det går sent med de sosiale framstöt. I fölge Wendell Willkie blir Chiang Kai-shek personlig respektert av kommunistene, men de har ikke samme tro på alle medarbeiderne hans. Sikkert fins det også mange föydale og anti-demokratiske tendenser hos dem.

Det er selvfölgelig umulig for observatörer i Norge idag å avgjöre hvem som har mest rett og hvem mest urett i denne konflikten. Vi vil bare peke på at man ikke på forhånd kan dra slutninger ut fra partibetegnelser etc. Ifölge amerikanerne Wendell Willkie og Edgar Snow er således de kinesiske kommunistene mer våkne og nasjonale bondepartister enn verdensrevolusjonäre.

Den enighet som nå er oppnådd mellom de to partier, vil sikkert bety en öket innsats i kampen mot Japan, og forhåpentligvis er den ikke bare en borgfred, men danner opptakten til et fruktbart politisk samarbeid. Her vil Kuomintangs opptreden väre av vesentlig betydning. En vidsynt og tolerant politikk med sosiale reformer först på programmet vil gi Chungkingregjeringen den tiltro som er nödvendig for at kommunistene skal innlete seg på et intimt, tillitsfullt samarbeid. Og det er et tidens tegn at en så toneangivende personlighet som presidenten i Kinas lovgivende Yuan, Sun Fo - Sun Yat-sen's sönn - forleden i en tale i Kuo-min-tang oppfordret Chungkingregjeringen til å gå inn for en mer radikal og demokratisk politikk.

- 0 -

Tid og tanke.

Etter forrige krig sto det som idealet for den "borgerlige" verden å vende tilbake til de "gode, gamle" forhold, til fri konkurranse og fritt initiativ og til frihet for offentlig innblanning i det ökonomiske liv, til fri valuta, fritt pengemarked, fri import og frihandel. Restriksjonene som krigen hadde skapt, så man på som onder - kanskje nödvendige i krigstid -, men uberettigede og skadelige i fredstid. De måtte ryddes vekk til minste trevl. Noe alminnelig krav om öket levestandard forekom ikke, bl.a fordi man i vide kretser - ikke bare blant arbeidsgiverne - så dette krav som entydig med ökete lönninger og ökete produksjonsomkostninger og dermed som en trussel mot produksjonen.

Tanke og teori gikk ennå i de gamle liberale baner med guldstandarden, budsjettballanseringen, fri konkurranse og fri prisdannelse som gravitasjonskraften i det ökonomiske solsystem. Man så fram og tenkte tilbake. Det gjaldt å bevare det gamle samfunn. I öst kastet den röde revolusjon sitt truende brannskjär mot de borgerlige samfunnene. Denne branden måtte slukkes. Man så derfor skeptisk på alle idéer som hadde farve av radikalisme. Tiden og tanken måtte renses for slike islett, for "tidsånden" skulle ikke få knekke vår ökonomi.

Men idag! Idag kjemper den demokratiske verden under nye signaler. En ny og bedre verden er satt opp som demokratienes krigsmål. Krigen betraktes bare som förste runde i en kamp som skal sikre verden frihet for angrep frykt og nöd. Det er erklärt en kamp for freden.

Forbruket og ikke produksjonen er satt i förste rekke. Forbruket er grunnlaget for produksjonen og produksjonens formål. Å sikre forbruket er det viktigste. Levestandarden skal heves. Vi skal drive ekspansjonistisk ökonomisk politikk.

Det förste krav er full beskjeftigelse. Ut fra dette bud som alle statsledere og kommisjonsmedlemmer föler seg bundet av, sökes den ökonomiske og sosiale politikk formet. I det krigförende England og i det nöytrale Sverige, blandt konservative og blandt sosialister, setter man opp full beskjeftigelse som ledemotivet for etterkrigspolitikken.

Selvsagt var dette et önske også för denne krigen. Full beskjeftigelse var gode tider, höykonjunktur. Men gode og dårlige tider skiftet som flo og ebbe. Man hadde i virkeligheten resignert overfor konjunkturvekslingene som overfor en uavvendelig naturlov. Man kunne mildne virkningene, men man kunne ikke avskaffe årsaken, selve vekslingene i konjunkturene.

Men man sto ikke bare overfor en arbeidslöshet som var framkalt ved vekslingen mellom gode og dårlige tider. I alle land hadde man også en permanent arbeidsledighet. Hundre prosents beskjeftigelse hadde man ikke hat för heller - og kanskje var det ikke absolutt önskelig. Etter datidens syn skulle det helst väre en viss arbeidsreserve, etter den ökonomiske lov om tilbud og etterspörsel, for å sikre produksjonens interesser. Alle var dog enige om at arbeidslösheten var det store samfunnsonde som kostet de arbeidslöse og deres familier store lidelser og som var et tap for samfunnet både som ökonomisk belastning og som produksjonsspild. Men man klarte ikke å mestre arbeidslösheten fordi den var en frukt av de strukturelle forandringer som var skjedd siden forrige krig i landenes produksjon og utenrikshandel. Den var debetsiden i regnskapet for den tekniske og produksjonsmessige utvikling som hadde funnet sted etter forrige krig og for de systemer verden tillempet for å verge seg mot fölgene av en desorganisert verdenshandel. Man strebte först mot de gamle tilstander med frihandel og fri valuta; men systemet fusket fordi forutsetningene for dets vellykte virksomhet ikke var tilstede slik som för 1914, og man grep til valutadepressiering, clearing, beskyttelse og preferanseordninger. Derved skrumpet verdenshandelen inn, mens den tekniske utvikling forutsatte en ökning.

De tiltak landene grep til i mellomkrigstiden, för å verge seg mot ny arbeidslöshet eller minske den kroniske, satte de i verk med dårlig samvittighet. På internasjonale konferanser og ved avtaler landene imellom hadde man forpliktet seg til å arbeide mot slike innskrenkninger i den fri handel, og selv det tredje rikes Schacht, som stod som den ansvarlige lederen for et pengesystem i et land som bevisst arbeidet hen imot autarki, bekjente at han betraktet selvforsyningspolitikken som en vederstyggelighet. Men man var bunnet av gamle ortodokse forestillinger om prinsippene for produksjon, handel og pengevesen, som tilstandene i verden ikke gjorde det mulig å praktisere. Og ethvert forsök på gjennom et intimt internasjonalt samarbeid å organisere et effektivt system avpasset etter de endrede forhold, var dömt til å mislykkes. Vi levet i verden med frykt og mistillit. Derfor måtte vi trekkes med nöd og usikkerhet. Og det endte med en verden i "agressjon" en verden i krig for sin eksistens.

Denne krigen har virket som en befrielse fra de båndene som har bunnet tanken og handlingen til gamle idéer og forestillinger, og den vil derfor forhåpentligvis resultere i idéer og prinsipper som gjör det mulig å innsette vårt arbeid og vår tilvärelse under en mer effektiv utnyttelse av vår tids muligheter, slik som de er lagt til rette av vitenskap og teknikk.

Trass i mellomkrigstidens arbeidslöshet og den irrasjonelle ordningen av produksjonen og verdenshandelen, kunne levestandarden heves. I 1938 hadde Norge en större produksjon enn noen gang tidligere i sin historie. Vår levestandard hadde aldri värt höyere. Vår industri var nådd fram til en god, konsolidert stilling og vår skipsfart og vårt pengevesen var velfundert. Slik var det stort sett i andre land også. Det gir håp for det arbeid vi har foran oss. Mulighetene er der. Denne krig har vist at det når sagt ikke er noen grense for hva vi idag kan prestere ved hjelp av den teknikk vi besitter og behersker. Den har også vist nasjoner sammensveiset i solidaritet og intimt samarbeid.

Utsiktene til også å vinne freden skulle derfor väre gode, der som vi fortsatt lar oss lede av den ånden som krigen skapte, da vi sto stillet overfor den felles ytre fare, den felles motstander og det felles mål.

Men alt er ikke så enkelt som det kan virke ved en populär betraktning. Det er alminnelig å höre: Der kan man se, pengene spiller ingen rolle. De gamle budsjettmessige hensyn og faren for inflasjon som ble fört i marken overfor planer og krav om store tiltak, var bare skremsler. Idag bruker verden milliarder, hvor det för ble pruttet på millioner, og ingen katastrofe er skjedd. Det gjelder å bruke pengene. Det er ikke dem det kommer an på. Det er produksjonen - arbeidet - som er det avgjörende.

Det er klart at krigen har lärt både leg og lärd meget om ökonomi. Men den har ikke overbevist om at de lovene som var stillet opp for landenes pengevesen og ökonomi var fiksjoner. Disse lovene gjelder jo under bestemte forutsetninger med hensyn til menneskenes behov, streben og reaksjoner. Men för har man kanskje undervurdert menneskenes evne og vilje til å underordne seg en situasjons krav og tilpasse seg krevende forhold. Derfor går det an å lempe litt på den ökonomiske teoris strenge lover. - Når det ikke er skjedd inflasjon og kaos i pengevesenet under denne krigens milliardrulling, så skyldes det den strenge reguleringen og kontrollen med produksjonen, omsetningen, forbruket og prisene. Milliardflommen har ikke värt en vild skadeflom, men en regulert ström i dirigerte kanaler.

Men det problemet står igjen: å samle opp flommassen, som jo ikke hörer hjemme i et normalt samfunns ökonomi. Den må bringes ned til forholdsmessige dimensjoner. Det vil kreve fortsatt kontroll og fortsatt regulering.

Det fredsprogram som stilles opp vil også kreve regulering og kontroll. Annet ville betyr inflasjon og pengemessig kaos. Man kan ikke drive politikk uten å ta ökonomiske hensyn. Men man kan nå langt hvis den nasjonale disiplinene og det samholdet mellom samfunnsklassene som har preget kampen her hjemme og på krigsskueplassene, fortsatt vil leve.

Det blir også nödvendig å fri seg for forestillinger og tanker som bant det rådende synet til bestemte modeller for ordningen av produksjonen og omsetningen og for forholdet mellom arbeid og kapital og mellom stat og individ i mellomkrigstiden. Disse modeller var formet av den tid som hörte hjemme för forrige verdenskrig og som den gang hadde funksjonert bra. En tilpassning til de nye forholdene innen samfunnet og mellom nasjonene vil være nödvendig. Det ser også ut som om noe av en revolusjon er skjedd både på höyre og venstre flöy i tanke og fölelsesinnstilling under denne krigens trykk. Slagord og ideer som tidligere betegnet politiske partiskiller betraktes og aksepteres mer i kraft av deres virkelige innhold og mening. Planökonomi var et ord som skremte för krigen. For de mer konservative partier mante det fram sosialiserings-spökelset. Idag deler man ordet plan i ökonomien og derved godtar de fleste det som partiets, landets og landenes arbeidsprogram. Det blir nödvendig med plan i ökonomien skal vi vinne freden og realisere programmet om full beskjeftigelse. Men det betyr i og for seg ikke at all verden er blitt sosialister og vil gjennomföre sosialisering. Det gjelder å finne former for et samarbeid mellom næringslivet og samfunnets organer som gjör det mulig å utnytte det fri initiativs skapende kraft og erstatte mangelen på utjevning og regulering i den konjunkturdrivende kapitalinvesteringen slik at det kan bygges br over konjunkturdalene. Det gjelder m.a.o. å skape plan i ökonomien. I den britiske hvitboka som vi nylig gjorde rede for, sökes en slik politikk utformet. Dens ånd var ikke "sosialisme", men demokrati.

- 0 -

Fölgende artikkel har vi hentet fra vår kollega "KRIGSOVERSIKT".

Fransk frigjöring.

De alliertes strålende seier i slaget om Frankrike skyldes ikke minst det ypperlige samarbeid mellom invasjonstroppene og den franske motstandsbevegelse, både de aktive militære grupper og befolkningen forövrig. Deres uredde, velorganiserte og disiplinerte innsats hidro i höy grad til å sette de tyske styrker ut av spillet, gjorde det mulig å gjennomföre befrielsen på forbausende kort tid og reduserte betydelig dens omkostninger både i menneskeliv og materielle verdier. Borsett fra området ved selve bruhodet i Normandie, hvor det gikk sterkt ut over enkelte byer, kostet felttoget forbausende lite av franske liv og fransk eiendom. Det viser betydningen av en vel forberedt motstandsbevegelse i alle okkuperte land og eksemplet fra Frankrike kan gi også oss mange verdifulle lærdommer.

På grunnlag av direktivene til den franske motstandsbevegelse og meldingene om dens innsats kan man danne seg et ganske godt inntrykk av hvordan det hele löp av. Straks invasjonen begynte, ble det fra den allierte overkommando sendt ut generelle forholdsregler for befolkningen i Frankrike; disse retningslinjer gikk ut på at befolkningen i förste omgang skulle holde seg i ro og utföre sitt vanlige arbeid, hvis man ikke hadde fått særlige instrukser ad annen vei. En forhastet reisning av hele folket kunne forsinke frigjöringen i stedet for å påskynne den. I et opprop fra den provisoriske franske regjering i Alger het det at alle franske menn var mobilisert for frigjöringskampen fra og med invasjonsdagen, men de sivile ble heller ikke her oppfordret til å gripe åpent inn i kampen. De skulle ha som oppgave å sabotere i det stille, de skulle hjelpe innenriksstyrkene og de allierte fallskjermjegere og ellers sinke tyskerne dersom det var mulig.

De aktive militære styrker i Frankrike - "Armée de la Resistance" og Le Maquis, nå slått sammen under betegnelsen "Forces Françaises de l'interieur" (FFI) - fikk sine spesielle instruksjoner dels gjennom kringkastingen, dels direkte og hemmelig fra den allierte overkommando. Både de åpne direktiver og rapportene om FFIs virksomhet viser at hovedangrepene ble satt inn mot de tyske sambandslinjer, jernbaner, veier, bruer, lokomotiver, oljelagre, telefon- og telegraf-linjer osv. I endel tilfeller - særlig i kampens senere faser - ble det også satt inn angrep fra FFIs side mot tyske troppeavdelinger direkte, men det hovedinntrykk en får, er at de indre styrker etter den allierte overkommandos mening egner seg bedre til å forsinke tyskerne enn til å drepe dem.

I invasjonens förste kritiske fase, da det gjaldt å sikre bruhodet og hindre at tyskerne ved å kaste fram sine operative reserver i en fart fikk drevet de allierte på sjöen igjen för de hadde ordentlig forfeste, spilte FFI en meget viktig rolle ved siden av og i samarbeid med det allierte flyvåpen, når det gjaldt å bryte de tyske kommunikasjonslinjer og sinke framföringen av troppene. Man bör merke seg at alle franskmenn som arbeidet i transport-etatene fikk ordre om å sabotere tyske transporter i så stor utstrekning som overhodet mulig. Disse grupper av folket fikk åpne instrukser fra general Eisenhower alt selve invasjonsdagen. Funksjonærene og arbeiderne i jernbane, veivesen, kanalvesen osv. fikk ordre om med alle midler å hindre tyske transporter. FFI fikk ordre om å hjelpe til dette arbeidet, men alle andre ble bedt om å holde seg unna og overlate jobben til "fagfolkene". Senere ble ordrene differensiert noe: jernbanefolk i kampsonene ble således skilt ut som en egen gruppe, de skulle ikke sett alt inn på å sabotere til siste öyeblikk, men trekke seg ut av kampen og holde seg skjult slik at de kunne stå til de alliertes disposisjon så snart området var befridd. Det samme gjaldt f. eks. dokkarbeiderne i Cherbourg, fabrikk- og verkstedsarbeidere og fabrikkeiere; de skulle forsöke å hindre tyske ödeleggelsesverk og ellers pröve å komme seg igjennom kampdagene så de kunne stå til tjeneste for de allierte etterpå.

I en senere fase av slaget da de allierte gjennomförte sine store omfatningsoperasjoner, spilte også FFIs angrep på sambandslinjene en meget viktig rolle, 1) fordi de hindre tyskerne i å gjennomföre de raske troppeforflytninger som var nödvendige, 2) fordi aksjoner mot telefon, telegraf osv. sterkt reduserte effektiviteten av den tyske underretningstjeneste, slik at overledelsen for en stor del måtte treffe sine disposisjoner i blinde, og 3) fordi den tyske hærledelses muligheter for å få sine ordrer raskt og hemmelig fram til de enkelte forband ble sterkt beskåret, noe som i höy grad vanskeliggjorde et samlet, planmessig forsvar.

I en ennå senere fase av kampen kom FFIs aksjoner direkte mot tyske styrker til å spille en stor rolle. Det var særlig etterat det tyske forsvar var begynt å bryte sammen. Ved å gå til angrep mot tyske nökkelstillinger, f.eks. trafikk-knutepunkter, og besatte dem, avsker FFI ofte betydelige tyske styrker fra deres retrettveier. Likeledes har det vært av stor betydning at opprenskningsaksjoner i stor utstrekning har kunnet overlates til FFI, slik at de allierte styrker ikke behövde å avse folk og tid til disse oppgavene. At franske organer de fleste steder straks har kunnet overta siviladministrasjonen har virket i samme retning. FFIs befrielse av Paris var naturligvis muliggjort ved invasjonsstyrkenes operasjoner som truet med å omringe byen. Men også denne aksjon er et vitnesbyrd om hvordan et okkupert lands underjordiske armé kan avlaste invasjonsstyrkene og om at resolutt handling i det rette öyeblikk både kan påskynne befrielsen og skåne såvel liv som eiendom. Et frontalangrep mot Paris ufenfra ville ha medfört det mangedobbelte offer.

Blandt andre oppgaver de indre styrker har löst i Frankrike og Belgia er direkte sabotasje mot den tyske krigsindustri og at friskarene i en rekke tilfeller har kunnet hindre tyske ödeleggelser under retrettene (sprengninger av bruer, havneanlegg osv.).

Alt ialt viser begivenhetene på vestfronten betydningen av friskareoperasjoner i fiendens rygg. De ofre motstandsbevegelsen må ta på seg, oppveies langt av de fordeler både de allierte tropper og landets egne innbyggere har av hjelpen. Heller ikke skal man undervurdere den betydning det har for et lands selvaktelse at dets egne styrker deltar aktivt i frigjöringsverket og bærer sin del av byrdene. De franske friskarers bedrift i Paris har vel mer enn noe annet bidradd til å gjengi franskmennene selvtillit og selvaktelse etter katastrofen i 1940. - Også Norges time kan snart komme. Det er enhvers plikt å forberede seg så godt det er gjörlig, både psykisk og fysisk. I ventetiden gjelder det framfor alt å vise beherskelse og nöye fölge ordrene fra overkommandoen. Disiplin er det förste bud. Men når dagen kommer, gjelder det at også offerviljen er tilstede.

- 0 -

K R O N I K K E N

Nr. 28 — 12. okt. 1944.

Mappe 95
Ekspl. 28 A
Dat
Avd. 3 A 1119/44
5080

UKEN SOM GIKK (5. - 11. okt.)

På vestfronten samler interessen seg fortsatt om operasjonene på nordflanken, og da særlig om de to tyngdepunkter Aachen og Nijmegen-avsnittet. Ved Nijmegen-Arnhem har selve kampvirksomheten riktignok ikke vært så bemerkelsesverdig i det siste, men mange tegn tyder på at det her foregår en ganske kraftig oppladning. Det er også interessant å legge merke til at det i dette avsnitt har funnet sted en kraftforskyvning nordover, idet amerikanske tropper har overtatt den sörlige del av brittenes sektor, hvilket vil si at britene får til disposisjon större styrker enn tidligere pr. frontkilometer. Alt tyder på at planen om et gjennombrudd over Lek mot den west falske slette ikke er oppgitt, selvom det förste forsök ved Arnhem ikke förte fram.

I nær operativ sammenheng med forberedelsene i Nijmegen-avsnittet må man se amerikanernes voldsomme offensive virksomhet ved Aachen, og det er meget som taler for at de to sektorer vil komme til å spille en liknende rolle som Caen-St. Lo i Normandislagets förste fase, bare det at det denne gang er vel så sannsynlig at det blir amerikanerne ved Aachen som har fått seg tildelt den oppgave å bli den "arbeidende flöy", som når öyeblikket er inne gjör gjennombruddet og foretar omfatningen av fiendens flanke.

Den amerikanske 1. armé har i ukens löp oppnådd betydelige resultater tross det desperate tyske forsvar i Aachen-avsnittet. En rekke landsbyer som Merkstein, Alsdorf, Blumerts og Hesweiler er erobret, og det ser ut til at man har kunnet gjöre et dypt innbrudd, om ikke et gjennombrudd av Vestvollens hovedverker i dette avsnitt. Selve byen Aachen er blitt gjenstand for en dobbelt omfatning, og den 10. okt. lukket knipetangens kjever seg definitivt om byen. Kommandanten fikk et ultimatum, hvis tidsfrist utlöp den 11. om formiddagen; han fikk valget mellom å kapitulere eller å få byen utslettet. Oppfordringen til å kapitulere ble avslått, og et voldsomt konsentrisk artilleriild og et nytt luftbombardement satte inn, samtidig som det er gatekamper i forstedene, hvor amerikanerne bl.a. sender inn mot tyskerne sporvogner fullastet med sprengstoff.

Den britiske korridor gjennom Nederland er ytterligere utvidet mot öst og vest (i retning av Hertogenbusch og Tilburg, som engelskmennene står 4 km fra). Störst interesse knytter det seg imidlertid til kanadiernes bestrebelser for å rense Scheldemunningen, slik at de allierte kan ta i bruk Antwerpens store, intakte havn. De kanadiske bruhoder på nordbredden av Leopoldkanalen er forenet til en sammenhengende front hvor det öves et ökende press på tyskerne, som dessuten er blitt angrepet i ryggen ved en kanadisk landgang den 9. okt. på Scheldemunningens sörbred, 8 km vest for Terneuzen. Nordenfor munningen er kanadierne rykket fram til det smale eid som forbinder halvöya Beveland med fastlandet og står like foran Bergen og Zoom. Samtidig representerer oversvömmelsene på Walcheren og kraftige luftangrep der et ökende press på de tyske styrker. Alt i alt befinner det seg i traktene om Scheldemunningen ca. 30 000 tyskere, hvis retrettveier til lands er fullstendig avskåret og hvis muligheter for evakuering sjöveien er höyst problematiske. Tyskerne yter imidlertid ennå en forbitret motstand, fullt klar over den strategiske betydning av Antwerpens havn.

I Moselle-avsnittet har den 3. amerikanske armé fått en del framgang mellom Metz og Nancy, men den ventede store höstoffensiv er ennå ikke kommet igang for alvor her. Forövrig er vestfronten f.t. preget av den voldsomme oppmykning av tyskernes fremre og bakre linjer gjennom luftbombardementer i hittil uhört målestokk (se nedenfor).

Östfronten er preget av en meget livlig og vellykket aktivitet på flöyene, i Balticum og Ungarn. Etter opprenskningen i Estland satte russerne igang en storstilet offensiv over hele fronten i Latvia og Litauen, og kunne den 9 okt. melde om et avgjörende gjennombrudd. Det synes senere å ha utviklet seg til en fullstendig katastrofe for det tyske forsvar, idet den röde armé har brutt igjennom til Ostersjöen både nord og sör for Memel, bl.a. ved Kurisches Haff, 12 km fra den östpreussiske grense. Lengre söröst står russerne 30 km fra Tilsit, og i nord rettes det voldsomme angrep mot Libau og Riga, likesom landgangen på Ösel har fört til meget vesentlige resultater. Slik stillingen er nå, befinner de tyske baltiske armeer seg i en overordentlig utsatt stilling, avskåret som de er fra sin landverts forbindelse med hjemlandet. Det dreier seg om i alt 150 000 mann som er henvist til en höyst usikker evakuering sjöveien, med få brukbare havner, knapp tonnasje og utsatt for den russiske östersjöflåtes angrep.

I Ungarn har den russiske framarsj i det siste ikke vært mindre sensasjonell. Over bred front har det funnet sted et gjennombrudd av de tyskungarske stillinger, og et stöt fra Oradea Mare (Grosswardein)-avsnittet over Szolnok har fört russerne fram til vestbredden av Tisza (Theiss) og til et punkt bare 80 km fra Budapest. Lengre nord står russerne ved Debrecen, hvis jernbaneforbindelse med hovedstaden er avbrutt og i sör stöter de fram over Szeged. Alt tyder på at vi nå er vitne til et fullstendig sammenbrudd av forsvaret i Ungarn, og en utvikling i likhet med den som fant sted i Romania i august ville ikke overraske. Situasjonen virker særlig truende for tyskerne når man tar med i betraktning den store partisanreisning i Slovakia og det russiske trykk her gjennom passene i Beskidene. Sammen representerer de to offensiver en regulær, veldig knipetang-operasjon mot Ungarn og Slovakia, og et tysk sammenbrudd her kan snart få overordentlig vidtrekkende fölger, idet det åpner veien for russerne til Österrike og "den böhmiske bastion", strategiske posisjoner av avgjörende betydning under sluttkampen mot Tyskland.

I Jugoslavia har russerne og Titos styrker hatt ytterligere framgang under offensiven mot Beograd, som behersker tyskernes viktigste retrettlinje fra Balkan. Angriperne står nå bare 14 km fra den jugoslaviske hovedstad, og jernbanene Nisj-Beograd og Beograd-Budapest er avskåret. De ca. 20 tyske Balkan-divisjoners muligheter for å ta seg tilbake til de tyske hovedstyrker må etter dette - og etter utviklingen i Ungarn - ansees som meget ringe.

I Hellas og Albania har det funnet sted en britisk landgang av större dimensjoner. Patras, Nauplion og Korinth er besatt. det samme gjelder en rekke av öyene.

I Finnland fortsetter kampene mellom tyskere og finner i nord. Tyskerne gjorde et forsök på å ta tilbake Torneå og Kemi, men begge byer er nå fast i finnenes hender, og framrykningen fortsetter mot tyskernes hovedbasis i Rovaniemi.

For Norges strategiske stilling har Finlands kapitulasjon fått stor betydning. Man regner at det fra för av befant seg tyske styrker i Norge på tilsammen ca. 200 000 mann. Til den kommer ca. 100 000 mann, hvis eneste retrettvei går gjennom Norge, likesom det er ca. 25 000 tyske sivile og vel 50 000 krigsfanger i Norge. Det er naturligvis et viktig mål for de allierte å hindre disse styrker eller noe vesentlig del av dem å komme tilbake til Tyskland og nyttiggjöres i forsvaret der. Det er bakgrunnen for den advarsel den allierte overkommando sendte ut den 11. okt. om at alle fartöyer som går i norske farvann, uansett störrelse og art, vil bli angrepet. Hensikten er å lamslå all sjöverts trafikk i disse farvann, idet man under de rådende tonnasjeforhold må regne med at en ganske vesentlig del av fartöyene går i tysk interesse. og det er praktisk umulig å skjelne mellom fiskebåter, fartöyer i tysk eller norsk fart osv. Det er klart at dette skritt vil kunne få meget fölelige fölger for vår forsyningssituasjon. Det minner igen om at vi er inne i krigens alvorlige sluttfase, som kan komme til å kreve ofre av alle, stridende som ikke-stridende.

På det politiske område knytter interessen seg först og fremst til Churchills og Edens besök i Moskva som ble meldt den 10. okt. Forhandlingene

dreier seg bl.a. om den avsluttende offensiv mot Tyskland, om det polsk-russiske spörsmål og om forholdene på Balkan, hvor vestallierte og russiske tropper snart vil mötes. Fra konferansen i Dumbarton Oaks (USA), hvor de fire stormaktene har forhandlet om etterkrigstidens sikkerhetssystem, er det sendt ut en meddelelse om de forelöpige planer for en organisasjon som skal erstatte Folkeforbundet. Vi skal senere komme närmere tilbake til den

Krigen i luften: Uken åpnet med den störste all. luftaktivitet siden krigen begynte; under vedholdende og kraftige angrep, dag og natt, ble det i löpet av 60 timer (mellom torsdag og lördag) kastet ned 30 000 tonn bomber mot Tyskland. I löpet av de 24 timer som gikk ut lördag kveld angrep over 8000 all. fly Tyskland og tyske mål. 4800 tunge bombefly ledsaget av 2000 jagere var over Tyskland i samme tidsrom og ytterligere 2000 maskiner stöttet operasjonene i Holland. De all. styrker angriper fra England, Frankrike, Italia og Russland, og de oppnår derved en effektiv splittelse av det tyske jagerforsvar. Luftwaffe har ikke nok jagere til å holde de all. masseanfall borte og kan ikke engang begrense dem. Tyskerne kan heller ikke sette sin lit til väret, da de all. bombeflys instrumentsikter også tillater bombing fra stor höyde i usiktbart vär. Hvert angrep skjer over et ganske kort tidsrom, og dette gjör bombingen mer effektiv enn et artilleribombardement. Ved siden av den konsentrerte bombing av industri- og transportmål merker vi oss den spesielle teknikk RAF har utviklet i ödeleggelsen av demninger og diker. I forrige uke törrla de engelske flygere mange kilometer av Dortmund-Ems-kanalen, og i denne uken har en ny Möhne-katastrofe rammet Tysklands vannveier ved sprengningen av de store dammer i övre Rhinen ved Kembs, n.v. for Basel. Den betydningsfulle og varige virkning som ödeleggelsen av disse reguleringsdammer får for Tysklands samferdsel er uoverskuelig, og disse resultater oppnås ved innsats av ganske små styrker. Ved Kembs ble således dammene ödelagt av 13 Lancasterfly uten tap. Öya Walcheren som har en strategisk viktig beliggenhet ved innlöpet til Antwerpen, har RAF også delvis satt under vann ved å bombe dikene rundt öya. Det britiske flyvåpen har i denne uke meddelt at RAF siden krigens begynnelse ialt har kastet 600 000 tonn bomber, hvorav 300 000 tonn mot Tyskland. Av disse er 120 000 tonn kastet i 1. halvår 1944. Mange beregninger er gjort om hvor lenge tyskernes krigsindustri og samferdselssystem kan tåle den allierte bombing uten å bryte sammen og hvor lenge det tyske folks moral vil holde. Det har värt hevdet at dersom de allierte kunne legge 60 störro tyske byer i grus, ville tyskerne bli nödt til å strekke våpen. Med den nåværende takt i bombingen er det meget som taler for at dette mål kan nåes i år.

Ukens statistikk: Okt. 5. Under nattangrep mot Vesttyskland ödelegger RAF 47 lokomotiver, 414 jernbanevogner og bryter jernbanelinjer på 60 steder; mineutlegging bl.a. i Oslofjorden, 4 fly savnes. 1000 tunge am. bombefly med sterk jagereskorte angriper jernbanemål i Köln og Rheine og flyplasser ved Hanndorf, Faderborg, Lippsta-dt og Münster-Loddenheide i Rhinland, 2 tyske jagere viste seg og ble skutt ned, 14 tyske jagere ödelagt på bakken 13 bombere + 5 jagere savnes. Am. Liberators angriper igjen oljecentret Balik Papan på Nederlands Borneo, 40 jap. Zero jagere går opp til forsvar, 19 skutt ned, am. tap 7 bombefly. Okt. 6. Store RAF bombestyrker kaster om natten 350 000 brannbomber + 2 tonns sprengbomber mot jernbaneknutepunktet Saarbrücken, store branner, andre br. fly mot mål i Vesttyskland & Berlin, Rhennania oljeraffinerier i Harburg og flyplasser ved Hamburg og sjöflybasis i Pommern hvor 39 sjöfly ble ödelagt. Over Berlin 100 tyske jagere opp, ellers ingen jagermotstand. 20 tyske jagere skutt ned, 19 am. bombere + 10 jagere savnes. RAF angriper med tunge bombefly og jagere synt. oljeanlegg i Ruhr. 13 br. Lancasters ödelegger Kempsdammene ved övre Rhin med 6 tonns bomber. Taktiske styrker fra baser bak fronten foretar 1500 innflyvninger mot tyske mål i Holland. Luftwaffe gikk opp med ialt 100 jagere, 7 tyske fly skutt ned, 5 all. maskiner savnes. Okt. 7. 1000 tunge br bombefly angriper om natten Dortmund (1500 tonn), Bremen (1000 tonn), Berlin og Ludwigshafen, store branner, 12 maskiner savnes. 1400 tunge am. bombefly + 1500 jagere angriper synt. oljeanlegg i Ruhr, Krupp tankfabrikker i Magdeburg, lokomotivfabrikker i Kassel, depoter og flymotorfabrikker i Leipzig og Stettin. 700 tunge RAF bombefly angriper Emmerich og Kleve i Siegfridlinjen. 200 tunge br. bombefly angriper og kaster hundrevis av tonn bomber mot diker på Walcheren. Fra Italia angriper 800 tunge am. bombefly med jagereskorte oljeraffinerier i Wien, jernbanemål i Budapest og flyplasser i Ungarn. Am. skjöt ned 49 tyske fly, egne tap 51 bombere + 15 jagere. Russiske fly foretar hardt angrep mot Memel og Breslau 200 am. bombefly angriper den jap. garnison (60.000) mann på Rabaul, nytt angrep mot Balik Papan. Okt. 8. Store taktisk styrker fra det am. 9. flykorps angriper tyske flyplasser bak Siegfriedlinjen, 64 tyske fly skutt ned og 49 skadet. 300 all. lette bombefly angriper broer og depoter bak tyske linjer i vest. Okt. 9. 1100 tunge am. bombefly + 1000 jagere angri[per] Schweinfurt, Koblens og Mainz, ingen jagermotstand, 2 tyske fly ödelagt, egne tap 5 bombefly + 3 jagere. Mosquitoes og Beaufighters senker [...] middelstore handelsskip under angrep på tysk konvoi utenfor Norskekysten Alle maskinene vendte tilbake, (tyskerne lyver og sier at de skjöt ned 9 br. fly, men innrömmer tapet av fartöyene). Tyske sambandslinjer i Hellas og Albania bombet av all. fly fra Italia. Okt. 10. Store styrker Halifax bombefly med nattjager-eskorte angriper stål- og trafikksentret Bochum og Wilhelmshafen, store branner, 7 maskiner savnes. Tunge bombefly angriper de yttre forsvarsverker ved Bologna, Riga og Libau bombet. Okt. 11. Amerikanske flåte- og flystridskrefter angriper Riu-kiu-öyene mellom Japan og Formosa, 12 japanske handelsskip senket og ytterligere 26 senket el[ler] skadet, 89 japanske fly skutt ned. Amerikanerne tapte ingen krigsskip og bare få fly. Nytt amerikansk angrep mot Balik Papan. Mosquitos nattangr[ep] mot Köln og amerikanske fly bomber om dagen Köln og Koblens.

- 0 -

Flyangrepet på Bergen nylig var rettet mot den store tyske ubåtbasis i Laksevåg. 6 ubåter ödelagt, 1 titusentonner og 2 andre skip senket, en [...]tedokk og et reparasjonsverksted ble totalt ödelagt, likesom det ble anrettet betydelig skade på andre viktige tyske anlegg. Desverre gikk også mange norske menneskeliv tapt, man regner med 160-200, bl.a. en rekke barn på Holen skole som ligger bare 150 meter fra ubåthavna og som luft[...] myndighetene visstnok hadde nedlagt innsigelse mot ble benyttet som sko[le]. Ubåthavna i Bergen er nå en av tyskernes aller viktigste baser for den[ne] krigföring. Tidligere hadde de sine hovedbaser på den franske Atlanterhavskyst, i Brest, Lorient, St. Nazaire og La Palice. Nå er de satt ut [av] spillet, og på grunn av den britiske hjemmeflåtens operasjoner i Nordsj[ø]ens trange farvann er det meget vanskelig effektivt å utnytte basene i Helgolandsbukta. Som brukbare utgangspunkter for ubåt-operasjoner i N[ord]sjöen og Atlanterhavet gjenstår da bare basene i Norge, (Bergen og Tro[nd]heim), hvorfra det er lettere å komme ut i åpen sjö. - Som vanlig, har [tys]kerne også i Bergen bygget opp sine krigsviktige anlegg så när innbygge[rnes] hjem og arbeidssteder at den allierte - nödvendige - bombing desverre o[gså] så går ut over sivilbefolkningen. - 0 -

De gjenvärende norske offiserer er nå i faresonen. Det er derfor gått u[t] parole om at alle krigsskoleutdannete offiserer som fremdeles er på fri fot, skal gå i dekning og holde seg i dekning inntil videre. Det gjelder både vernepliktige og fastlönte offiserer.

I en annen parole innskjerpes taushetsplikten ikke bare overfor sjöfolk og militäre, men også overfor hjemmefronten. Det er bedre å holde munnen lukket å la folk tro at du er en tosk, enn å åpne den og gjöre det klart at du er det.

- 0 -

Den franske regjering har besluttet å utvide den rådgivende forsamling til ialt 246 medlemmer, 149 for motstandsbevegelsen hjemme, 25 for motstandsbevegelsen ute, 60 fra det gamle parlament og 12 fra imperiet. D[en] utvidede forsamling vil ha sitt förste möte den 7. november.

- 0 -

Distribusjonen av de fri aviser er lagt opp etter en stråleformet plan. Det som det gjelder er å få laget hver eneste linje i strålebunten så l[ang] som mulig, slik at det område som dekkes blir så vidstrakt som mulig. P[å] den måten håper vi å kunne få dekket hele landet med et nett av stråle[...]ter. Har du gjort alt du kan for å föye nye ledd til linjen av lesere[...]

Frankrike på skilleveien.

Et av de mest fremtredende trekk i den nazistiske "nyordning" av Europa var samarbeidet mellom Vichy og Berlin. Neppe i noe annet besatt land var defaitismen i den förste tid så sterk som i Frankrike, fordi sammenbruddet var så totalt, skuffelsen så stor. Og ikke i noe annet land - en[...]te av vasallstatene kanskje unntatt - var det så mange quislinger blant [...]slivets og politikkens ledende menn. Berlin utnyttet dette til siste [...] og forsökte å gi inntrykk av at Frankrike närmest var blitt medkrig[...] på tysk side, - her kunne de også stötte seg på ganske sterke anti[...]ke strömninger innen visse franske kretser. Ettersom nazistene av[...] sin sanne karakter og håpet om alliert seir igjen ble levende, fore[...]et imidlertid en forandring. Quislingene - collaborationistene - ble [...]lert gruppe; de likegyldige og selvoppgitte ble fiendtlige overfor [...]me og Laval, og de aktive bygget opp en av Europas mest imponerende motstands-organisasjoner både politisk og militärt. De militäre begivenhe[ter] i sommer har utvetydig vist at Vichy var en myte, at det franske folk s[om] alle andre folk i Europa har sagt nei til nazismen. Laval-Petain-regim[et] er feid bort fra jordens overflate. De Gaulle og motstandsbevegelsen har makten.

[M]en hva vil det si? Hvilken retning kommer den politiske utvikling i Fr[ank]rike til å ta? Hvordan vil det franske folk reagere på de erfaringer [...]laget, kampen og seiren har gitt det?

Spörsmålet er overordentlig interessant og viktig for bedömmelsen av Europas politiske framtid overhodet, men desverre foreligger det hittil ba[re] et nokså sparsomt materiale å dömme etter. For det förste har Frankrike hittil i overveiende grad värt opptatt av den militäre innsats og det mest presserende gjenreisningsarbeid, det har värt lite av tid og krefter til overs for en politisk debatt. For det annet er det p.g.a. de mange restriksjoner på korrespondentenes arbeid, forholdsvis lite vi har fått höre om utviklingens politiske side.

En ting synes imidlertid klar: Kampen har utlöst meget sterke krefter i det franske folk. Den folkereisning man opplevde i Paris da de allierte tropper närmet seg byen og de nådelöse oppgjör med quislingene viser at den lenge oppdemmede politiske energi i de franske masser har en voldsom kraft. Spörsmålet er hvilken retning den kommer til å ta, hvor raskt og [...]lett den vil la seg kanalisere så den kan utnyttes i gjenreisningsarbeidet på en positiv, byggende måte. De gamle bånd og stengsler ble [...] som av en uimotståelig naturkraft; det gjaldt ikke bare nazistyret og dets tiltak, men også meget av det som den provisoriske de Gaulle-regjering hadde forberedt. Den fri presse var således med et slag en faktor, [de]t trengtes ingen lovbestemmelser for å gjöre slutt på quisling-pressen, [...]savnt som ved et trylleslag og den fri meningsutveksling kom igang [...] spontant, uten hensyn til Alger-regjeringens mange regulerende forord[ninger].

Når det gjelder de politiske forhold, synes det som om det har foregått en ganske markert forskyvning til venstre. De gamle ledere er for en stor del borte, de nye er yngre folk som er herdet i motstandsbevegelsens [sko]le og ikke viker tilbake for radikale lösninger, og det er betegnende [at] den Paris-avis som har det störste opplag for tiden, er den kommunistiske L'Humanité med 200 000, deretter kommer sosialdemokratenes Populaire [med] 160 000, mens de övrige tolv aviser i byen har et samlet opplag av 120 [000]. Situasjonen er imidlertid ikke så enkel som disse kjennsgjerninger [...]s å antyde. For det förste må man huske på at Paris ikke er Frankrike; [...]dstaden med sitt mer lettbevegelige gemytt lar seg langt raskere enn [...] mange millioner småbönder rive med av en politisk strömning. For det [...]et er mange av de radikale krav, f.eks. om nasjonalisering av nökkelindustriene, mer bestemt av patriotiske standpunkter enn av noen prinsipiell forkjärlighet for sosialisme og offentlig drift. Nasjonaliseringen er [...]örste rekke et middel til å straffe quislingene som det fantes mange av i industrien og storfinansen. For det tredje er den store tilslutning til kommunistene i öyeblikket bestemt mer av nasjonale enn av sosiale overveielser; man ser ikke först og fremst partiet som en sosial-revolusjonär retning, men som den mest aktive gruppe innenfor motstandsbevegelsen. Kyndige iakttagere mener at partiet heller ikke kommer til å vende tilbake til sin politikk fra tiden för 1939; det blir neppe igjen noen upersonlig revolusjonär, internasjonalistisk sekt, men blir nasjonalt og reformistisk, og kommer antakelig til å spille omtrent samme rolle som sosialdemokratene etter 1918, som venstreflöyen i demokratiske koalisjoner.

At det imidlertid har funnet sted en forskyvning til venstre i[...] fransk politikks tyngdepunkt er neppe tvilsomt. Et meget interessant spörsmål i denne forbinnelse reiser seg: Hvilken rolle kommer de Gaulle og "gaullismen" til å spille? De Gaulle hörte opprinnelig til de reaksjonäre og har utvilsomt på mange måter hellet til autoritäre prinsipper, villet spill "den sterke mann", men meget tyder på at han i de senere årene har utviklet seg i demokratisk retning, lärt seg å samarbeide og ikke bare kommandere. Generalens personlige popularitet i Frankrike er overordentlig stor, han er personifikasjonen av den seierrike motstandsbevegelse, den ubestridte leder av frihetskampen. Men skulle han vise tegn til å leke med diktaturet, vil hans rolle snart väre utspilt. Gaullismen har til nå virket samlende, fordi den symboliserte motstandsviljen, men den har ikke representert noe politisk syn. Det store spörsmål er om den kan utvikle seg til et politisk parti, det samlende, ledende parti i gjenreisningens Frankrike.

På dette spörsmål foreligger det ennå ikke noe svar, og det er vanskelig å lese seg til utviklingstendensene i de Gaulles taler eller i det som foreligger om de gamle partiers politikk. Forelöpig er makten konsentrert hos de Gaulle. Det gamle deputertkammer og president Lebrun (som aldri formellt er gått av og som nå befinner seg i det befridd Frankrike) er skjövet til side - bl.a. fordi så mange av de gamle politikerne har kompromittert seg på den ene eller den annen måte - og makten ligger hos de Gaulle og hans provisoriske regjering, hvor motstandsbevegelsens representanter er de ledende. Avklaringsprosessen vil sikkert ennå ta tid, men ettersom Frankrike faller til ro etter invasjonen og krigshandlingene forlegges til utenfor dets grenser, må gjenreisningsarbeidet komme inn i fastere former og det vil igjen si at det franske folk må ta politiske avgjörelser. Selv om forholdene i Norge delvis er forskjellige, er det grunn til å fölge utviklingen med den mest våkne interesse. Franskmennene er på mange måter et politisk begavet folk, og det vil i tilfelle ikke väre förste gang de peker på nye veier i statskunsten.

- 0 -

Forsyningsproblemene.

Det er all grunn til å se i öynene at forsyningssituasjonen her hjemme kan bli kritisk både nå i krigens sluttfase og i tiden like etterpå. Den allierte overkommando gav forleden beskjed om at alle skip i norsk farvann - uansett störrelse eller art - vil bli senket. Det er ikke mulig for flygerne å se forskjell på f. eks. norske ruteskip og tyske troppetransportskip, og det er en militär nödvendighet å stanse all trafikk mellom Norge og Tyskland. De tyske troppene i landet vårt må korkes inne, settes ut av spillet i sluttkampen om Tyskland. For oss betyr det bl.a. at vi ikke lengre kan gjöre regning med tilförsler utenfra og at våre fiskere ikke kan gå ut. Situasjonen blir forverret ved at tyskernes levnetsmiddel-rekvisisjoner blir stadig större og ved at transportapparatet vårt er overbelastet og delvis ödelagt. Hvis det enn videre kommer til kamphandlinger her i landet, vil antakelig matvaretransporten for en stor del stanse opp, särlig vil det väre vanskelig å bringe forsyninger fram til de större byene. Og det vil ta noen tid för forsyningene begynner å strömme inn fra utlandet. - Disse forhold betyr ikke at vi ikke kan klare matvaresituasjonen, men de er en oppfordring til å legge til side all den mat som overhodet er mulig. Ingen må bruke av matlagrene sine nå i den tro at krigen snart er slutt og alle sorger slukt. Og alle må i kritiske situasjoner dele maten sin med dem som ingen har - og ingen mulighet til å skaffe.

Full beskjeftigels etter krigen.

Freden krever, sa den amerikanske visepresident Henry Wallace i en tale for en tid siden på to forutsetninger: "En demokratisk verdensorganisasjon og full beskjeftigelse". Eden har uttrykt det samme på fölgende måte: "Det blir aldri varig fred i verden uten et ökonomisk system som gir den mann og den kvinne som vil arbeide, muligheter for det".

I en artikkel i forrige nummer "Tid og tanke" gjorde vi rede for den revolusjon i tenkesettet, som har funnet sted under krigen når det gjelder samfundets ansvar for beskjeftigelsen og oppstillingen av full beskjeftigelse som det store fredsmålet. Denne revolusjonen tvinger staten til en mer aktiv innstilling til produksjonens problemer. Vi föres inn i det som kalles planökonomi. Begrepet planökonomi defineres i alminnelighet som en aktiv og centralisert ledelse av produksjonen. Det er ikke ensbetydende med sosialisering, med uttrykket menes at produksjonen i et land gjöres til gjenstand for en bevisst planlegging med det formål å skaffe -såvidt mulig- full beskjeftigelse. Dette kan imidlertid vanskelig skje uten at de offentlige myndigheter gjennom stat og kommune tar del i planleggingen av produksjonen. Mest praktisk for etterkrigstiden er det at det offentlige og det private näringsliv og dets organisasjoner samarbeider for å stikke ut en plan og legge til rette forutsetningen for full beskjeftigelse - alt etter den politiske oppfatning som preger styret i landet og det ökonomiske system som er gjellende.

I alminnelighet vil dette si at det offentlige setter opp et program for sin bygge- og anleggsvirksomhet og innordner disse arbeider i den felles plan for beskjeftigelsen. Videre at stat og kommune i sin skatte- og sosialpolitikk legger an på å oppmuntre foretagsomheten og fölger en linje som bidrar til å skape utjevning mellom virksomheten i gode og dårlige tider. För krigen innskrenket det offentlige seg til dette. Slik som forholdene ligger an etter denne krigen, vil det väre nödvendig å gå videre. Det må treffes forholdsregler for å regulere investeringen, både den private og den offentlige. Til en viss grad forsökte man seg med en slik regulering også för krigen. Men man innskrenket seg vesentlig til å bruke diskontoskruen som regulator. Renten ble hevet etterhvert som höykonjunkturen närmet seg klimaks og senket når konjunkturen viste tendens til å gå ned. Nå gjör ikke forholdene det mulig å bruke rentemidlet med samme utsikt til effekt som för. Det kan også diskuteres om diskontoen för krigen hadde särlig konjunkturutjevnende betydning.

Målet full beskjeftigelse er umiddelbart knyttet til flere andre store problemer. Skal målet nåes, må man först og fremst bli herre over konjunktursvingningene. Hva er det som betinger konjunkturenes veksling, det vil si vekslingen mellom gode og dårlige tider? Minst hundre teorier eksisterte om dette för krigen, men i alminnelighet så man fenomenet i sammenheng med forandringene i kapitalinvesteringen, det vil si forandringene i etterspörselen etter og forbruket av kapitalvarer eller mer populärt uttrykt ny anlegg og utvidelser innen produksjonsvirksomheten.

Menneksets behov for mat, klär og andre livsfornödenheter er noenlunne konstant. Det er et visst minimum som må dekkes, hvor langt man går over dette avhenger av faktorer som kjöpeevne, sparesansen innen folket, den tilvante levestandard etc. At behovet for rene forbruksvarer er konstant, vil igjen si at avsetningsmulighetene for jordbruk og fiskerier og for den industrien som produserer forbruksvarer er noenlunne konstante. Avsetningsmulighetene avhenger av kjöpeevnen. Men den svinger med virksomheten innen den delen av näringslivet som kalles kapitalvareindustrien, innen jern- og stål-, maskin- og gruveindustrien, som igjen svinger med anleggs- og byggevirksomheten.

Det gjelder å sikre denne virksomheten en jevn avsetning. - Den ökonomiske utvikling har värt bunnet til store behov som er oppstått ved utnyttelsen av oppfinnelser i kommunikasjoner og industri. Vi kan bare tenke på jernbanebyggingen og på utviklingen av nye industrier med produksjon av f. eks. biler, radioer, kjöleskap. En slik utvikling foregår stadig. Men den blir etterhvert mangfoldigere og mindre lett overskuelig. Når det skjer tilbakeslag, så skyldes det overdrivelser. Investeringen blir for stor i forhold til öyeblikkets behov. Vi kjenner slike kriser fra skipsfarten, särlig tankfarten, fra sölvrevavlen, hvalfangsten og boligbyggingen. Nyutviklingen og nyskapningen öker etterspörselen etter arbeid, driver lönningene i väret og hever kjöpekraften. Virkningen sprer seg gjennom hele det ökonomiske livet og påvirker både den enkeltes og statens og kommunenes finanser og levesett. Men når kulminasjonen er nådd, melder tilbakeslaget seg og virkningen går igjen gjennom hele samfunnet og får også fölger for forbruksvareproduksjonen. Kjöpeevnen minsker, produksjonen synker over alt og arbeidslösheten tilter.

I et sundt samfunn er det alltid en ökonomisk vekst som gir seg uttrykk i stigende levestandard og stadig höyere produksjon og omsetning. Man regnet för krigen den normale veksten i verden til et par prosent pr. år. Når vi ser på f. eks. de norske produksjons- og beskjeftigelsestallene, springer det sterkt i öyene hvor meget beskjeftigelsen har svinget og hvor langt vi har värt fra det nå etterstrevede målet: konjunkturutjevning og konstant full beskjeftigelse. Tallene viser også at det mangler meget på at staten har fört en målbevisst beskjeftigelsespolitikk. Tvertimot , statens egen virksomhet har öket med den private i gode tider og avtatt i de dårlige.

Den norske industristatistikken viser en svingning i utförte timeverk i perioden 1926-39 mellom ca. 260 millioner og ca. 385 millioner. I lavkonjunkturårene etter 1930 var timeverktallet ca 300 millioner om året, i höykonjunkturåret 1937 384 millioner. Den utbetalte lönn svinger selvsagt med beskjeftigelsen, men det er en jevnere stigningskurve. I 1930 var lönningene 368 millioner, i 1938 ca. 500 millioner. Det gir uttrykk for lönningens og dermed levestandardens ökning. Men hele stigningen er ikke reell, prisstigningen kommer til. Ser vi på den private bygge- og anleggsvirksomheten - som ikke er innbefattet i de nevnte tallene - så viser den en ennå sterkere stigning - nemlig fra under 30 millioner timeverk i 1930 til ca. 55 millioner i 1939. Statens anlegg- og byggevirksomhet steg samtidig fra 19,5 mill. timeverk i 1930 til 35 mill. i 1939. Den var lavest, meget lavere i de dårlige årene, og höyest, meget höyere i höykonjunkturårene.

Forklaringen er selvsagt at statens finanser svinger med tidene og at budgettmessige hensyn förer til reduserte bevilgninger i dårlige tider. Först når det blir riktig kritisk er staten og kommunene tvunget til å sette igang "nödsarbeider". Isteden burde staten före planökonomi med balansering av budgettene over lengre perioder, med igangsettelse av "ikke-rentable" offentlige arbeider i dårlige tider etc.

I overgangstiden blir plan en absolutt nödvendighet. Soldater, flygere etc. kommer fra utlandet med berettiget krav om beskjeftigelse. Dertil kommer de 150.000 personer som nå arbeider direkte for tyskerne. De kan ikke uten videre gå tilbake til sine gamle beskjeftigelser. Når det gjelder industriarbeiderne vil fabrikkene i den förste tiden mangle brensel og råvarer for å komme igang. Tyskerne har mer eller mindre ödelagt båtene for fiskerne etc. På lengre sikt vil også eksport- og avsetningsmulighetene spille inn. Dernest er det store arbeider som det haster med og som må utföres för andre. Vi har hele gjenoppbyggingen etter krigens herjinger. For å sette igang industrien og byggevirksomheten, må det skaffes brenselsmidler, råstoffer og maskiner fra utlandet. Dertil mat, klär og andre fornödenheter til befolkningen, hvis garderobe er utslitt og hvis fysikk er preget av mangelfull ernäring. Jordbruket trenger kraftfôr for å få opp produksjonen av meieriprodukter og kjött. Kort sagt, det vil väre et veldig behov for valuta. Men det vil ta tid för eksporten kommer igang, og vår handelsflåte er redusert til det halve. Vi kan ikke regne med mer enn 50% av fraktinntektene för krigen og 3/5 av eksportinntektene det förste året etterat produksjonen er kommet igang. De oppsparte fraktinntektene vil ikke strekke til. Det blir nödvendig å låne fler hundre millioner kroner i utlandet og likevel spare inn på importen.

Det betyr at vi blir bunnet til rasjonering, til importregulering og valutakontroll i tiden fremover og til streng priskontroll. Man kan ikke bare si: Vi får sette igang den innenlandske produksjonen. Dertil trenger materialer, maskiner og brenselsmidler som må importeres. Vei- jernbane- og husbygging skaffer ikke mat og klär. Det forutsetter import, og jo större kjöpeevnen, dvs virksomheten, er.

Derfor blir det nödvendig med en fortsettelse av den investeringsreguleringen som er innfört under krigen. Men den må bli positiv, ikke negativ som under tyskernes regime. Arbeidskraften må dirigeres til de virksomheter som först trengs og som derfor må få fortrinnsrett til valutatildeling. Det betyr igjen at kapitalinvesteringen må reguleres. En plan må utarbeides som samarbeider alle hensyn slik at det blir en ökende vekst i våre reserver. Eksporten, skipsfarten, fiskeriene og jordbruket må planmessig gjenreises og utvides. Bare på den måten kan vi skaffe oss - og etterhvert öke tilgangen på - de livsfornödenheter og goder som vi har manglet eller hatt for lite av under krigen, bare på den måten kan vi ha håp om å nå fram til den grad av bevegelsesfrihet som vi måtte önske,og bare på den veien kan vi nå målet: full beskjeftigelse og öket levestandard.

Det skulle ikke mangle arbeidsoppgaver. Byggevirksomheten og skipsbyggingen er begge sterkt arbeidsslukende virksomheter. Omkring 60% av f.eks. et skips kostende går til arbeidslönn. I Norge trenger vi å bygge 5 a 600 000 tonn om året i en 8-10 års periode etter krigen.För krigen bygget vi i höyden 60 a 70 000 tonn dv. herhjemme, men våre verksteders kapasitet kan bringes opp i 200 000 tonn dv om året. En slik ökning ville bety meget også for resten av jern- og maskinindustrien, som er den störste industrien vår målt etter arbeiderantall. En stor jernimport blir da nödvendig.Hjemmeindustrien skulle ha gode vilkår om den får råstoff nok; likeså treforedlings- og trelast-industrien. På verdensmarkedet vil det bli mangel på disse varene. I lengden spörs det dog hvordan konkurransen med kanadierne vil löpe av og hvor effektiv den celluloseindustrien som er bygget opp i Sydstatene i USA kommer til å bli. Nye produksjoner vil kunne taes opp. - Det blir viktig at skattepolitikken ordnes slik at det skapes en spore for nödvendige nystartninger. Staten får tilpasse sin finanspolitikk til den ... politikken, den får balansere budgettene over perioder og gjöre beskatningen elastisk og "produktiv". Den får også - og det er meget viktig - gå inn for å gjöre sin anleggsvirksomhet konjunkturutjevnende. Bestillingene får plaseres når tidene begynner å bli dårlige. Det burde i det hele väre god regel overalt: å investere i dårlige tider, for å tjene penger i de gode, en politikk som norske rederier har fulgt med gode resultater.

- 0 -

(11)

Snapshots fra Belgia.

1. To dager etter de allierte landgang i Normandi sendte Londonkringkastingen ut en oppfordring til sabotasje i hele Belgia. Sabotasjeavdelingene gikk straks til verket. I nesten tre måneder anfallt de dag og natt tyskernes forbinnelseslinjer, beskyttet luftlandsetninger av tropper og materiell, samlet militäre opplysninger og reparerte viktige anlegg som tysker hadde ödelagt. Den hemmelige armeen opprettet 75 utrustningsdepoter over hele landet som kunne utruste ca. 45 000 mann. Den 2. sept. ble ordren gitt til geriljakrig overhele landet. Fram til 20. sept. hadde den hemmelige armeen tatt ialt 10 000 fanger, deriblandt tre generaler.

2. Begeistringen i det befridd Bryssel skal ha värt ennå större enn i Paris. Det var såvidt de britiske tommyene klarte å manövrere seg gjennom den jublende og syngende folkemengden. En av dem sa: "Dette er förste gang siden "day D" at noen har budt meg en sigarett istedenfor å bomme meg for en."

3. En belgier tolket for en amerikansk journalist sin nasjons fölelser i anledning befrielsen fra Gestapo-terroren. "Det jeg mener med frihet, sa han, er å höre det ringe på dören min kl. 6 om morgenen og väre sikker på at det er melkemannen."

4. Belgia har forsökt alle utenrikspolitiske systemer. Nöytralitet, alliansepolitikk og noe midt imellom som ble kalt selvstendig politikk,dos uten spilte landet en rolle i oppbyggningen og vedlikeholdet av det kollektive sikkerhetssystemet. Men p.g.a. av sin uheldige beliggenhet ble Belgia likevel invadert, okkupert og plyndret av tyske tropper to ganger i löpet av 25 år. Trygghet og sikkerhet er derfor livskravet for det belgiske folket. I et intervju i august iår uttalte den belgiske statsministeren Pierlot sin mening om gårsdagens og morgendagens sikkerhetsproblemer. "Versaillestraktaten var det ikke noe å si på", mener Pierlot,"men dens bestemmelser ble ikke satt igjennom. Feilen var at man brukte storsleggen så lenge Tyskland var svakt, mens man etterhvert som Tyskland ble sterkere og sterkere spedde ut medisinen slik at den tilslutt ble uten virkning. Vi belgiere gjorde vår plikt. Vi var med ved Rhinen og i Ruhr. Vi hadde sete i Geneve. Vi dro oss ikke unna noen forpliktelser. Locarnoavtalen fant belgierne rede for samarbeid. Men den söndagsettermiddagen da tyskerne i 1936 toget inn i Rhinland, styrtet både Versailles og Locarno sammen. Det fantes ingen sikkerhetspolitikk lengre - intet samarbeid innenfor en kollektiv ramme. Vi måtte selv beskytte vår sikkerhet. Vi dro oss inn i vårt skall. Det var kanskje ingen politikk. Det var en nödutvei. Vi avstod dermed fra å före en aktiv utenrikspolitikk. Vi rustet opp 22 divisjoner og erklärte at vi ville slåss mot enhver angriper. Og det belgiske folket gav villig sitt bidrag til forsvaret. Hva mer kunne vi gjöre? Husk Münchenoverenskomsten." - På enkelte hold har man bebreidet Belgia at det ikke, för den annen verdenskrig bröt lös, ville innlate seg på et intimt militärt samarbeid med England og Frankrike. "Jeg skulle gjerne ville se den europeiske småstaten som tar risken på å gå i krig et öyeblikk tidligere enn nödvendig", sa Pierlot."Jeg har ennå til gode å möte den statssjefen i et lite land som resolutt förer igjennom en politikk som stemmer overens med de moralske prinsippene, för det fins kollektive sikkerhetsregler. Jeg ville beundre mannen, men jeg har aldri truffet ham. - Belgia var ikke nöytrale av overbevisning. Men vi hadde ikke noe valg.

For morgendagens Europa og for oss belgiere kan jeg bare se to veier. Den ene förer til en effektiv kollektiv sikkerhet. Den andre driver oss tilbake til isolasjon og mot en tredje verdenskrig. Vi kommer til å gå den andre veien bare hvis vi blir tvunget til det - hvis forsöket på å bygge opp et sikkerhetssystem går i vasken. - Sikkerhet er nemlig et livsvilkår. Uten sikkerhet kan man ikke legge planer for fremtiden. Hva tjener det til å sammenkalle internasjonale konferanser og diskutere sosiale, ökonomiske eller politiske reformer hvis man ikke kan väre sikker på å få beholde livet sitt eller landet sitt? - Skal vi ha et nytt Folkeforbund? Jeg vet ikke. I så tilfelle er det mindre viktig at det blir verdensomspennende og omfatter alle stater enn at alle medlemsstatene har et felles mål. Av naturlige grunner er jeg mer interessert i det som skjer i vårt eget hjörne i verden. Vi håper at Storbrittannia tar ledelsen i et sikkerhetssystem hvor franskmennene, hollenderne, luxemburgerne og belgierne står side om side. Våre fire land kommer til å bli ryggraden i et vesteuropeisk sikkerhetssystem."

5. I den rekonstruerte belgiske regjeringen fortsetter Pierlot som statsminister. De fleste medlemmene kommer fra den belgiske motstandsbevegelsen. 7 av regjeringsmedlemmene tilhörer det katolske partiet (konservativt), 5 det sosialistiske, 3 det liberale, 2 det kommunistiske mens 2 er partilöse.

6. Den belgiske regjeringa har sperret alle bankinnskudd og skal dra inn alle löpende sedler. Nye sedler skal utstedes. Alt skal settes inn på å få slutt på inflasjonen. - 0 -

Fra Hjemmefrontens ledelse:

Vårt hemmelige våpen.

Tyskerne tror stadig med sine hemmelige våpen, som de skal sette inn i den siste avgjörende kamp, når nöden er störst. Vi har også et slikt våpen, et våpen som vi kan forsikre er effektivt og som vi ikke vil betenke oss på å bruke når situasjonen krever det.

Bruken av vårt hemmelige våpen kan imidlertid ikke improviseres, den må forberedes i sinnene og på annen måte.

Det er derfor nödvendig at kvinne som mann gjör seg fortrolig med at

det da kreves ~~innsats av hver enkelt. Allerede nå~~ skal det gis en del råd og anvisninger.

1. Signalet til aksjon blir i tilfelle gitt ~~av Hjemmefrontens Ledelse.~~
~~2.~~ Ordren utsendes gjennom den fri presse.
3. Ingen må la seg rive med i aksjoner som ikke er satt i verk av Hjemmefrontens Ledelse.

Spontane enkeltaksjoner har ingen sjanse til å kunne föres til en heldig slutt, men vil bare bringe nöd og ulykke. Vär på vakt overfor nazistiske provokasjoner. I Oslo ble det sålodes for en tid siden gjort et forsök på å sette igang generalstreik i provokatorisk hensikt.

Skal aksjonen få den nödvendige slagkraft, må den omfatte alle, både ånds- og kropps-arbeidere, sjefer som underordnede. De få unntak som må gjöres vil det senere bli gjort klart rede for.

Med sikte på de vanskelige forsyningsforhold som kan oppstå, er det også tidligere rådet til å sörge for, såvidt mulig, å ha mat i huset.

Vi vet det er vanskelig, så smått det mer med mat fra för, men litt måtte kunne gjöres. Särlig må familier med spebarn söke å ha litt törrmelk eller hermetisk melk i huset. De som måtte ha denslags, må vise sin samfunnsånd og overlate dette til familier med spebarn.

I en kritisk situasjon kan tilförslene av vann, gass og elektrisitet bli avstengt. Man bör derfor også på andre måter forberede seg. Forberedelsene bör gjennomföres uten unödig utsettelse, da en aksjon kan bli påkrevd når som helst.

En aksjon av slikt omfang vil ikke bli brukt uten nödvendighet, men krever våre interesser eller vår äre som folk det, så både kan og vil den bli satt i verk.

Da kreves det av hver nordmann at han fölger parolen.
Den som svikter, vil for alltid bli merket.

\- 0 -

Forsoning i Jugoslavia.

Mens de russiske härer og de jugoslaviske partisanstyrker legger en stadig fastere jernring rundt Beograd, tyskernes hovedstöttepunkt i Jugoslavia, kommer meldingen i den ~~fri~~ jugoslaviske kringkastinga om at general Michailovitj nå har sluttet seg til marskalk Tito. Hermed er stridighetene mellom de to partisanhövdinger - som verden har fulgt med aldri sviktende interesse - forhåpentligvis slutt og de samlede krefter kan settes inn på en rask befrielse av de deler av landet som ennå er okkupert.

Etterat de tyske arméer i april 1941 hadde trampet Jugoslavia ned, trakk restene av den jugoslaviske hären seg opp i de montenegrinske fjell under ledelse av daværende oberst Drasja Michailovitj. I juni samme år åpnet han en geriljaoffensiv mot tyskerne, stöttet til de storserbiske skytterlagene - "tsjetnisi". Hvilke militäre og politiske planer Michailovitj enn hadde, så står det fast at han og hans menn i dette mörke krigsåret ga mot og håp til resten av det okkuperte Europa som delvis var lammet etter "knock-outen". Först et år senere begynte f. eks. de franske maquis-styrkene å gro fram.

Tyskernes - og de innenlandske quislingers - hensynslöst brutale "nyordning" av Jugoslavia, skapte etterhvert en alminnelig folkereisning mot undertrykkerne; befolkningen ville heller dö med våpen i hånd enn å la seg slakte vergelöst ned. I löpet av höstmånedene 1941 dukket det opp flere og flere större og mindre partisangrupper som fikk kontroll over betydelige deler av landet. Michailovitj prövde å innordne disse gruppene under seg; men alt våren 1942 kom det til brudd mellom de militäre og de folkelige motstandsbevegelsene. De siste sluttet seg sammen i "Den nasjonale befrielsesarméen under ledelse av den kroatiske metallarbeideren Josip Broz, Tito. Og snart gled tyngdepunktet i motstanden over til hans styrker.

Grunnene til fiendskapet mellom Tito og Michailovitj og til Titos seir var flere: Jugoslavia består av mange folkeelementer som har forskjellig livshistorie og forskjellige kulturelle tradisjoner. Dette har resultert i stadige rivninger, särlig mellom de to viktigste folkegruppene i staten, ~~serberne og kroaterne.~~ Det er sikkert feil på begge sider, ~~men serbernes~~ tendens til å spille ~~herrefolk og drive~~ en "storserbisk" politikk - en imperialistisk utenrikspolitikk og ~~en anti-demokratisk innenrikspolitikk~~ - er iallfall lite populär blandt de andre folkestammene. Og Michailovitj er - eller var iallfall - storserber. Et av målene hans med geriljakriger mot tyskerne har nok vårt å pröve å få strupetak på kroaterne. Han regnet antagelig med at tyskerne måtte bryte sammen, og da ville han - og storserberne - stå som seierherrer i Jugoslavia. Men de tyske Balkan-arméer tilföyde ham alvorlige nederlag, som svekket hans styrker og ödela - den på forhånd meget lille - tillit han hadde hos befolkningen. Styrkene si... fikk han ikke rekruttert og leveransene fra de allierte svant inn. Generalen innskrenket seg til å holde en liten armé i fjellene og avventet begivenhetenes utvikling. Han undergravde imidlertid ytterligere sin autoritet ved i så stor utstrekning å spare på sine styrker for å sette dem inn i det "rette" öyeblikk. Tito, en utvilsomt dyktig leder og organisatör, var mer aktiv, fordi han skjönte hva som sveiset styrkene sammen: kamp. Michailovitj begynte også et tvetydig politisk spill for å ha sitt på det törre. Det er lite sannsynlig at han har konspirert med tyskerne slik som det har vårt påstått, men det skal väre på det rene at han har hatt kontakt med bl.a. italienske fascister for å skape en fascistisk anti-tysk blokk. Michailovitj selv benekter på det voldsomste beskyldningen om at han er samarbeidsmann eller quisling. At han nå er gått med Tito, beviser i og for seg intet. - De storserbiske styrkene skrumpet etterhvert inn til 10. 20 000 mann, mens Titos arme snart utgjorde flere hundre tusen. Dette skyldtes först og framst at Tito bygget på et bredt folkelig grunnlag. Personlig er han nok kommunist og holdes under armene av Moskva, men bevegelsen ~~hans er en folkefrontbevegelse~~ av alle krefter i Serbia og Sloveina og for en stor del også i Kroatia, ~~og de~~ ikke-kommunistiske partiene dominerer bevegelsens politiske linje. De vestallierte ~~som~~ i begynnelsen stilte seg noe reserverte til den kroatiske metallarbeideren, ~~oppdaget~~ også dette etterhvert. De innskrenket leveransene til Michailovitj og sendte ~~dem~~ til Tito isteden.

Konflikten var ikke bare en strid mellom to partisanhövdinger. Det store politiske spill gikk höyt. Michailovitj var blitt utnevnt til krigsminister i den jugoslaviske eksilregjeringen i London, som representerte de samme storserbiske tendensene. Kong Peter var politisk et ubeskrevet blad, men var ikke särlig populär i hjemlandet hvor man husket faren kong Alexanders diktatoriske regime. Regjeringen var imidlertid anerkjent av de allierte.

Men skritt for skritt manövrerte Tito seg fram. I de områder hans styrker etterhvert befridde ble det opprettet regulärt pengevesen, postvesen, skolevesen og utstrakt kommunalt selvstyre. Som et sentralt organ ble det opprettet et antifascistisk råd "Avnai" med advokat Ivan Ribar som sjef (Ribar var også president for den konsultative jugoslaviske forsamlingen i 1919). Partisanbevegelsen anerkjente ikke regjeringen i London. De vestallierte som hittil uten forbehold hadde stöttet kong Peter og eksilregjeringen prövde å megle mellom Tito og Michailovitj, men uten annet resultat enn at de ble oppmerksomme på den sistes noe tvilsomme forhold. I 1943 ble så det antifascistiske rådet omdannet til et slags parlament med 240 medlemmer, samtidig som det ble opprettet en nasjonalkomite - en provisorisk regjering - med et demokratisk program og Ribar som sjef. Eksilregjeringen (som var flyttet til Kairo) protesterte mot dette, men de vestallierte, som dog ikke ville slå hånden av den konstitusjonelle Kairo-regjeringen, anerkjente Tito som höyeste sjef for den jugoslaviske motstandsbevegelsen. Russerne gikk et skritt videre og anerkjente nasjonalkomiteen som Jugoslavias eneste lovlige regjering. - Brittene og amerikanerne konsentrerte seg dernest om å forlike den jugoslaviske hjemmefronten og emigrantkretsene. Den storserbiske halvfascistiske Puritsj-regjeringen måtte gå av og isteden ble det dannet et jugoslavisk tremannsråd med den sterkt antiserbiske kroaten dr. Subasitsj. Dette rådet har hatt flere overlegginger med Tito på jugoslavisk territorium og enig er oppnådd i flere viktige spörsmål. Dertil har kong Peter utropt Tito til uinnskrenket militär överstbefalende og forpliktet seg til å la en folkeavstemning avgjöre spörsmålet om hans krone.

Mappe 95
Ekspl. 29 A
Dato 19.10.44.
Avd. 3A-1125/44
L.nr. 5685

UKEN SOM GIKK (12. - 18. okt.)

Utviklingen på vestfronten har egentlig ikke budt på noen nye trekk i den siste uke. Tyskerne yter ~~fortsatt~~ fanatisk motstand ved de to brennpunkter Aachen og Scheldemunningen, og kampene har - särlig ved Vestvollen - utviklet seg til veritable oppslitningsslag med en veldig materiel-innsats. I det lange löp vil naturligvis de langt större allierte resurser gjöre utslaget, men i öyeblikket kan overlegenheten ikke helt bringes til utfoldelse; de allierte har fått temmelig lange forbindelseslinjer og ganske särlig har manglen på gode, brukbare havner når fronten gjort seg gjeldende. Det er dette som er bakgrunnen for Eisenhowers uttalelse nylig at intet tyder på at man kan unngå et vinterfelttog. Tidligere i höst, under inntrykket av lynkrigs-operasjonene i Frankrike, regnet man med en raskere slutt på hele felttoget, da man hadde fölelsen av at tyskernes sammenbrudd i vest var totalt. Tross de enorme tap har imidlertid lyktes dem å organisere et grenseforsvar som ikke kan rennes overende uten en betydelig innsats av tungt materiell, og å få det fram er ikke gjort i en håndvending når den ... seste utlosningshavn er Cherbourg. Kampene i vest er derfor i den nåvärende fase först og fremst et spörsmål om transport, og tyskerne kan operere over kortere linjer enn de allierte; deres vanskeligheter er, foruten den sviktende krigsproduksjon overhodet, at de er langt underlegne når det gjelder den motoriserte transport og at deres forsyninger- og transport-sentrer er utsatt for ödeleggende allierte flyangrep.

Transportkapplöpet er også bakgrunnen for de alliertes ~~intense offensive~~ virksomhet ved Scheldemunningen, innlöpet til Antwerpens havn, og det er den samme operative tanke som ligger til grunn for tyskernes hårdnakkede forsvar her. Kanadierne har imidlertid vunnet nytt terreng på viktige punkter, og det ser ut til at de mer eller mindre isolerte tyske garnisoners motstandskraft er på hellingen.

I Aachen fortsetter blodige gatekamper, vesentlig i form av patruljestrider om mindre tyske motstandsreder som må renses ett for ett; her som i Cassino er forholdene öyensynlig slike at det er infanteriet med sine närkampvåpen som må gjöre arbeidet, mens overlegenheten i fly og panser ikke kommer til sin rett. Byen har ellers vårt voldsomt bombardert både fra fly og artilleri, og tyskernes siste forbindelseslinje ut ble definitivt avskåret mandag. Man regner at 9/10 av byen er ödelagt. Når den tyske motstand har vårt så heftig, er det ikke bare fordi Aachen i seg selv har strategisk betydning, men også fordi det er den förste störro tyske by som er kommet direkte i stridssonen og avgjörelsen her får overordentlig stor psykologisk og symbolsk betydning.

Fra Moselle-avsnittet meldes det om öket alliert virksomhet og endel framgang, men forskyvningene er ikke store.

I öst er det begivenhetene i Finnland og Ungarn som i förste rekke tiltrekker seg oppmerksomheten. Finnene tok Rovaniemi og russerne Petsamo ved ukeskiftet, to operasjoner som i höy grad har forverret stillingen for general Rendulics "Armé Lappland" (antagelig ca. 100 000 mann). Rendulic ble også senere erstattet med general Keitel. Finner og russere holder nå de to endepunkter av ishavsveien, og tyskernes eneste retrettlinje over sjöen er avskåret. Samtidig er deres styrker drevet nordover til meget tynt bebodde strök, hvor det kommer til å bli uhyre vanskelig å underbringe troppene i den polarvinter som nå står umiddelbart for dören, med temperaturer på ned til 30-40 kuldegrader. Tyskernes eneste retrettvei går nå over land og består av to veier, den ene over Enare-traktene nordover til Varanger-avsnittet, den annen nordvestover til Skibotn i Troms, ingen av dem svarende til de krav man må stille når det gjelder transport av så store styrker med tungt materiell, särlig på vintertid og med tropper av finsk og russisk kvalitet som forfölgere.

I Balticum fortsetter likvideringen av tyskernes 16. og 18. armé, hvis retrettmuligheter ble katastrofalt forverret etter inntagelsen av Riga og det russiske stöt fram til Östersjöen i Memel-avsnittet. Russerne har også et fast grep på den sjöstrategiske viktige öy Ösel, og både deres flåte og fly gjör dype innhugg i de tyske evakueringstransporter sjöveien.

Fra midtavsnittet har russerne ennå ikke meldt om större begivenheter, men tyskerne melder den. 18. okt. at russerne etter en fryktelig artilleriforberedelse har gått til storoffensiv mot Östpreussen i Wilkowyszki-avsnittet, d.v.s. vest for Kaunas, med stötretning mot Gumbinnen og Insterburg. Også i avsnittet nordenfor Tilsit-Memel, öker det russiske press. Det blir interessant å se hva russerne kommer til å melde om disse operasjoner. De har for vane å vente med sine kommunikeer om en ny offensiv til de har resultater å peke på.

I Skogskarpatene fortsetter trykket mot Duklapasset som förer ned i Slovakia, og i Jugoslavia har Titos partisaner tatt Nisj, en nökkelstilling på de tyske Balkan-styrkers retrettlinje. Kan de holde den, vil de på en meget effektiv måte vanskeliggjöre tyskernes bestrebelser for å trekke tilbake styrkene fra det sörlige Balkan og etablere en sammenhengende front fra Karpatene, over Ungarn til de jugoslaviske fjell og Italia. I Beograd som også er en viktig lås for den tyske retrett, har russiske styrker og Tito-partisaner trengt inn i byen, hvor det blir utkjempet heftige gatekamper. Öst for byen er 2 tyske divisjoner omringet.

I Hellas har britiske tropper og greske friskarer besatt Athen og havnebyen Pireus, og de gjenværende tyske styrker i landet (5-6 divisjoner?) faller i hast tilbake på Saloniki, utgangspunktet for retrettveien opp gjennom Vardar- og Morava- dalförene.

Ungarn er som forutsagt drevet så langt at det forsöker å " hoppe av toget ". Horthy anmodet söndag den 15. okt. de allierte om våpenstillstandsbetingelser, og ga ~~hären ordre om å nedlegge våpnene.~~ Tyskerne, som naturligvis har vårt forberedt på en slik utvikling, gjorde imidlertid et motkupp. Straks etter opptrådte en ungarsk general i radioen og oppfordret troppene til å kjempe videre, og etter ham fulgte en ungarsk quisling, pilekorskaprtiets leder Szalasi, som bekjentgjorde at han nå var statsoverhode. Den politiske situasjon er fortsatt uklar. Tyskerne offentliggjorde först et voldsomt angrep på Horthy etter den kjente Badoglio-oppskrift, men slo straks etter inn på en annen linje, og sender nå ut proklamasjoner i Horthys navn om at landet skal kjempe videre i det noksom bekjente "skjebnesfellesskap" med Tyskland. Om Horthy har latt seg true og tvinge til å medvirke, kan ennå ikke avgjöres; det er meget mulig at det hele er et falsum, men det synes som om tyskerne iallfall har sikret seg riksforstanderens person, noe som er beklagelig, da han ennå har en viss autoritet innenfor hären. Imidlertid er det ganske tydelig at opplösningen i Ungarn går sin gang og at landet er på vei mot fullstendig kaos; bl.a. har to armesjefer og flere troppeavdelinger gått over til russerne, det er gatekamper i Budapest, og tjenestemenn ved ungarske legasjoner i nöytrale land nekter å stille seg til disposisjon for pilekorsmennen Szalasis marionett-regjering. Tyskerne kan ikke lengre regne på noen effektiv militär stötte fra sin siste vasall, tvertimot vil uroen i landet stille ökte krav til besettelsestroppene.

Den förste operative fölge av begivenheten er at tyskerne har sett seg nödt til å trekke tilbake panserstyrker fra den hardt omstridte by Debrecen for å sette dem inn ved Budapest, noe som kankomme til å bety en alvorlig svekkelse av östflanken, ikke minst etterat Oradea Mare (Grosswardein) lengre sör, ved grensen, er falt; russerne besatte dette viktige vei- og knutepunkt den 13. okt.

Ungarn var etter Romenias kapitulasjon og kuvending kommet i en meget vanskelig situasjon. Dets ledere så klart at de allierte måtte seire og at begivenhetene i Sörösteuropa nå kom til å skyte större fart. Det

som først og fremst gjorde det vanskelig for dem å bytte hest var at landet etter kuppet hvares var mer eller mindre i de tyske besettelsestroppers vold og at Romania av de allierte hadde fått löfte om (iallfall mestparten av) Transsilvania. Det er dette som har bestemt Ungarns politikk. Landet måtte avstå Transsilvania til Romania etter forrige verdenskrig, men kunne aldri forsone seg med tapet, og den pris Hitler betalte for Ungarns medvirkning til felttoget i öst, var nettopp Transsilvania, som han tvang rumenerne til å avstå. Tross alt klarte Ungarn lenge å före en forholdsvis selvstendig politikk overfor Tyskland, men falt til fote da tyskerne besatte landet etter den store russiske offensiv i Ukraina i mars-april. En faktor som har spilt en stor rolle for Ungarns politikk er også at de herskende lag er sterkt antibolsjevikisk innstillt, og at åpent opprör mot tyskerne med russerne ved grensene lett ville kunne utvikle seg til en sosial revolusjon, rettet mot godseierveldet. Slik som forholdene nå ligger an, synes Ungarns dilemma ulöselig. Dets landevinninger i de siste årene bygger på samarbeidet med Tyskland, men Ungarns politikere ser like godt som enhver annen at Tysklands nederlag er uungåelig. Og Ungarn er, særlig etter nazifiseringen ivåres, med jödeforfölgelser og megen annen uhumskhet i sitt fölge, ille anskrevet hos de allierte; dets deltagelse i sönderlemmelsen av Tsjekkoslovakia etter München, da det sikret seg Rutenia, kommer heller ikke til dets kredit.

I Italia har de allierte hatt en viss framgang både på kystavsnittet i öst og på midtavsnittet, hvor de nå står 15 km fra Bologna.

I Det fjerne Östen har det vært voldsomme flyangrep mot Formosa. Både mål på land og fartöyer har vært angrepet med godt resultat, og japanernes fabler om en sjöseir er som vanlig uten grunnlag i virkeligheten.

Krigen i luften: De tyske nökkelposisjoner, Duisburg, Köln, Saarbrücken, Kaiserslautern og Düsseldorf, som alle ligger i en avstand av ca. 60 km. bak fronten i vest, har i denne uken vært utsatt for all. bombeangrep som stiller i skyggen alt hva vi hittil har sett i luftkrigens historie. Siden lördag natt har Köln vært målet for ett nattangrep og 4 store dagangrep og mot Duisburg har RAF kastet 9500 tonn bomber under to angrep, lördag og natt til söndag. Dette som er absolutt rekord hittil, er en större bombelast enn Luftwaffe har kastet mot London under hele krigen. De allierte bombeangrep har nå også nådd en konsentrasjon som aldri för. Under Duisburg-angrepene ble således bombene kastet ut med en gjennomsnittshastighet av 250 tonn pr. minutt. De hittil rapporterte skader etter ukens allierte kjempeangrep skal være enorme.

B.B.C.s korrespondent Richard Dimbleby, som var med under dagangrepet mot Duisburg, uttalte at instruksjonene löd på i störst mulig utstrekning å [illegible]legge Tysklands störste innlandshavn i ruiner. For ett år siden, sa Dimbleby, ville det nærmest vært selvmord å fly inn over Ruhr om dagen. Lördag, da en lang ström av Halifax- og Lancaster-maskiner kom inn over den tyske grensen, kunne man ikke observere et eneste tysk fly, bare våre egne jagere som svermet over oss og på begge sider av bombeflyene. Dimbleby berettet om innflyvningen over Duisburg, at han gjennom en åpning i skydekket så en grå masse av hus, fabrikker, veier, jernbaner og den store elven som snodde seg gjennom innlandshavnen. Spreng- og brannbomber östes ut og Duisburg forsvant bak svære skyer av brannrök. Nye enorme röyksöyler steg opp etterhvert som nye kjempebomber falt ned på målet. På hjemveien mötte den britiske bombeeskadre en stor amerikansk flystyrke på vei til Köln. Dette fikk meg til å forstå hvilke enorme styrker Storbrittannia og USA nå kan mönstre i luften, og ga meg også en forutanselse om hva som kommer til å ramme de tyske byer og industriområder, sa Dimbleby til slutt.

Sjefen for RAFs Bomber Command, Air Chief Marshall Harris, har i denne uken gitt noen detaljer om engelskmennenes nye 12,000 punds bomber. Disse bomber som för bestod av 3 sammenbygde sylindere og som detonerte i samme öyeblikk de traff jorden, er nå blitt strömlinjeformet og utstyrt med "forsinket" virkende tennsatsen, slik at de nå har en meget större gjennomslagskraft og sprengvirkning. 100-vis av disse "jordskjelvbomber", som de nå kalles, er i ukens löp blitt kastet mot tyske mål. En annen dårlig nyhet for Görings landsmenn er den uoffisielle melding om at et stort antall amerikanske "Super-fortress", B29, nå er ankommet til England. Man regner med at 3-4000 av disse kolossale bombemaskiner, som hver tar en bombelast på 10 tonn, skal samles ved baser i England for å settes inn i den gigantiske luftoffensiv som planlegges mot Tyskland.

Ukens statistikk: Okt. 12. Mosquitoes angriper Berlin om natten. 900 utflyvninger mot Aachen. Tunge br. bombefly med jagereskorte angriper synt. oljeanlegg i Wanne-Eichel i Ruhr, 1 mask. savnes. 500 tunge am. bombefly med kraftig jagereskorte bomber flydel-fabrikk i Bremen og skiftetomter Osnabrück, 18 tyske jagere skutt ned, 3 bombere + 6 jagere savnes. Under 4000 km. tur angriper Mosquitoes fra England flyplasser i Jugoslavia og Tsjekkoslovakia. Fra Italia foretar all. fly 2200 utflyvninger og kaster bl.a. 1200 tonn bomber på tyske mål ved Bologna, 2 fly savnes. I Barentshavet senker russ. fly på 2 dager 1 tysk destroyer, 6 forsyningsskip og 24 mindre fartöyer. Okt.13. RAF-nattangrep mot Hamburg, 1 fly savnes. All. fly bomber Aachen og tyske tropper som pröver å undsette byen angripes av rakettförende Typhoonfly, 18 tyske fly skutt ned, 8 egne mask. savnes. Andre flystyrker ödelegger Emmerich og Kleve hvor store tyske militæropplag. Fra Italia angriper 1000 tunge am. bombefly med jagereskorte motorfabrikker i Wien, jernbanemål s.f. Budapest og synt.olje i Blechhammer 36 bombere + 12 jagere savnes. Okt.14. Mosquito nattangrep mot Köln. [illegible] 1000 tunge br. bombere med eskorte retter krigens kraftigste angrep mot Duisburg, 4500 tonn bomber kastes ut på 18 min, ingen jagermotstand, 14 bombere savnes. 1000 tunge am. bombefly med sterk jagereskorte angriper skiftetomter i Köln, 14 bombefly + 8 jagere savnes. Andre all. maskiner bomber Saarbrücken, Kaiserslautern og Düsseldorf. Angrepene mot Aachen fortsetter; Berlin, Hamburg og Mannheim også bombet. Fra Italia angrep mot ungarske jernbanemål og oljeanlegg i Schlesien. Russ. fly angriper tyske troppekonsentrasjoner i Memel og Tilsit. Am. melder om fölgende resultater i löpet av en uke under flyangrepet mot Formosa og Filippinnene fra hangarskip og med Kina-stasjonerte B29 superfestninger: 227 j. fartöyer senket eller skadet, 525 j. fly ödelagt, 53 egne fly tapt, ingen skip. Okt. 15. RAF ny rekord, 1500 tunge bombere kaster 5000 tonn bomber om natten mot Duisburg. 1200 tunge am. bombefly + 1000 jagere angriper Köln og 2 oljeanlegg i Düsseldorf. RAF bomber uten tap Sorpedemningen nær Dortmund med 12.000 punds bomber. Russ. fly mot Memel, Libau og Tilsit. Okt.16. RAF kraftig nattangrep mot Wilhelmshafen og Hamburg. Fra Italia mange fly mot Hermann Göring-verkenes bensolanlegg i Linz, Skodaverkene i Pilsen og industrimål i Steyr osv. Nye am. angrep mot Balik Papan og Formosa. Okt.17. Mosquito-nattangrep mot Köln uten tap. 1300 tunge am. bombefly + 800 jagere angriper Köln. 6. angrep i löpet av 7 dager mot Formosa. Okt.18. Lancaster bombefly med jagereskorte angriper Bonn. 550 tunge am. bombefly med jagereskorte angriper Köln for 4. gang på 5 dager, Kassel også angrepet. Br. fly retter nye angrep mot dikene på Walcheren. Stor innsats av de taktiske styrker over Holland.

- 0 -

Like för kl.8 lördag morgen ble det forövet sabotasje mot tyske lagre i Ringnes bryggeri. Arbeiderne fikk noen minutters varsel og bare få ble lettere skadet. Lagrene besto visstnok av bensin, flydeler og gummi. - Lördag aften var det kraftige eksplosjoner i Kussius Metallvarefabrikk på Bryn, som skal være beskjeftiget med å lage håndgranater for tyskerne.

- 0 -

Det nye Folkeforbund.

Fra 21 august til 7 oktober ble det i Dumberton Oaks, USA, holdt en konferanse mellom representanter for Storbritannia, Sojet, USA og China om den framtidige internasjonale sikkerhetsorganisasjon. Det er nå sendt ut en meddelelse om de resultater konferansen har ført til. Det blir understreket at planene ennå befinner seg på det forberedende stadium; de skal granskes nöyere, bearbeides videre og så forelegges for en konferanse av delegerte fra alle de forente nasjoner.

Hovedpunktene i det midlertidige forslag er fölgende:

Det opprettes en internasjonal organisasjon - et nytt Folkeforbund om [illegible] vil - som skal hete "De forente nasjoner", og som bygger på prinsippet [illegible] alle fredselskende nasjoners suverene likerett. Alle medlemmer forplikter seg til å avgjöre tvister seg imellom med fredlige midler på en slik måte at internasjonal fred og sikkerhet ikke bringes i fare; medlemmene skal i sine internasjonale forbinnelser avstå fra å bruke trusler og vold på noen måte som ikke stemmer overens med organisasjonens formål.

USA, Storbritannia, Savjetsamveldet og China - senere også Frankrike, når det igjen har nådd stormakts rang - skal ha hovedansvaret for opprettholdelsen av freden. De skal ha permanente plasser i sikkerhetsrådet i det nye forbund. Seks andre stater skal velges som medlemmer av rådet for toårsperioder (ryktene beskjeftiger seg bl.a. med Norge og Tsjekkoslovakia som sannsynlige kandidater til disse rådsplassene i förste omgang). Sikkerhetsrådet får således 11 medlemmer. Det skal ha ubegrenset fullmakt til å slå ned angrepsaksjoner, om nödvendig med militære midler, uten å behöve å spörre alle de forente nasjoner til råds.

Planen forutsetter fire hovedorganer: 1) sikkerhetsrådet, som i praksis kommer til å få befalet over verdens våpnede styrker, 2) en forsamling av alle medlemsstater, 3) en internasjonal domstol, 4) et sekretariat.

Hvis en konflikt mellom to stater ikke kan löses ved direkte forhandlinger eller ved megling, skal rådet skride inn - beslutning om det fattes av rådet selv. Hvis rådet finner det riktig, kan det henskyte tvisten til domstolen, er konflikten av en slik art at den ikke kan avgjöres juridisk, skal r[illegible] selv söke å bilegge den ved å öve diplomatisk og ökonomisk trykk på p[illegible] ved å stanse all trafikk på det gjenstridige land, avbryte den diplomatiske og ökonomiske forbindelse med det osv. Alle medlemsstater skal treffe de forannstaltninger som rådet bestemmer seg for å bruke. Förer ikke disse åtgjerder fram, skal rådet ha fullmakt til å sette inn fly-, flåte- og markstridskrefter mot fredsforstyrreren.

Når det gjelder disse militære snaksjoner, skal rådet bruke medlemsstatenes våpnede styrker. For dette formål skal alle medlemsstater på begjæring av sikkerhetsrådet stille til rådighet våpnede styrker og alle hjelpemidler for å slå ned en angriperstat. Spesielle avtaler skal f[illegible] störrelsen og arten av de styrker og arten av de lettelser for aksjon som kan kreves av medlemsstatene. Medlemsstatene skal bl.a. holde k[illegible] genter av nasjonale flystyrker disponible for en felles internasjonal aksjon. En militær stabskomite - bestående av stormaktenes stabschefer eller deres representanter - skal være et rådgivende organ for sikkerhetsrådet i alle militære spörsmål når det gjelder å bevare freden og regulere rustningen.

Generalforsamlingen skal bestå av alle medlemmer i organisasjonen, og samles regelmessig en gang om året. Den skal drøfte [illegible] alminnelige prinsipper for samarbeidet får å bevare freden og velge rådets ikke-permanente medlemmer. Det skal handle etter det prinsipp at organisasjonen er basert på alle fredselskende staters suverenitet og likestillethet. Viktige beslutninger i forsamlingen skal fattes med 2/3 majoritet, andre vedtak med alminnelig stemmeflertall. - Det meget viktige spörsmål hvordan det skal stemmes i rådet er ennå ikke avgjort. (Det springende punkt her later til å være om rådets flertall skal kunne vedta militære aksjoner mot en av stormaktene eller om stormaktenes representanter har skal ha en slags vetorett. Også når det gjelder voteringene forövrig melder seg mange intrikate spörsmål: skal en liten stats stemme veie like meget som en stormakts? Skal man f. eks. kunne tenke seg muligheten av at seks småstater skal kunne overstemme de fem stormakter?)

[illegible]n internasjonale domstols statutter kommer stort sett til å bli bygget [illegible] om som nå gjelder for Haag-domstolen. - En generalsekretær skal v[illegible] organisasjonens höyeste administrative tjenestemann, med adgang til å rette rådets oppmerksomhet på et hvilket som helst spörsmål som etter hans oppfatning kan true freden.

Så vidt avisreferatene. De meddelelser som foreligger er ennå så knappe at det er vanskelig å gjöre seg opp noen endelig mening om forslaget, hvor også viktige spörsmål ennå står åpne. - Det er imidlertid klart at [illegible] konferensen i Dumbarton Oaks först og fremst har hatt for öye, er å [illegible] et effektivt internasjonalt apparat for å stanse aggressjon - hva man ikke kan si det gamle Folkeforbundet var. Den utövende makt er - nettopp når det gjelder aksjoner mot en angriperstat - flyttet over fra den store, tungvindte forsamling til det mindre og mer handledyktige råd. Etter alt å dömme vil stormaktene her komme til å få den dominerende stilling, og mange vil kanskje se med en viss skepsis på det. Hvis man ser realistisk på det, er det dog klart at når det gjelder krig og fred, når det blir tale om militære aksjoner, så er det stormaktene som har avgjörelsen, og uansett hvordan man formet valg- og voteringsregler i en internasjonal organisasjon, så ville stormaktenes stilling til slike spörsmål gjöre utslaget. Det er denne realitet forslaget ser i öyene. Uten samarbeid mellom stormaktene er det ikke mulig å legge grunnlaget for en varig fred. Ikke desto mindre må man håpe at også de mindre stater får sitt ord med i laget; de kan på mange måter ut fra sin mer desinteresserte stilling og sine erfaringer ha en misjon i de stores råd.

Et ledd i arbeidet for å gjöre organisasjonen mer effektiv enn Folkeforbundet er at man har forlatt den regel som var gjeldende der om enstemmighet, vedtak skal kunne fattes med alminnelig eller kvalifisert flertall. Som det var i Folkeforbundet, kunne en eller et par stater som la seg på tverke, velte en hvilken som helst sak.

Et kardinalpunkt er det at den nye organisasjon virkelig får effektive maktmidler å sette inn mot en angriperstat, noe det gamle Folkeforbund i höy grad savnet. Man har ikke villet gå så langt som å opprette en egen internasjonal politistyrke, men vil la rådet disponere de enkelte staters militære styrker. De uttrykk som er brukt om flystyrkene tyder imidlertid på at man her har en slags förste kjerne i en internasjonal våpenmakt hvis oppgave det blir å opprettholde ro og orden. Folkeforbundet hadde også [illegible] maktmidler, i sanksjonene, men det skulle en lang og omstendelig prosedyre til för de ble satt ut i livet, og særlig var alle forhold vedrörende de militære inngrep meget svevende. Etter det nye forslag skal det sluttes [illegible] avtaler om hva de forskjellige stater skal stille til rådighet [illegible] militære maktmidler, og et handlekraftig råd skal ha myndighet til raskt å sette dem inn.

Det sies uttrykkelig i den meddelelse som er sendt ut at den nye organisasjon ikke skal stå hindrende i veien for regionale avtaler med sikte på å bevare freden, bare de ikke står i strid med organisasjonens prinsipper. I overenstemmelse med dette söker Sovjet å skape en blokk av stater i Östeuropa som skal garantere fred og sikkerhet der (antagelig etter mönster av avtalen med Tsjekkoslovakia), og i det siste er det i engelsk presse kommet fram artikler med mer eller mindre offisiöst preg om et regionalt system i Vesteuropa. Eden og den nederlandske utenriksminister har også uttalt seg om spörsmålet. Til den vesteuropeiske statsgruppe regnes Storbritannia, Frankrike, Nederland, Belgia, Danmark og Norge, og det er tydeligvis hensikten å söke å innlede et mer intimt samarbeid mellom disse stater for å trygge freden i Vesteuropa. Vesteuropas små land har nå innsett at den tidligere nöytralitetspolitikk bygde på en illusjon, og at de på en mer aktiv måte enn för må delta i det internasjonale arbeid for å trygge sin fred og uavhengighet. - Hvordan vi skal stille oss til det foreslåtte regionale samarbeid må avhenge av for det förste om det kommer til å skje i slike former at stormaktenes innflytelse ikke blir utilbörlig dominerende, for det annet om det regionale samarbeid loialt blir innpasset innenfor rammen av den store, verdensomspennende sikkerhetsorganisasjon. Skjer ikke det, kan regionale systemer lett utvikle seg til å bli maktgrupper som den ene stormakt opererer med mot den andre med nye konflikter som resultat. Å bli en brikke i det internasjonale spill har ingen småstat interesse av. Men regionale avtaler i den rette ånd kan være av praktisk betydning under den gradvise oppbygning av det nye, universelle sikkerhetssystem, fordi det kan være lettere å operere med mindre, mer oversiktelige grupper av nasjoner, som både geografisk, politisk, kulturellt og sosialt står hverandre nær. Men man må huske at freden er én og udelelig. De regionale pakter må ikke komme på tvers av en universell ordning.

Italiensk orientering.

Det befridde Italia har et langt og tung gjenoppbygningsarbeid foran seg. Fabrikker, hus og kommunikasjonsmidler er blitt ödelagt av krigens herjinger, matsituasjonen er preget av flere års tysk besettelse og det tar tid för tilförsler utenfra av mat, råvarer og materiell strömmer rikelig nok inn. Også på det politiske område trengs en kraftig og samlet innsats for å danne grunnlaget for en sund og skapende utvikling. För man kan begynne å bygge må dog det fascistiske byggverket rives ned. En ekstraordinär domstol pådömmer nå sakene mot fascister som er anklaget for en eller annen forbrytelse. Respekten for den gamle romerske rettstradisjonen kommer til uttrykk i at hver enkelt sak blir behandlet med den mest omhyggelige nöyaktighet og alle de anklagete får anledning til å forsvare seg. Det er et löfterikt varsel for Italias framtid som kulturstat. Såvidt vites har domstolen hittil bare avsagt en dödsdom, nemlig over den beryktete fascistiske politisjefen Carus . På alle måter söker ellers myndighetene å holde i tömme hatet mot Mussolini-tilhengerne, som bl.a. har gitt seg utslag i lynching av en av det fascistiske tyranniets fremste representanter

Rekonstruksjonen av det politiske livet, som forfalt helt og holdent under fascismens 20-årige vanstyre, kan naturligvis ikke komme igang for alvor för også Norditalia med dets store, våkne arbeidermasser er blitt befridd. Men i de frigjorte delene av landet er opinionsdannelsen kommet ganske langt. Et stort antall politiske partier har sett dagens lys, og de utvikler, ikke minst gjennom sine aviser, en livlig virksomhet. Disse partiene tar dels opp tradisjonene fra tiden för fascismen, dels preges de naturligvis av erfaringer fra den mellomliggende perioden og må i större eller mindre grad betraktes som nydannelser. Og ved siden av de gamle, kjente politikerne fra den för-fascistiske tiden trer nå også mange nye ledere fram.

Av dagens politiske partier i Italia utfolder etter alt å dömme kommunistpartiene störst aktivitet. Og deres framtidig linje og utvikling er det största ~~spörsmål~~stegnet i italiensk politikk. I kommunistleiren kan man skille ut tre forskjellige retninger. Först det egentlige kommunistpartiet hvis leder Togliatti er arbeidsminister i Bonomis samlingsregjering og som bl.a. p.g.a. sitt 18-årige eksil i Moskva av mange ansees for å väre när tilknyttet Stalin. Partiet blir muligens noe hemmet ved at ganske mange tidligere fascister har sökt tilflukt der. Hovedorganet heter L'Unità. Den andre gruppen, de nokså fåtallige trotskistene - eller communisti puri (rene kommunister) som de kaller seg selv - har sitt tyngdepunkt i de söritalienske provinsene. Dertil kommer en del unge intellektuelle som benevner seg katolske kommunister og som etter fascismens sammenbrudd har trådt åpent fram og begynt å utgi en egen avis La Voce Operaia - arbeiderstemmen.

De sosialistiske og sosialdemokratiske retningene har organisert seg i to partier: sosialistpartiet og arbeidets demokratiske parti. Noen större tilhengerskare synes imidlertid ingen av disse partiene å ha trass i at flere betydelige politikere står i spissen for dem. Statsminister Bonomi kommer således fra det sistnevnte partiet, mens sosialistpartiet har en god leder i Pietro Nenno, som også redigerer partiorganet Avanti. Men det er ikke utenkelig at dette partiet kan vinne terreng blandt de norditalienske arbeidermassene.

Det gamle katolske folkepartiet er også gjenoppstått, om enn i ny forklädning. Democrazia cristiana kaller det seg, og som den faktiske lederen står Don Sturzo - kjent fra partifeidene för fascismen - uaktet denne gamle Mussolinimotstanderen fremdeles er i eksil i USA. Likesom det gamle katolske partiet har også dette nye hovedsakelig sine tilhengere blandt böndene. - De liberale og konservative opinionene i Italia har knapt funnet sine endelige partipolitiske uttrykk ennå. Ideene er i denne forbinnelse mer interessante enn de aktuelle partipolitiske konstellasjoner. Men det er dannet et liberalt parti som for en del grupperer seg rundt tilhengerne til Giolitti, som var statsminister flere ganger og senest i 1921. Partiets leder er Garandini som har forbinnelse med den norditalienske kapitalistklassen, og den viktigste avisen heter Risorgimento Liberale. Mens det liberale partiet hittil har stukket ut en forholdsvis konservativ kurs, så er det italienske borgerskaps andre politiske organisasjon desto radikalere, särlig på det sosiale og ökonomiske området, og dertil kompromisslöst republikkansk. Partiets store profet er Mazzini, en av de store navn i 1880-årenes frihetsbevegelser. Av de nåvärende forgrunnsfigurer er Reale av de mest betydelige. Partiets hovedorgan heter L'Italia Libera. Partiet har 3 ministre i samlingsregjeringen Bonomi og er antagelig noe overrepresentert.

Foruten de nevnte partiene fins det en hel rekke småpartier, som dog närmest er fraksjoner av de store. Men ellers skal man haske at partiene og opinionene ikke har festnet seg. Grensene flyter og labilitet er et av de mest typiske trekk i det politiske billede. Det blir interessant å se om Italia har lärt noe av denne tiden eller om det faller tilbake til partipolitisk småkjovl eller en ny form for fascisme.

\- 0 -

Det lysner for Beveridge-planen.

Sir William Beveridges store sosialforsikringsplan, som ble lagt fram i des. 1942, ble mottatt med stor entusiasme av det engelske folket. Regjeringens innstillingen til planen var ikke så klar, og det hersket en viss frykt for at den "sosiale samvittighet" som var skapt under krigens harde press, ville skrumpe inn når himmelen igjen var"skyfri". Denne frykt er nå gjort til skamme ved at den britiske regjering har framlagt forslag i underhuset om en omlegging av landets trygdeordning, som i hovedtrekkene fölger William Beveridges program.

Grunntanken hos regjeringen - og Beveridge - er at sosialtrygden skal garantere alle borgere den inntekt som er nödvendig for livsoppholdet, og at trygden for ~~framtiden skal administreres av et nyopprettet departement~~ under en egen minister, og ikke som hittil av en rekke myndigheter.

I likhet med Beveridge foreslår regjeringen videre at en tvungen ukepremie skal gi rett til understöttelse i tilfelle av sykdom, invaliditet og arbeidslöshet, og til alderspensjon, enkepensjon, morshjelp, begravelseshjelp og til hjelp i visse andre tilfeller. Fattigunderstöttelsen skal beholdes for visse särlige forhold, men all annen hjelp skal gis uten pröving av behovet. Standardbidraget pr. uke i tilfelle av sykdom eller arbeidslöshet blir for ugift mann eller kvinne 24 sh. og for gift mann med hustru uten lönnet arbeid 40 sh. I tilfelle av invaliditet blir hjelpen noe mindre. (Etter förkrigs-kurs er 1 sh. ca. 1 kr.)

Planen foreslår videre barnebidrag med 5 sh. i uken pr. barn fra og med barn nr. 2, og en utvidelse av det nåvärende systemet med skolefrokoster, gratis melk osv. Omkostningene ved barnebidragene skal ikke dekkes av forsikringsavgifter, men av staten og kommunene, som uttrykk for samfunnets direkte interesse for barna.

Omkostningene ved regjeringens plan beregnes til 659 mill. pund i 1945 (Beveridge regnet med omkostninger på 697 mill. pund). De premiene som regjeringen har foreslått er noe lavere enn Beveridges og også understöttelsen ligger noe under i de fleste tilfellene. Ellers er det vanskelig å uttale seg om hvilket av de to prosjekter som er best.

Forsikringssystemet inndeler hele befolkningen i seks klasser: sysselsatte arbeidere, folk som er sine egne arbeidsgivere, husmödre - som altså trekkes helt inn under forsikringen -, alle andre personer i arbeidsför alder, barn og pensjonister. For arbeiderne foreslo Beveridge en ukepremie på 7 sh. og 6 pence, hvorav 4 sh. 3 på forsikringstageren og 3 sh. 3 på arbeidsgiveren hans. Regjeringen foreslår en ukepremie på 6 sh. 11, derav på forsikringstageren 3 sh 10 og på arbeidsgiveren 3 sh 1. Premiene for de andre forsikringsklassene foreslåes tilsvarende redusert.

\- 0 -

Norge: Onsdag 11/10 om morgenen ble Vakuum Oil's drivstofflager på Sörenga sprengt i luften. - Tyske sykkelpatruljer i Oslo undersöker folks legitimasjonskort. - I Hönefossdistriktet er det fremdeles urolig med ustanselige husundersökelser og legitimasjonskontroller.

Himmlers organ."Das Schwarze Korps"

..f.. tilggjende ~~forloden en oppsiktsvekkende artikkel om den situasjon som~~ kunne tenkes å oppstå hvis de allierte besatte Tyskland. "Tyskerne vet av ..-erfaring", heter det bl.a.,"at et besatt land ikke er et fredelig ... okkupert land kan i beste tilfelle beherskes av besettelsestroppene så langt deres våpen når. Overalt har befolkningene forstyrret krigföringen for oss i betydelig grad og ödelagt forvaltningen og trafikken. Og partisanene har innehatt en av hovedrollene i motstandernes strategi. - Hvis tyskerne må gripe til samme slags metoder i tilfelle av en alliert okkupasjon av Tyskland, så vil de skape en ganske annen motstand mot okkupasjonsmakten enn de russiske og jugoslaviske partisanene har gjort. Mot tyskerne og deres kampmetoder - tilpasset etter omstendighetene - vil den overlegenhet som de allierte har vunnet sine tidligere seire med, ikke väre til noen nytte. Mot friskarer og partisaner hjelper ikke bomber, tanks og artilleri. Det vet de tyske soldatene av egen erfaring. I en sånn krig klarer den dyktigste seg best.

Tyskerne slåss fordi de bare har å velge mellom seir og död, mellom et liv i kamp og forvisning til Sibir. De må, heter det, kjempe til siste slutt mot den forhatte motstanderen. De som overlever har fallfall håp om seir og ved å kjempe kan de vinne landet sitt tilbake. - For hver kilometer tysk jord de allierte erobrer, blir det uendelig meget vanskeligere for dem å sikre forbindelseslinjer og oppmarsjområder. Soldatene kommer ikke til å finne noen ro i det erobrede landet, og når de ikke beskyttes av tanks eller bombefly, vil döden lure på dem bak hvert hushjörne. Kanskje tror de allierte at de kan löse denne oppgaven etter erfaringene fra Italia eller Romania. De vil kanskje gå hardt fram og svare med repressalier. Men det tyske folket er laget av et annet stoff. Ingen repressalier klarer mer enn å ödelegge en by, intet styre greier mer enn å drepe og forvandle fri folk til slaver. Dette skremmer ikke tyskerne. Det er et forbigangent stadium for dem. De vet at de bare har å velge mellom liv eller död. Derfor vil de kjempe videre selv etter at landet er blitt besatt.

... fortsetter avisen, kanskje de allierte har en annen plan. Den som besetter ot land, oppretter en civilforvaltning. Representanter for okkupasjonsmakten blir ledere, men de samarbeider med krefter fra det besatte land. Slike frivillige finns alltid når man har noe å by dem, såsom makt til dem som ikke har noen, bröd til dem som sulter eller beskyttelse for de forfulgte. Hvis de allierte oppretter en sivilforvaltning i de besatte tyske områder, vil de utvilsomt finne folk som er villige til å gå deres ärend. Et folk består ikke bare av"karaktersatleter". Om behandlingen av disse samarbeidsmenn, erklärer avisen, at det i besatte tyske distrikter ikke kommer til å finnes noen tysk sivilforvaltning eller domstol, fordi deres ledere og funksjonärer ikke kommer til å leve en måned en gang. Ingen embetsmann kan lyde fiendens ordre uten å väre forvisset om at han snart ligger kald og stiv bak skrivebordet. Ingen kan böye seg for fiendens vilje uten at graven åpner seg bak ham. Ingen dommer kan dömme tyskere diktert av fienden uten å bli korsfestet om natten ved sitt eget vindu. I de okkuperte tyske landsdelene kommer det ikke til å finnes forredere; det vil väre for farlig å gjöre slik skittent arbeid. Ingen kommer til å gjöre okkupasjonsmakten en tjeneste, for det ville väre hans siste handling her i livet. Ingen maskin kommer til å arbeide for fienden, ingen fabrikk holdes igang for deres rekning, intet lokomotiv bevege seg for deres skyld. Ingen skal bake bröd til dem, ingen rekke dem vann. Ingen pike kommer til å löfte öynene mot dem. Ingen emigrant vil komme hjem og leke regjering. Den som ikke fölger den tyske samvittighetens tvingende bud, kommer den höyeste og siste instansens knokkelhånd til å vise den rette veien.

Hundretusenvis av de dyktigste og tapreste soldatene kommer til å gjöre sin plikt på denne måten. De soldatene som motstanderne hater mest, vil ... det ytterste fordi de har mest å tape. De kommer, forsikrer avisen, til å danne sterke stormkiler og väre et fryktelig våpen - Hitlers soldater.

... denne kampen etter Tysklands okkupasjon kan vi vinne tid. Men kan ikke stille et helt folk ~~foran eksekusjonsmuren på en eneste~~ dag, ikke deportere ~~millioner på millioner på en gang~~. Det vil ta tid, ~~og de gjel..r~~ det at de ~~tyskerne som ennå kjemper, hindrer motstanderne~~ i å gjennomföre et slikt program. Også den som lider nöd eller dör, hjelper til med å vinne tid for en ny tysk seir, slutter "Das Schwarze Korps".

~~Avisens innstilling~~ minner ikke så lite om den gamle vitsen: "Når Hitler ~~har~~ klart å "narre" de allierte arméer helt inn i Berlin, då er den tyske seir sikker". SS-troppene föler kanskje at de ikke har noe valg, men vi for vår del tror ikke at den alminnelige tysker er noen "karaktersatlet" i motgang, at han er i besiddelse av tilstrekkelig personlig initiativ og civilcourage. Meldingene fra de områder av Tyskland som allerede er besatt av de allierte går ut på at befolkningen närmest er trett av krigen og likegyldig. Og det spörs om Himmler kan opprettholde sitt terrorapparat i vanskelige kritiske situasjoner. - Forövrig må det väre oppmuntrende for quislingene i alle land å lese svart på hvitt hva de tyske läremestre synes om dem.

\- 0 -

UNRRA. Organisasjon og oppgaver.

Etter flere års grundig forberedende arbeid står UNRRA nå overfor oppgaven å hjelpe de landene som er blitt befridd i rask rekkefölge: Frankrike, Belgia, Jugoslavia og Grekenland, forhåpentligvis snart Holland og Polen etc. etc. Oppgaven blir ikke lett, folkene er utsultet, industri- og kommunikasjonsmidler ödelagt og tonnasjen må fremdeles for störstedelen stilles i krigföringens tjeneste. Hvorledes oppgaven vil bli löst, vil de närmeste månedene vise. Her skal vi bare gi en kort oversikt over oppbyggningen av UNRRA og hvilke mål denne kjempe-organisasjonen har satt seg. (Vi bygger i det alt vesentlige på en svensk brosjyre: "Hvorledes verden skal hjelpes" av Lars Lund).

Alt den 20. aug. 1940, da England kjempet alene mot verdens sterkeste militärmakt og invasjonen truet, uttalte Churchill i en tale at den engelske regjering med en gang ville ta opp fredsproblemene og bl.a. sörge for at det på forhånd ble planlagt hurtige tilförsler av levnetsmidler og medisiner til de europeiske landene ettersom de ble befridd. Også Tyskland inn befattet han i disse hjelpetiltak. En komite ble nedsatt, som fikk navnet sitt etter ordföreren, den ansette ökonom Sir Frederick Leith-Ross. I sept. 1941 ble denne komiteen utvidet med representanter for de andre allierte nasjonene, og det målet man samlet seg om var å sikre tilförslene av levnetsmidler, råvarer etc. til de befridde landene. Inngående undersökelser ble foretatt for å beregne landenes behov for såkorn. settepoteter, medisin, mat etc.

Også USA var oppmerksom på disse problemene. Det förste skritt var tatt i og med at president Roosevelt fikk utvidet låne- og leie-loven til å gjelde også i det befridde Nord-Afrika. I nov. 1942 ble New Yorks guvernör Herbert H. Lehman utnevnt til leder for de amerikanske hjelpeaksjonene. Snart var en vidt forgrenet organisasjon bygget opp. - Men de to allierte hjelpekommisjonene gikk delvis i veien for hverandre. En samordning måtte väre lösenet. Hvetekonferansen sommeren 1942 var det förste skritt på veien. På den konferansen ble man enige om å opprette en internasjonal hvetepool, som skulle overta alle hvetelagrene som var lagt opp i USA, England og dominiene for å kunne stille sulten i de befridde land. Dessuten hadde Australia og New Zealand alt lagret overskuddet av et års höst og en rekke britiske kolonier og dominions hadde lagt opp lagre av te, kaffe, kakao og sukker.

Neste skrittet var konferansen i Hot Springs våren 1943 hvor 80% av jordens befolkning var representert og hvor verdens matforsyningssituasjon ble behandlet. Deltagerne gikk inn for både en kortsiktig og en langsiktig plan for etterkrigstidens forsyninger. På langt sikt skulle verdens ernäringsstandard heves. Man önsket å sette en stopper for systemet med produksjonsinnskrenkninger for å holde prisene oppe. Ved å opprette et internasjonalt balanse- eller buffertlager håpet man at tilbud og etterspörsel kunne gjöres konstante og prisene stabile. I Hot Springs ble man også e-

nige om at det burde opprettes en permanent internasjonal organisasjon som skulle löse disse problemene og den 9. nov. 1943 undertegnet 44 nasjoner - deriblandt Norge - en avtale i Washington om å opprette en internasjonal organisasjon med det formål "å skaffe mat, klär, husly og legehjelp til krigens ofre i de befridde landene. Den skal forberede og ordne med hjemsendelsen av krigsfanger og landsflyktige, hjelpe til med gjenreisningen av de mest nödvendige jordbruks- og industriproduksjoner og gjenopprettelsen av de viktigste samfunnsfunksjonene". Organisasjonen ble kalt UNRRA - United Nations Relief and Rehabilitation Administration (De forente nasjoners hjelpe- og gjenreisningsadministrasjon) -. UNRRAs arbeid er bygd opp omkring The Council - Rådet - som er den höyeste instans. I Rådet sitter en representant for hver av de 44 nasjonene, og både små og store land har samme rettigheter. Norges representant er statsråd Frihagen. Rådets oppgave er å trekke opp retningslinjer for UNRRAs almindelige politikk. Det skal ha möte to ganger om året - siste möte var i Montreal på sensommeren iår - og vedtakene krever som regel bare enkelt flertall. Mellom rådsmötene fungerer en "Central commitee" - centralkomite - hvor bare Usa, England, USSR og Kina er representert. For å sikre småstatenes interesser fikk den norske representanten satt igjennom at Centralkomiteen skal ta et annet lands representanter med på råd når dets saker skal behandles. De beslutninger Centralkomiteen fatter mellom Rådets sesjoner kan også omgjöres av Rådet på dets neste möte. Centralkomiteens formann er generaldirektören, som skal velges enstemmig av Komitten. Amerikaneren Herberth Lehman er valgt til generaldirektör.

Foruten Rådet og Komiteen er det etablert en del faste rådgivende komiteer: Forsyningskomiteen med representanter fra de största forsyningslandene, komiteen for finansiell kontroll - hvor bl.a. Norge har sete - som kontrollerer budgettene, desuten flere tekniske ekspertkomiteer for jordbruk, helsearbeid, flyktningespörsmål osv. To regionale komiteer er også opprettet, Europakomiteen og komiteen for Det fjerne Östen. Disse har til oppgave å undersöke de nödvendigste behovene i verden når krigen er slutt. Frihagen er viseformann i Europakomiteen.

Om finansieringen av dette store foretagende kom man fort til enighet. Rådet anbefalte at de ikke-okkuperte landene skulle betale 1% av sin nasjonalinntekt i tiden 1. juli 1942 til 30. juni 1943 til UNRRA. Bidraget er frivillig, men hvert land er selvsagt sterkt moralsk forpliktet til å betale. På den måten beregnes UNRRA å få inn 2, 5 milliarder dollar. Men UNRRA skal ikke bruke av sine egne midler for å finansiere hjelp til de land som har muligheter for å betale for den. Okkuperte lands regjeringer som disponerer tilstrekkelige midler i gull eller valuta skal gjöre opp for de fornödenheter de får. Det antaes at Frankrike, Belgia, Holland og Norge helt eller delvis kan betale for seg, mens Polen, Grekenland og Jugoslavia antagelig får leveransene "gratis". Norges valutaessige stilling er vel og så såpass god at vi kan gjöre opp for oss, men det kan bli knapt om dollar. Regjeringer som ikke kan betale for hjelpen i utenlandsk valuta, skal stille inntektene av salget av UNrras varer i landene sine til UNRRAs disposisjon.

Oppgavene: Det materialet som er samlet sammen om behovene etter krigen viser bl.a. at det vil trenges 45,9 mill. tonn mat, såkorn og frö, brönsel, klär, råstoffer, maskiner og legemidler i de förste seks månedene etter befrielsen i 9 europeiske stater. Sovjetsamveldets behov er da ikke regnet med. En tonnasje på 23,5 mill. tonn vil väre nödvendig for transporten. Matvareberegningen er basert på det laveste kaloriforbruk det er forsvarlig å regne med, nemlig 2000 kalorier pr. person pr. dag. (Grunnrasjonene i Norge idag etter rasjoneringskortene gir 1500-1600 kalorier). Et viktig spörsmål var i hvilken utstrekning UNRRA skulle ta opp hjelpearbeidet i tidligere fiendeland. Hjelp er absolutt nödvendig bl.a. fordi epidemier kan spre seg fra Tyskland ut over hele Europa. Norge hevdet at formålet först og fremst måtte väre å hjelpe land som hadde lidd under okkupasjonen og at fiendelandene måtte komme i annen rekke. Et forslag om at fiendelandene skulle betale fullt ut for den hjelpen de fikk, gikk igjennom. Dette standpunkt har vekt en del kritikk.

Et annet meget viktig prinsipp er slått fast: Hjelpearbeidet må ikke brukes som politisk våpen. Ved fordelingen skal det ikke gjöres noen forskjell på nasjonalitet, rase eller politisk oppfatning. Hjelpen skal ytes fullt rettferdig på grunnlag av befolkningens behov. Alle samfunnsklasser uten hensyn til kjöpekraft skal nyte godt av hjelpen. Fordelingen skal skje under effektiv rasjonering og priskontroll. I den förste tiden vil fordelingen selvfölgelig måtte foretaes under militär kontroll, senere skal den overlates til landenes lovlige regjeringer. Men det må igjen understrekes at hjelpen til de nödstedte folkene ikke under noen omstendighet må bli et politisk maktmiddel. - Det presiseres også at UNRRA bare kan ta opp sitt virke innen et område hvis den nasjonal regjering har gitt sin godkjennelse til det. Ikke engang epidemier kan bekjempes uten et landets myndigheter ber om det. Mot denne bestemmelsen har det värt rettet kritikk som går uf på at hvis man skal komme noen vei i internasjonalt samarbeid, må man heller begrense statenes suverenitet enn styrke den.

UNRRAs hjelpearbeid - den del av oppgaven som ordet Relief (den förste R.en i UNRRA) peker hen på - kan stort sett deles i 4 grupper: 1) Leveranser av de viktigste forbruksvarer for å dekke de mest presserende behov, såsom mat, klär, brönsel, hus og legemidler, 2) Helsearbeid og sosiale tiltak. Personer som påtreffes i de befridde områdene og som er blitt deportert eller forflyttet eller evakuert dit, skal sendes hjem. (Etter UNRRAs beregninger er nesten 25 millioner mennesker blitt tvangsforflyttet under krigen hittil). 3) Leveranser av forsyninger bl.a. av såkorn, kunstgjödsel råvarer, fiskeredskaper, maskiner og reservedeler så landet selv kan få sitt egat hjelpearbeid igang. 4) For så vidt mulig å möte det öyeblikkelige behovet skal det ytes hjelp til istandsettelse av lys, varme og kraftforsyningene, sanitäranlegg, transportapparater, midlertidige lagre etc. - Alt etter prinsippet: hjelp til selvhjelp.

M.h.t. de andre delen av UNRRAs arbeidsprogram - Rehabilitation (gjenreisningen) - så er det etterhvert inntrådt en tydelig forandring. Lenge håpet at UNRRA var det förste skrittet i retning av en verdensomfattende organisasjon for planessig produksjon og omsetning av varer. Men UNRRA har presisert at "oppgaven ikke må oppfattes som innledningen til en gjenreisning". Jordbruket og indsutrien skal bare hjelpes på fote for å lindre den öyeblikkelige nöd. Det er ikke UNRRAs oppgave å gjöre industriforetagender produksjonsdyktige på lengre sikt eller å bekjempe arbeidslösheten. Denne innskrenkning har vekt skuffelse på mange hold. Men de oppgaver UNRRA har tatt fatt på er enorme nok.

Hvor skal UNRRA få varene fra til dette hjelpearbeid? Verden er ikke stor og de forente nasjoners resurser går til frontene jorden over. For å tilfredsstille dese krigföringens behov har sivilbefolkningener i f.eks. England og USA måttet påtlegge seg större innskrenkninger. Ved en gallupundersökelse i England i begynnelsen av 1943 svarte 79% ja på spörsmålet om de var villige til å opprettholde rasjoneringen også etter krigen för derigjennom å hjelpe de nödstedte landene, i Amerika svarte 78% ja og også i Sverige f.eks. har opinionsundersökelsene gitt lovende resultater. Det letter arbeidet betraktelig for UNRRA. - The Combined Production and Resources Boards (samordnende råd for produksjon og naturrikdommer) ble opprettet i juni 1942. Formålet med disse råd er å samordne Storbrittannias, Kanadas og USAs produksjonsprogrammer og tilpasse dem til krigens behov. De skal påse at produksjonskapasiteten utnyttes til det ytterste, at tonnasjebehovet reduseres til et minimum etc. Disse internasjonale organisasjoner er satt igang for overhodet å kunne löse dagens forsyningsproblemer og for å sikre sivilbefolkningens behov. Råvarerådet f.eks. planlegger den best mulige utnyttelse av de allierte råvarekilder, näringsmiddelrådet disponerer over alle näringsmidler, shippingrådet betrakter all tonnasje som en felles pool osv. Disse organer vil bli av stor betydning også i tiden etter krigen. Men foreläpig må krigföringen gå foran hjelpearbeidet, både når det gjelder forsyninger og tonnasje. - Det finns vake punkter i UNRRA, men en god begynnelse er gjort; den store administrasjon som er bygget opp strekker seg meget lengre enn å besöke aksenktene.

- 0 -

3. eks.

Mappe 95
Ekspl. 30 A
Dato 26.10.44
Avd. SA-1125/44
Jnr. 5803

K R O N I K K E N

Nr. 30 — 26. okt. 1944.

Til utefronten.

De kommende måneder vil stille Norge overfor den kanskje alvorligste situasjon i landets historie. Ca. 200 000 tyske soldater befinner seg på norsk territorium; deres retrettveier er på det närmeste avskåret. Snart vil vi også måtte huse ytterligere 100 000, som forfulgt av finner og russere, herjer og brenner alt de kommer over. Kanskje vil disse styrker disiplinert legge våpnene ned den dag våpenstillstandsavtalen blir inngått, kanskje vil de det ikke. Vi må väre forberedt på alt. Dertil kommer at matsituasjonen er slett-og slettere vil den vel bli-, at arrestasjonene har fått et omfang som aldri för - og nye kjemperazziaer kan ventes hver dag. Det er tydelig at sluttkampen närmer seg. Da vil det for alvor vise seg om vi holder mål.

Når vi står foran slike avgjörende begivenheter, glir tankene til dere som kjemper utenfor landets grenser. Til hverdags blir det bare å minnes dere av og til; matköer, arbeid og hjemmefrontens kamp tar all tid og tanke. Det betyr ikke at vi overvurderer vår kamps betydning. Ivert imot, tyskerne og nazistene har skapt hjemmefronten; vi har bare måttet verge oss mot deres overgrep. Sjöfolkene og flygerne derimot hadde valget, og de nölte ikke med å velge. Den tyske jernhælen kunne trampe ned liv og vekst her i landet, men nye friske skudd skjöt opp i "Little Norway" i Canada, i England, i Sverige og på Island. Utefronten har värt en stadig inspirasjon for vår kamp.

En ting er vi stolte av her hjemme: at vi har kunnet före vår kamp uten å bli fanatikere, uten å bli alt for intolerante, uten å nære et altfor utemmet hat mot våre fiender. Også her har vi mottatt kraftige impulser fra dere. Vi har hört sjöfolk, flygere eller infanterister, som har utmerket seg, bli intervjuet i kringkastinga. Alle slår de rosen vekk: "Vi gjorde bare vår plikt. Ikke mer om den saken".

Det er over 4 1/2 år siden vi har sett vår Konge og vår regjering. Og veien er lang og forbindelsen dårlig. Lite vet vi hva nordmenn i landet tenker, föler og mener idag om politikk og etterkrigsproblemer. Dere er blitt erfaringer rikere, vi er det vel også. Sammen skulle vi ha gode betingelser for å bygge Norge opp igjen. Forskjellige er vi kanskje blitt, men Norge binder oss sammen; som Öksnevad sa forleden: skillet kommer aldri til å gå mellom utefront og hjemmefront.

Den dagen de norske marinefartöyene stimer inn i våre fjorder og norske soldater springer iland, den dag de norske polittroppene går over grensen hjem, den dagen de lovlige myndighetene våre atter står på norsk jord, den dagen vil de bli mött av et enstemmig rop: VELKOMMEN!

- 0 -

Ingen må möte fram til politiske möter.

Det innskjerpes at ingen må möte fram til noen slags bedriftsmöter eller overhodet til möter av politisk art. I den nye fylkesmannslov er det gitt fylkesmannen adgang til å innkalle offentlige funksjonärer til lukkede möter og det er spesielt gjort oppmerksom på at det også gjelder politiske möter. Ingen offentlig funksjonär må etterkomme en slik innkallelse, enten det gjelder möte, foredrag eller annen tilstelning.

- 0 -

Tyskerne har sendt mange nye tropper til Elverum-Trysil distriktet. Det beregnes at det ialt er ca. 12 000 mann i dette distriktet. De fleste av dem er forflyttet fra Vestlandet. I Kongsvinger skal det forlegges 3000 mann. Til Skarnes er det kommet 200 mann nylig. I det siste har det värt äket kontroll på alle hovedveier i grensedistriktene og på broene over Glomma.

- 0 -

På Lillehammer befinner det seg nå 40 forviste prester og 4 biskoper.

- 0 -

UKEN SOM GIKK (19. - 25. okt.)

På Vestfronten er Aachens fall siste ukes mest iöynefallende begivenhet, men den betydelige framgang i Scheldemunningen vil antagelig få vel så stor betydning. Den kanadiske hæren har nå under hårde kamper ryddet over halvparten av den tyske lomme på sörsiden av Schelde, og har bl.a. tatt Middelburg, Ardenburg, Seebrügge, Schondijk og Breskens; den siste by, som ligger rett overfor Vlissingen på Walcheren, har med sine artilleristillinger behersket innlöpet fra sörsiden av munningen. På Walcheren sitter tyskerne fremdeles, men oversvömmelsene etter bombingen av dikene og flyangrep direkte mot stillingene har i höy grad svakket öyas militäre betydning, og det er vel nå bare et spörsmål om forholdsvis kort tid å rense Scheldemunningen helt, slik at Antwerpens store og viktige havn kan tas i bruk av de allierte. Etter erobringen av Wohsndrecht på Revelandshalvöya har kanadierne også gjort betydelig framgang her.

I nordlig retning fra Antwerpen har engelske styrker også stött fram, krysset den nederlandske grense og står nå like foran den nederlandske by Rozendaal. Stötretningen er Breda. Koordinert med dette stöt er det fra korridoren lengre öst innledet en offensiv mot Hertogenbusch, og etter de siste meldinger er störstedelen av denne by på engelske hender. Også fra östsiden av korridoren över engelskmennene et kraftig offensivt trykk og driver de tyske styrker sammen i en lomme i Maas-buen i retning Venlo; tyskernes stilling her er meget vanskelig, da det ikke fins broer igjen over elven.

Operasjonene for å rense Scheldemunningen har det spesielle formål å åpne veien til Antwerpens havn, mens de övrige operasjoner i Nederland synes å representere bestrepelser for å bygge opp en bredere front, brukbar som basislinje for et nytt, större britisk forsök på å gjennomföre en gjennombrytning og omfatning av den tyske nordflanke. Sist ble forsöket gjort med en meget smal kile av fallskjermstropper og flybåret infanteri, og förte ikke fram. Et nytt stöt over en front som strekker seg omtrent fra Dordrecht til Nijmegen, vil de tyske styrker ha vanskeligere for å avverge, särlig når det kombineres med et sterkt offensivt press i Maas-buen, slik at de knappe tyske reserver blir fastholdt her.

Erobringen av Aachen den 20. okt. representerer både militärt og psykologisk en betydelig seir for de allierte. Aachen er nökkelen til Köln, og det vil sikkert få följer for den tyske moral at denne by, som Hitler ville gjöre til et Stalingrad, er lagt i grus og inntatt. Etter et voldsomt bombardement og forbitrede gatekamper gjennom ti deger etterat det amerikanske ultimatum var avslått, overgav restene av garnisonen seg, 10 000 mann.

Også på Moselle-fronten og i Vogesene har de amerikanske styrker hatt framgang, og det ser ut som om man står like foran de avgjörende kamper om Metz. Den store höstoffensiv i vest er imidlertid ennå ikke satt i gang med full styrke, dels fordi väret har vanskeliggjort både transporter til lands og fly-operasjoner i full skala, dels fordi mangelen på store brukbare havner när fronten har hennet de allierte i utfollelsen av sin materielle overlegenhet.

På Östfronten er bevegelsene for öyeblikket större. Russerne har etter vel 2 måneders oppladningspause på mittavsnittet satt i gang en stor og meget kraftig offensiv mot Östpreussen, og Stalin kunne i en dagsordre mandag den 23. okt. melde at den röde armé hadde rent det tyske grensoforsvar overende på en front av 150 km bredde. Bl.a. er byene Eydtkuhnen, Rominten, Goldap og Augustov tatt, og russerne står like foran det viktige trafikknutepunkt Gumbinnen. Fronten er i centrum trykket opptil 40 km inn på tysk område. Det ser ut som om russernes hovedstöt blir satt inn over Eydtkuhnen-Gumbinnen-Insterburn, gjennom den såkalte Insterburgåpning langs elven og jernbanen mot Königsberg. Området ligger nord for de Ma-

suriske Sjöer, hvor terrengforholdene i langt höyere grad vanskeliggjör en framrykning, mens på den annen side sjöområdet utgjör en ganske effektiv flankesikring i sör for den russiske angrepsspiss. På nordflanken över russerne et voksende trykk mot Memel-linjen, hvor bl.a. de står umiddelbart foran Tilsit, og de siste dagers meldinger går ut på at offensiven nå også er utvidet til å omfatte Suwalki-området og Narew-avsnittet n.ö. for Warszawa. Fra Memel til Lomza rykker de russiske armeer altså nå fram i en stor bue, som kan tenkes å utvide seg til en omfatningsoperasjon av stort format. Tyskerne gjör forbitret motstand, men det later til at den russiske overmakt både i tropper og materiell - bl.a. et veldig oppbud at panser og fly - er overveldende. De linjer tyskerne kan stötte seg til i Östpreussen er i motsetning til hva tilfellet er i vest, i det store og hele bare provisoriske anlegg, og etter den massive russiske oppladning, som har funnet sted siden begynnelsen av august, er det grunn til å vente betydelige resultater på dette frontavsnitt i den närmeste framtid.

I Balticum er de tyske styrker helt revet opp, og det er närmest bare opprenskningsaksjoner som gjenstår; noen aktiv rolle i slaget om Östpreussen kan 16. og 18. arme iallfall ikke spille. På Warszawa-avsnittet hersker det relativ ro, og tross at det russiske offensive trykk er öket noe på den galisiske front, er bevegelsene forelöpig heller ikke her store.

Destogmer betydningsfulle er begivenhetene i Ungarn. Som antydet i siste oversikt, måtte den indre uro i landet, med ökte krav på tyske besettelsestropper, svekke den tyske front, samtidig som den ungarske arme for en stor del enten la ned våpnene eller gikk over til russerne (det gjelder iallfall tydeligvis 1. ungarske armé). Resultatet ble avgjörende begivenheter i det östlige og nord-östlige Ungarn. Slaget om det viktige trafikknutepunkt Debrecen endte med russisk seir, og byen falt den 21. okt. Samtidig tiltvang russerne seg et gjennombrudd på Karpaterfronten, hvor de etter å ha satt seg i besiddelse av alle de syv pass rykket inn i Rutenia (Karpat-Ukraina). Ved Sighet i Nordtranssilvania, ved den gamle rumensk-tsjekkoslovakiske grense, kunne Petrovs 4. ukrainske arme forene seg med Malinowskis 2. slik at retrettveien for de gjenvärende tyske styrker i Transsilvania ble avskåret, og lynsnare aksjoner som fulgte mot Satu Mare og jernbaneknutepunktet Nyiregyhaza (nord for Debrecen) gjorde at hele det tyske forsvarssystem i Östungarn bröt sammen, slik at tyskerne i hast har måttet falle tilbake over Tisza mot Budapest. Stillingen er så meget mer prekär som partisanreisningen i Slovakia truer den tyske nordflanke og store russiske styrker rykker nordover mot Budapest mellom Donau og Tisza fra Szeged og Baja, som også er erobret. Det har värt ganske kraftige tyske motangrep ved Szolnok, men det har etter alt å dömme bare värt oppholdende strider for å gi de andre tyske styrker ro til å trekke seg tilbake over Tisza nord og sör for byen. Erobringen av Debrecen, som var ankerfestet i det tyske forsvarssystem i det nordöstlige Ungarn, har åpnet veien til Budapest for russerne, og det gjenstår neppe annet for de tyske tropper i Ungarn (som er öket fra 3-4 til 16-18 divisjoner) enn å repliere på Donaulinjen. Hvor lenge den kan holde, vil vi kanskje snart få se.

Den 21. okt. samme dag som Aachen og Debrecen falt, erobret russiske og jugoslaviske styrker Beograd, et nytt viktig militärt resultat. Beograd erobringen besegler de tyske Balkan-divisjoners skjebne. Det er ikke mulig nå å skjönne hvordan de skal kunne ta seg fram til hovedfronten i Ungarn. Den skjebne som ble restene av to innringede divisjoner söröst for Beograd til del, er symptomatisk: 9000 tyskere falt, 8000 ble tatt til fange, og et veldig bytte av materiell falt i russernes og jugoslavernes hender.

Tyskernes stilling i Nordfinnland blir mer og mer prekär. Finnene holder en höy marsjtakt, og er nådd fram til Sodankylä, mens russerne etter erobringen av Petsamo i forrige uke også har tatt Salmijärvi og nå har nådd den norske grense over en front av 80 km. De tyske styrker i Nordfinland står derfor i fare for å bli omringet og avskåret fra styrkene i Norge, og krigen vil etter alt å dömme utvikle seg til en kamp om veiforbindelser og tilförselslinjer. Det er meget sannsynlig at russerne vil utstrekke sine operasjoner til norsk område, og det later til at tyskerne holder på å römme Sör-Varanger. I hvor höy grad Pasvik-elven vil hindre den russiske framrykning gjenstår det ennå å se, den er både bred og stykkevis ganske stri. De kjente broforbindelser er Elvenes veibro nær Kirkenes, en bro ved Boris Gleb og en pontongbro ved Svanvik. Fra Salmijärvi går en vei over Svanvik til Kirkenes og fortsetter til Tana hvor den knyttes til riksveinettet. Den er sterkt utbygd under krigen, og har en ikke foraktelig kapasitet. Over Enaretraktene går også en nybygd vei fra Ivalo til Karasjok og videre over Skoganvarre til Porsangerfjord. En nybygd veiforbindelse för er også fra Karasjok til Masi, som igjen står i veiforbindelse med Alta. Hvis tyskerne kommer til å oppgi Finnmark, er det sannsynlig at de först vil falle tilbake på Lyngenlinjen, men både russiske og finske operasjoner i Finnland og i grenseströkene vil kunne kullkaste alle planer, likeså en russisk eller vestalliert landgang på Finnmarkskysten.

Når nå russerne står ved den norske grense, viser det seg hvor forutseende det var av den norske regjering å slutte avtalen i mai med Russland som med de vestallierte regjeringer om administrasjonen av norsk område under en midlertidig alliert militär besettelse; norsk suverenitet og norsk sivil administrasjon ble sikret, med de selvsagte og nödvendige innskrenkninger som gjelder for områdene i umiddelbar närhet av kampsonen. Det viser seg da også at nå er det ikke russerne, men tyskerne befolkningen i Öst-Finnmark närer störst engstelse for. Tyskerne truer nemlig med å gjennomföre den brente jords politikk i disse värharde strök og tvangsevakuere befolkningen. Blir denne linje gjennomfört nå da vinteren og mörketiden oppe alt er satt inn, kan befolkningen komme i en katastrofal situasjon, särlig da det synes ganske opplagt at det ikke kan stilles til rådighet tilnärmelsesvis de nödvendige transportmidler for den. En rekke NS-störrelser med Jonas Lie og Lippestad i spissen er reist nordover for å hjelpe til med tvangsevakueringen, men det skal bli interessant å se om de og tyskerne virkelig våger å svi av husene og jage befolkningen ut på Finnmarksvidda eller forsöke å transportere den på fiskersköyter og andre småfartöyer langs den höyst utsatte kyst.

I Italia har de allierte tatt Cesena og Montebelmonte og har rykket videre fram mot Bologna.

Den vesentligste del av Frankrike danner nå en såkalt indre sone som er lösgjort fra den allierte militärforvaltning, og samtidig har England og USA anerkjent de Gaulles kabinett som midlertidig fransk regjering, en naturlig og logisk fölge av de franske inneriksstyrkers gode innsats og deres oppslutning om de Gaulle.

I det fjerne Östen er den lenge ventede invasjon av Filippinene satt i verk. Tirsdag 17. okt. gikk 6.amerikanske armé og australske styrker i land på Leyte og de to mindre öyer Suluan og Samar, etter et heftig bombardement fra flåte og fly. Luzon og Mindanao og Formosa ble gjennom flere dager i forveien utsatt for voldsomme luftangrep, noe som villedet japanerne m.h.t. hvor det neste slag ville falle, og ikke minst bombingen av militäranleggene på Formosa vil vanskeliggjöre de japanske tilförsler til stridssonen. Invasjonsstyrkene, som omfatter ca. 100 000 mann, er stöttet av den sterkeste konsentrasjon av fly- og flåte- styrker som noengang har funnet sted i Stillehavet, og man regner med at det forberedende bombardement satte ut av spillet 1300 japanske fly og närmere 100 skip. Operasjonene mötte i sin förste fase uventet svak motstand, og forlöpet er fortsatt helt tilfredsstillende. Särlig har amerikanerne gjort betydelige framganger på den största av de invaderte öyer, Leyte, hvor bl.a. den viktigste by og en stor flyplass er erobret.

Leyte-arkipelet ligger mellom Mindanao og Luzon, og ved landgangen her sikter amerikanerne tydeligvis på å slå en kile inn mellom den nordlige og sörlige del av de japanske styrker på Filippinenes 7000 öyer, ialt ca. 250 000 mann. Når Filippinene er i de alliertes hender, vil det oppstå en skjebnessvanger trussel mot de ca. 500 000 japanere som har besatt öyene sönnenfor og som da vil bli avskåret fra sin forbindelse med hjemlandet, samtidig som Japan blir avskåret fra en av sine viktigste forsyningsbaser. At japanerne er klar over alvoret i trusselen, synes å framgå av meldingene den 25. okt. om at krigens störste sjöslag utkjempes utenfor Filippinene. Medförer meldingen riktighet, vil det altså si at den japanske flåte, som i de siste to år forsiktig har värt holdt tilbake som en "fleet in being", nå blir satt inn for å avskjäre de amerikanske invasjonsstyrker fra deres basis på Ny Guinea, 2000 km borte. De foreliggende meldinger går ut på at 1 japanske hangarskip er senket og 8 större skip, deriblandt 5 slagskip, skadet, 1 amerikansk krysser er gått tapt.

Krigen i luften: Under den gigantiske bombeoffensiven som i den senere tid har värt rettet mot de tyske byene bak fronten i vest, har omtalen av den strategiske luftkrigen naturlig kommet i forgrunnen, mens vi har hatt lett for å glemme den seige og oppslitende kamp som dag og natt föres over kampområdet av de taktiske flystyrker. Dette våpen spiller en avgjörende rolle under operasjonene, og det er ikke små resultater som oppnåes, spesiellt under innsatsen mot fiendens kommunikasjonsmidler. Allierte jagere og jagerbombere i vest ödela således i september foruten 873 tanks, 12.400 kjöretöyer, 1400 lokomotiver og 8000 godsvogner. I siste uke ble 188 lokomotiver, 2000 godsvogner og 700 motorkjöretöyer satt ut av spillet. Tapene har värt så följelige at tyskerne er blitt tvunget til å plasere en stor del av sitt antiluftskyts langs jernbanelinjene, likesom de har måttet gå til omfattende kamuflasje av lokomotivene.

Under kampene har engelskmennene og amerikanerne hatt store styrker jagere og lette bombefly svevende over kampområdet for at disse på kort varsel fra marktroppene skulle kunne settes inn mot spesielle mål, f.eks. mot fiendtlige kanonstillinger, bunkers, tanks o.l. De all. flyvere har på den måten ofte kunnet utföre de önskede oppdrag på et par minutter og deres stötte til marktroppene er derved blitt ennå mer effektiv.

Mens det har tatt de vest-allierte temmelig lang tid å utvikle et taktisk flyvåpen, har russerne helt fra krigens begynnelse forstått å utnytte flyet som direkte deltaker i kampene på bakken. Russerne har også (kanskje delvis tvunget av nödvendighet) lagt hovedvekten på oppbygningen av sitt taktiske flyvåpen. Mest kjent av de russiske flytyper er således Stormovik kampflyet. I denne uken taler de tyske rapporter om et "luftnett" som sovjettrusserne söker å legge over de östpreussiske kampområder og nevner videre at det ikke er en time hverken natt eller dag da ikke svermer av fiendtlige fly krysser over de tyske frontområder i öst.

Under den russiske framrykking på Balkan og i Ungarn har vi kunnet ta et verdifullt samarbeid mellom de allierte, idet russernes operasjoner ... hele felttoget har värt stöttet av en stort anlagt anglo-amerikansk bombeoffensiv fra Italia. De vest-allierte flyveres hovedoppgave har her värt å avskjäre tyskernes retrettlinjer og forhindre forsyninger i å komme fram gjennom Sörtyskland og Österrike. Vi husker de tallrike angrep mot trafikksentrene Skoplje, Nisj, Beograd, Bucuresti, Ploesti. Debrecen, Budapest, Wien og München. I denne uken berettet B.B.C. om hvorledes RAFs store mineutleggere i tiden april-august iår lamslo den tyske trafikk på Donau. Flodskipperne har rapportert at trafikken mellom Bucuresti og Bratislava ble redusert med 60%. Den tyske overkommando overtok administrasjonen av Donau-trafikken og forsökte minesveiping både med båter og fra fly, men til liten nytte. Vrak av tankbåter, prammer og slepebåter fyllte elveleiet, og under forvirringen römte flodmannskapene tross alle Gestapos trussler.

Ukens statistikk: Okt. 19. Mosquito nattangrep mot Hannover og Mannheim, 1 fly savnes. Over 1000 tunge am. bombefly + 750 jagere angriper militäre mål i Mainz-Ludwigshafen-Mannheim-områdene, ingen tysk jagermotstand, 11 b.+ 11 j. savnes. Okt. 20. Over 1000 tunge br. bombefly med nattjagereskorte retter kraftig nattangrep mot Stuttgart og Nürenberg, Wiesbaden også angrepet, 9 tyske jagere skutt ned, 9 b. savnes. All. fly sprenger ...euse-dammen öst for Nancy og setter 4 byer under vann. Stor aktivitet av all. jagere og jagerbombere over Rhinland, 15 lokomotiver og 200 jernbanevogner ödelagt. Av 36 tyske jagere over Köln 10 skutt ned. Fra Italia angriper am. bombefly mål i Bayern, oljeanlegg i Regensburg & Brux og industrianlegg i Milanodistriktet. Torpedoförende russiske fly senker 5 tyske troppetransportskip i Östersjöen. Russ. fly angriper tysk konvoi i Varangerfjorden, 15 skip hvorav 1 destroyer senket, 14 tyske fly skutt ned. Fra hangarskip legger br. fly miner på Norskekysten, for förste gang blir hangarskip benyttet for dette formål. Okt. 21. 100-vis av br. jagere stötter den all. framrykking i Holland hvor også norske flygere deltar. 500 all. jagere og jagerbombere bröyter vei for amerikanerne n.ö. for Aachen, betydelige tyske jagerstyrker opp hvorav 21 skutt ned, all. tap: 3 maskiner. I Italia ödelegger all. fly 10 broer over Po og tunge am. bombefly bombarderer jernbanelinjen Budapest-Wien og trafikkmål i Jugoslavia. Mosquitoes og Beaufighters skyter i brann 2 tyske forsyningsskip i Haugesund, kraftig flak, 1 maskin savnes. Br. fly angriper Nicobaröyene i det Indiske Hav. Okt. 22. 1100 tunge am. bombefly + 750 jagere angriper uten tap Hannover, Braunschweig, Münster og Hamm. Store styrker br. bombefly med jagereskorte angriper uten tap innlandshavnen Neuss i Rhinland. Stor aktivitet av all. jagere og jagerbombere over Holland. Typhoonmaskiner avskjärer jernbanen Arnhem-Zuidersjöen. Fra England angriper Mosquitoes flyplass ved Innsbruck. Liten jap. flymotstand under operasjonene ved Leyte, am. luftvåpen avskjärer effektivt de japanske tilförsler. Okt. 23. RAF bomber om natten Hamburg og mål i VEST Tyskland, også mineutlegging, ingen tap. Lancasters angriper tunge tyske kanonstillinger på Walcheren, etter angrepet bare en kanonstilling i virksomhet. Br. fly skader to lasteskip og to eskortefartöyer utenfor Norskekysten. Fra Italia angriper tunge am. bombere München, Regensburg og Augsburg. Okt. 24. Over 1000 tunge br. bombere retter kraftig nattangrep mot Essen (bombevekt 4500 tonn), heftig flak og en del jagermotstand. Berlin også angrepet, nattens tap 8 maskiner. 400 am. j. og jb. beskyter 150 tyske lokomotiver og ödelegger 400 godsvogner, 18 maskiner savnes, 1 tysk fly viste seg og ble skutt ned. Okt. 25. Br. fly angriper om natten Hannover og Vest-Tyskland, mineutlegging bl.a. Oslofjorden, ingen tap etter nattens operasjoner.

\- 0 -

Studie i tysk kultur.

Russerne har foretatt inngående undersökelser av tyske krigsfanger mentalitet og tenkesett. Her gir vi en smakebit på de resultater undersökelsene har bragt for dagen. De er tatt inn ikke for å latterliggjöre den tyske ungdom, men for å vise hvor komplisert det tyske problem er.

Alder	Yrke	Hvem er Goethe?	Hvem er Bethoven?	Hva hendte i 1789.	Hvem er den störste tyske dikter?
18	SS-mann	Vet ikke	Aldri hört tale om ham.	Paris ble erobret.	Kolbenheyer.
21	Fotograf	Vet ikke	Berömt pianist	Vet ikke	Hitler.
18	SS-mann	Tysk förer.	Tysk banebryter	Tyskland ble delt av franskmennene.	Hitler.
19	cellulosemann	Statsmann	Radiodirigent	Stor krig	Hoffmann
18	partimann	Dramatiker	Radiokomponist	Intet.	Rosenberg.
37	gartner	Venn av Schiller	Berömt komponist.	Europeisk revolte	Schiller.
26	kommunal funksjo.	Nazistisk politiker	Vet ikke	Vet ikke	Hitler
19	kontorist.	Bokforlegger.	Preussisk musiker	Vet ikke	Hitler og Goebbels.
24	maskinist.	kulelager fabrikant	Vet ikke.	Vet ikke.	Hess.
21	Kontorist.	Gauleiter.	Filosof	Middelalderen slutt.	Hitler

\- 0 -

Svartebörsen i Frankrike har sett sine beste dager. Tilförselen av levnetsmidler har alt overskredet minimumskvantiteten 4.600 tonn pr. dag. Dette har kunnet skje fordi transportmidlene er blitt rasjonalt samordnet. Prisnoteringen på smör som for noen måneder siden var 500 franc pr. kilo er nå presset ned i under 200 franc.

Ifölge den greske professor Angelopoulus er alle greske partier enige i ett spörsmål, det monarkistiske. 90% av befolkningen er republikanere.

Bidrag til debatten om etterkrigs-politikken.

Etterhvert som krigen närmer seg sin avslutning - og befrielsen av Norge står for dören - vil en rent politisk debatt höyst sannsynlig mer og mer fylle spaltene i våre fri aviser. Det er et gledelig tegn fordi det tyder på fast vilje til å löse de problemer ettertkrigstiden vil stille oss overfor. Mange spörsmål bör også trekkes fram för freden kommer og gjenreisningsarbeidet begynner. "Kronikken" vil likevel bare i begrenset utstrekning ta del i en detaljert politisk debatt. Dette skyldes på ingen måte önsket om i en falsk enighets navn å se bort fra eventuelle meningsforskjelligheter. Men mange forhold og situasjoner vil väre vanskelig å bringe fullstendig på det rene för krigen er slutt, og en behandling av dem vil lett forsynde seg mot kravet om saklighet. Etter vår mening bör den fri presse også väre forsiktig med å angripe både personer og politiske retninger, så lenge diskusjonen ikke er fri, og de angrepne ikke har muligheter for å ta til gjenmäle. Rent eksempelvis kan man tenke på spörsmålet om det "sittende" Storting bör innkalles på nytt etter krigen eller ikke. Herom vil meningene sannsynligvis väre delte. Men hverken sakens staterrettslige side eller de problemer som måtte hefte ved Stortingets oppkomst den för og under krigen kan komme i det riktige lys för krigen er til ende og alle aktstykker kan offentliggjöres. Så lenge okkupasjonen varer, vil det heller ikke väre nödvendig å ta opp en diskusjon om f. eks. dette emne. - "Kronikkens oppgave må stort sett väre å bringe sine lesere de tilgjengelige fakta. Den enkelte får selv vurdere disse fakta og trekke sine slutninger.

Noen alminnelige politiske betraktninger tror vi likevel kan forsvare sin plass.

1.) För krigen hörte man ikke så rent sjelden uttalelser som: "Jeg har aldri hatt tid og interesse å avse for politikk". Slike ord virker underlig foreldede idag. 4 1/2 års kamp mot de nazistiske undertrykkere har gjort det klart at liv og politikk på mange måter er ulösselig forbundet med hverandre. Nå skjönner vi hva f.eks. demokratiet betyr for oss, selv i dagliglivet. - Begrunnelsen for denne mangel på interesse for offentlige anliggender var ofte: Det spiller ingen rolle hva vi mener likevel. Byråkratene på toppen angir kursen".

Vårt demokrati var neppe fullkomment, men fungerte antagelig bedre enn styret i de fleste andre land. Hvis avstanden ble for stor mellom folk og styrer, hvis det forekom antydning til byråkrati, må det for en del ha hatt sin grunn i at folkeopinionen ikke var våken nok. Skylden ligger blant hos dem som trakk seg vekk fra det offentlige livet. Den som ikke vil ha noe med politikk å gjöre - som ikke vil ta sin del av ansvaret - har heller ingen rett til å kritisere.

Dette betyr på ingen måte at vi alle skal väre aktive politikere; men vi skal danne no mest mulig våken og orientert opinion, som prövar å hindre eventuelle utglidninger i vårt demokrati, som setter yrkespolitikerne på plass. Vi har sett så mange utenlandske eksempler på hvor farlig det er at opinionen dovner av i ly av de "ufeilbarlige" politiske lederne, at det må väre et krav til alle å följe best mulig med i utviklingen. I en direkte og hyppig kontakt med statens virksomhet kan den enkelte kanskje komme ved at det gjennom endringer i den konstitusjonelle praksis gjöres bruk av - konsultative - folkeavstemninger.

2.) Noen sier: "Denne krigen må da ha lärt oss en ting, å väre enige". Hvis de dermed uttrykker håpet om et ettparti-system etter krigen - eller noe i den retning - slutter vi ikke opp om uttalelsen. Forskjellige partier er vil det alltid väre - hvis man ikke holder dem nede mot tvang - og på mange måter er dette forhold en betingelse for samfunnets framgang. Men hvis de måner at fellesfölelsen er vokst under denne krigen, hvis de håper at vi for framtiden kan holde meningsforskjellen innen visse rammer, preget av at vi alle först og fromst har samfunnets vel for öye, da er vi enige. Krigen har vel lärt oss ikke å krangle for meget om bagateller, men jenke oss etter hverandre og konsentrere kreftene om de store oppgavene. Vi kan lettere enn för vurdere de forskjellige detaljers betydning i det store politiske billedet.

Viktig er det at det politiske livet blir regulert av visse spilleregler, som alle overholder. Alle bör gå inn for den mest mulig rensliga og saklige valgpropaganda og diskusjon, det bör ikke taes politiske hensyn til ansettelser, skjönkerettsbevilgninger osv; pressen må ikke forfalske fakta eller arbeide med et "utvalg" av fakta for å tilpasse virkeligheten til partiets syn. Avisene bör skille mellom fakta og kommentarer og ikke utgi sine vurderinger for mer enn de er. Mot dette har det vært syndet meget fra krigen. Eksemplene kan forfleres, men hovedsynspunktet vårt er: Alle er best tjent med at de politiske partiene bare bruker fullt ut hederlige metoder. Ved skitten valgpropaganda f. eks. med rent personlige angrep kan man kanskje ödelegge litt for motparten; men i lengden ödelegger man også for samfunnet og for seg selv. Griper ett parti til tvilsomme metoder, vil nemlig de andre partier lett slå inn på samme vei.

För å sikre den rette saklighet og framdrift i vårt demokrati er det ikke bare nödvendig at man följer våkent med i det politiske livet, men også at man lar alle hendelser og foreteelser virke inn sitt standpunkt, som bör revideres kritisk med jevne mellomrum. Det er ikke beundringsverdig å ha en klippefast, dogmatisk overbevisning som ikke levner plass for toleranse og forståelse for andres syn. Det er for meget dum-sikkerhet i politikken. Intet politisk syn kan jo vitenskapelig bevises. Om det er riktig eller ikke avhenger av målet man har satt seg. - Et parti kan selvfölgelig vanskelig arbeide seg fram uten streng disiplin hos medlemmene, men partiene skulle ikke behöve å binne sine tilhengeres syn i så stor utstrekning som tidligere når det gjelder hovedsakelig ikke-politiske spörsmål, f.eks. diktergasjer. Verdifull impulser kan vel også hentes fra det amerikanske system uten skarpt avgrensete partiskiller.

Ett er ialfall sikkert: en framgangsrik og fruktbar utvikling er sikret hvis de politiske partier går inn for et tillitsfullt og åpent samarbeid.

- 0 -

Hvorledes svenskene behandler våre quislinger.

När en norsk flyktning er kommet over til Sverige, avgjör myndighetene först om han er quisling eller ikke. På dette punktet - som på alle andre - är det et vennskapelig samarbeid mellom de svenske myndighetene og det norske flyktningekontoret. Det er klart at svenskene må forbeholde seg prövelsesretten i siste instans, men i praksis foretar de norske organer selv den nödvendige politiske gruppering av flyktningene. De kjenner dem jo best. En quisling-flyktning får ikke norsk flyktning-pass, men i stedet svensk "främlings"pass. Men dette pass-spörsmålet er bare en legitimasjonssak som intet har å gjöre med den egentlige "sortering" av flyktningene. Det blir neste problem. Nordmennene har sitt eget rettskontor som avgjör hvem som skal regnes og behandles som nordmenn og hvem som skal få etiketten quisling. Quislingene deles opp i tre kategorier: Den förste gruppen omfatter dem som i en viss utstrekning får sin bevegelsesfrihet begrenset og stilles under politioppsikt. Ofte blir de henvist til et bestemt distrikt hvor de må oppholde seg. De bör likesom andre flyktninger sörge for sig selv og får söke sitt utkomme, men ikke ta arbeid i krigsviktige industrier. Den andre gruppen omfatter de mer ustkre tillfellene, personer som har vært mer engasjert i quislingregimet uten derfor å väre så kompromittert som den tredje gruppen. Det må undersökes individuellt om de skal individuellt om de skal interneres eller ikke. De som besluttes internert, blir sendt til leiren i Helsingmo i Helsingland. Det erklart at de svenske myndigheter også må uttale seg i så tilfelle. Til den tredje gruppen hörer de mer kompromitterte nazistene som internerres i den nevnte leiren til krigen er slutt; de svenske myndighetene går ut fra at nordmennene klarer å oppdage alle quislingelementene. - Sammenlagt 570 personer er blitt sendt til leiren i Helsingmo siden mars 1943, derav 436 nordmenn og 97 dansker. F.t. utgjör leirens klientel 171 personer. Mellom 700 og 800 flyktninger har ikke fått norsk pass, men av dem er ikke samtlige N.S.-medlemmer. De utgjör en hel skala fra relativt milde tilfeller til de grovere krigsforbrytere. När krigen er slutt vil Sverige utlevere dem til de norske myndigheter.

Holland i hardt vär.

De alliertes dristige forsök på en lynsnar framrykking nordover gjennom Holland for på den ene side å avskjäre retrettmulighetene for de tyske tropper i Vestholland og på den annen side å omgå Siegfriedlinjen i nord ville - dersom det hadde lykkes - ha åpnet veien inn til hjertet av Tyskland og dermed kanskje fört til et snarlig tysk sammenbrudd. Dermäst ville Hollands skjebne blitt en helt annen. Slik som frontstillingen er i Holland nå, er landet forholdsvis lett å forsvare, kanskje mest fordi det er så lett å ödelegge. Kystlandets lave beliggenhet, det uhyre komplisserte kanalsystem og rikdommen på store elver og dämninger gjör det mulig å lagge store deler av landet under vann. I september år ble havvannet sluppet inn over hele det vestlige Holland til linjen Amsterdam - Breda, hvorved det rikeste jordbruksarealet ble ödelagt for en lang arrekke framover. Store oversvömmelser er også forårsaket av omfatterde bombeangrep mot elvedämninger inne i landet. Oversvömmelsenes skadevirkning er enorm også p.g.a. at Holland har en forholdsvis stor folketetthet (ca. 40 ganger så stor som i Norge).

Likevel vil vel sprengvirkningen av de forskjellige våpenarter komme til å sette de dypeste og varigste merker i Hollands jord, når de allierte armer nå setter seg i bevegelse for å bane seg vei gjennom de tyske forsvarsstillinger. Den hollandske sivilbefolkning får også i full utstrekning kjenne hardheten av dette oppgjör. Den tyske terror er ytterligere steget under den rådende beleiringstilstand, og matsituasjonen skal være meget prekär, hvilket for en stor del skyldes oversvömmelsene og tvangs-evakueringene som skal omfatte millioner hollendere. En rapport fra Holland sluttar med at " nöden blandt hollenderne nå har nådd slikt omfang at forholdene er ulidelige."

Man hörer lite om organisert motstand fra den hollandske befolknings side under den pågående befrielse av landet. Har det da manglet hemmelig organiserte militär- og sabotasje-grupper i Holland? - Selvsagt er det ikke tilfelle. Holland har sin hemmelige militärorganisasjon, som i denne tiden har mottatt og mottar sine instrukser fra den allierte overkommando gjennom sin sjef prins Bernhard. Signalet til motstand fikk den innenlandske militärorganisasjonen den 13. september da general Dempseys armé rykket inn over den hollandske grense. Denne dag lød prins Bernhards parole: Tiden er inne. - Et par dager senere ble denne parole kraftig understöttet av en appell fra general Eisenhower som samtidig advarte sivilbefolkningen mot å gå til uorganiserte aksjoner. De general Brereetons tropper ble landsatt fra luften gav den hollandske regjering ordre om alminnelig jernbanestreik, koste hva det koste ville.

Det kommer svärt få meldinger som kan gi et inntrykk av hvor omfattende og vellykket sabotasjen bak de tyske linjer i virkeligheten er. Noen endelig partisankrig synes det ikke under noen omstendighet å kunne bli tale om. I det flate hollandske landskap vil lett beväpnede friskarer stå helt makteslöse overfor pansrede tyske avdelinger.

Den hollandske ihnsats i krigen har fått gjort seg mer gjeldende utenfor landet, idet hollandske stridskrefter har deltatt på de fleste krigsskueplassene rundt om i verden sammen med de andre allierte tropper. I England har de skapt en liten armé og deres luftstridskrefter har deltatt i raidene mot Tyskland. Störst betydning har Hollands krigsflåte som idag teller 60 skip med 7000 manns besetning, og handelsflåten som med sine 440 skip (ca.2,250,000) tonn) bregte et betydelig tilskudd til den allierte handelstonnasje. Det er särlig i hollandsk Ost-India at deres militäre bedrifter har vært framrekende. Tapene til sjöss har vært store, idet 40% av tonnasjen er gått tapt og 2,900 sjömenn mistet livet.

Men om det hollandske moderland ikke har maktet å reise särlig stor militär motstand mot den så enormt overlegne fiende, så har den "passive" motstand vært så meget större. Den hollandske motstandsbevegelse er i höyere grad enn i de fleste andre land dominert av de intellektuelle, med er legefront, kirkefront, juristfront osv. Bemerkelsesverdig er også universitetenes og studentenes store innsats, noe som tidlig satte sitt prig på motstandsbevegelsen. Det gjaldt protester mot jödeforfölgelsene, noe som förte til at universitetene i Leyden og Delft ble stengt. Aksjonen hadde en tilsvarende virkning på den indre hollandske front som höyesterettsfilbaketreden har i landet. Tyskerne prövde å komme motstandsbevegelsen til livs ved å deportere hollandske krigsfanger og studenter til Tyskland, men mange kom seg unna, og dannet senere kjernen i Hollands underjordiske organisasjoner. Tallet på henrettelser av hollandske patrioter pr. måned skal väre kommet opp i over 200 i 1944. 430,000 hollendere er deportert til Tyskland. Av landets 180,000 jöder ble 140,000 sendt til Polen, mens resten er kommet seg unna. 120,000 hollendere er sendt som kolonisatörer til Östmrådene, og herav skal bare knappe 60% väre i live.

I Holland skal det ha funnet sted en politisk venstreforskyvning i löpet av de år okkupasjonen har vart. Den hollandske eksil-regjering i London sies derimot å ha bevart et preg av den konservatisme som behersket hollandsk politikk för krigen. På visse hold er den blitt mistenkt for å väre imperialistisk og reaksjonär i sin utenrikspolitikk. Den hollandske utenriksminister van Kleffens har framsatt forslag om at Holland som kompensasjon for de oversvömmete provinser må få en del av Ruhrområdet. Begrunnelsen er den at Holland, som har mistet en stor del av sitt rikeste jordbruksareal ellers ikke vil väre istand til å brödfö seg. På den hollandske hjemmefront har man imidlertid reist opposisjon mot en slik anneksjon som enten vil före en tysk minoritet innenfor Hollands grenser eller medföre en väldig folkeforflytning, noe man er prinsipielt imot.

Også på et annet punkt er det kommet til meningsforskjell mellom hollenderne, nemlig når det gjelder tiden under og like etter befrielsen. Flertallet i den hollandske regjering mener at det må rå en viss form for "beleiringstilstand" også en tid etter befrielsen, hvilket innebärer at det ikke skal foretaes noen øyeblikkelig regjeringsforandring og at det politiske liv ikke skal få utfolde seg helt fritt med en gang, at kommunestyrene skal innsettes av de centrale myndigheter osv. Den hollandske justisminister Angeren hevdet imidlertid at men så fort som mulig skulle innföre "normale" tilstander. Dette förte i mai iår til ministerskifte idet det ble utnevnt en ny justisminister, Meyven Goedhardt, som nettopp var kommet hjemme fra. Han hevdet at den hollandske hjemmefronten hadde samme oppfatning som regjeringsflertallet.

Hjemmefronten forfattet like för invasjonen et manifest som ble offentliggjort i de to ledende hollandske "illegale" aviser: "Vrij Nederland" og "Het Parool". Manifestet var delt opp i tre avdelinger: motstanden mot tyskerne, overgangsperioden og framtiden. Den förste avdeling påla det hollandske folk plikt til å stötte den underjordiske armén og sabotörene, samtidig som all svartebörs som ikke utelinget fremmet befolkningens kamp mot tysk plyndring og tvangsekspert ble fordömt.

I den andre avdelingen om overgangsperioden kreves det absolutt lydighet overfor regjeringen og de ordre som kommer fra den allierte overkommendoen. Alle forredere og samarbeidsmenn skal straffes strengt, men det taes absolutt avstand fra "de lange knivers natt". Enhver form for militärdiktatur avvises, og beleiringstilstanden, som nödvendigvis må erklåres, må ikke vare en dag lengre enn nödvendig.

När det gjelder framtiden erklåres det at det ikke er tilstrekkelig å vende tilbake til forholdene för 10. mai 1940. Nasjonens befrielse må også innetäre en radikal fornyelse av det politiske, sosiale og ökonomiske liv. Både arbeidere og forbrukere må i framtiden väre representert i ledelsen av industrielle foretagender. De liberal-kapitalistiske produksjonsmetodene garanterer ikke lengre individenes sosiale sikkerhet. De bör derfor erstattes av et system av nasjonal og internasjonal kontroll som hindrer produksjon i rent fortjenst-öyemed. Manifestet understreker videre nödvendigheten av et utvidet trygdesystem, större arbeid for folkeopplysningen, like utdannelsesmuligheter for alle, likestilling mellom jordbruks- og industriarbeidere o.s.v. Det kreves også at dronning Wilhelminas löfte om koloniernes likestilling skal innfries. - Den tenkemåte og de prinsipper som frengår av manifestet synes å gi et ganske godt billede av den politiske status i Holland etter over 4 års kamp. (Opplysningene er hentet fra Händslag).

Den britiske demobiliseringsplanen.

Den engelske regjerings hvitbok om demobiliseringen, som ble offentlig gjort i slutten av september iår, behandler särlig tiden mellom Tysklands og Japans nederlag. Allt-klart signalet kan ikke gies för også Japan er beseiret, og inntil det er skjedd vil de militäre behov sette sitt preg på situasjonen.

I denne midlertidige perioden vil demobiliseringen beröre to grupper av personer som er kalt ut til krigstjeneste. Klasse A består av menn som får trekke i sivil p.g.a. alder eller tjenestelengde. Klasse B, som vil bli meget liten i sammenlikning med A, skal bestå av menn som trengs for viktig gjenoppbygningsarbeid. Alder og tjenestelengde vil bli sammenliknet på den måten at 2 måneders tjeneste likestilles med 1 år i alder. En 22-åring med 4 års tjeneste bak seg, kommer altså i samme demobiliseringsgruppe som en 40-åring med ett års tjeneste. Mennene i klasse A vil få minst 8 ukers full lönn, matpenger og familiebidrag. Hvis de ikke kan vende tilbake til sine gamle jobber, vil myndighetene väre dem behjelpelige med å finne arbeid. Det er berettigete til å velge det arbeid de har mest lyst på, hvis mulig. Mennene i klass B, särlig bygningsarbeidere, vil bli anderledes behandlet. De vil bare få 3 ukers full lönn og vil fortest mulig bli dirigert over i det arbeid som venter på dem. Särlig er boligmangelen blitt overhengende. - Kvinner vil bli avmönstret etter samme system, bortsett fra t gifte kvinner vil få fortrinnsrett.

\- 0 -

Ifölge Svensk-norsk pressetjeneste befinner over 17 000 nordmenn seg for tiden i tysk fangenskap. Bare i de siste ukene er over 1500 nordmenn blitt fengslet, for det meste som gissler. Särlig Trondheim, Drammen og flere nordnorske byer har värt hjemsökt. Over halvparten av de fengslede - 9000- er deportert til Tyskland og anbragt i forskjellige konsentrasjonsleire, tukthus og fengsler. Av de norske fangene som er igjen i Norge sitter over 4000 på Grini. Fangetallet der er steget betydelig i den siste tiden b.l.a fordi fangene i Faltsta konsentrasjonsleir i Tröndelag er blitt overfört dit. Sammenlagt har omtrent 15 000 nordmenn passert Grini. Man frykter nye transporter til Tyskland. Hjemmefronten vil imidlertid bruke alle de midler den har til sin rådighet for å hindre det.

\- 0 -

Om flukten fra AT

skriver "Bulletinen" bl.a.: 15. mars iår sendte Hjemmefrontens Ledelse ut det förste opprop om streik mot AT. Faren for at AT-guttene ville bli tvangsmobilisert av tyskerne var nemlig overhengende. Sammen med en klarlegging av dette forhold gikk aksjoner mot registreringskontorer, hvor ruller og arkiver ble sprengt og brent etc. Makthaverne gikk til desperate motangrep endog skyting, men for hjemmefronten ble resultatet likevel godt I enkelte strök som Övre Telemark og Hallingdal var streiken nesten 100%ig og også i Oslo og andre steder var streiken meget effektiv. Stort sett synes streikeprosenten å ha ligget på 25-30. - Så kom registreringen av de 3 årsklasser. Da 21-22 og 23-åringene slo mobiliseringsforsöket til jorden begynte også flukten fra AT for alvor.

Etterhvert kom det så mange både av AT-befal og mannskap over til Sverige at en har fått et klart billede av tilstanden i AT-leirene. Det ble delt ut våpen i leirene - det ble sagt til vakthold - og flere sveiter ble sendt til tysk veiarbeid i Nordnorge. De siste illusjoner forsvant.Det kan nå trygt sies at det som er igejn av befal i AT, enten er quislinger aller feige kryp som ikke er istand til å manne seg opp til en avgjörelse. Og er det noen gutter igjen, må det tilskrives ung alder eller redde foreldre.

Det er et åpent spörsmål om vintersveitene vil bli kalt inn iår. Naziorganisasjonen AT er i et hvert tilfelle ferdig. Hjemmefronten har knekket den uten å bruke våpenmakt. Erfaringene fra AT-kampen i 1944 bärer bud til oss alle. Vi har nemlig ikke bare oppnådd å ödelegge organisasjonen AT,men også å tvinge naziledelsen til å avstå fra å bruke AT som arbeidskraft for fienden, og som brekkstand for sine politiske planer. Våre tap under kampen har värt minimale. Det nytter å gjöre motstand!

AMGOT i Tyskland.

I og med at de allierte tropper har ~~rykket inn~~ over tysk område og Aachen er blitt erobret, har AMGOT under general Elsenhowers ~~ledelse~~ begynt sin kjempeoppgave i Tyskland - og etterhvert som den allierte framgang skrider fram vil allierte militärforvaltninger bli opprettet i alle okkuperte distrikter for å utöve den överste myndighet i alle grener av det offentlige liv. En total utrenskning av nazismen vil straks ble påbegynt. Alle medlemmer av partiet skal fjernes fra offentlige stillinger og administrasjonen ligge i hendene på allierte offiserer og tyskere med nazifri fortid. Det er innlysende at en slik administrasjon er påkrevd i krigssonene og hvis oppgaven blir klokt löst, kan den väre tyskernes förste skritt tilbake tilordnede forhold. En meget vanskeligere situasjon ~~oppstår~~ når hele landet er okkupert og de tre allierte ~~stormakter skal~~ sette opp en felles administrasjon i Berlin. Det synes som om de er innstillet på å forsöke å administrere Tyskland uten samarbeid med noe sentralt tysk styre, på samme vis som tyskerne har styrt Polen under krigen, nemlig som et generalguvernement.

Tyskland skal deles opp i tre soner: den engelske sone i de nordligste distrikter, den amerikanske i de sydlige, mens den östlige og störste sone skal administreres av Russland. Vil de tre soner bli styrt etter de samme linjer? Vil det bli handlet etter en felles plan for å möte den økonomiske krise i Tyskland som kommer til å anta svära dimensjoner såsnart den tyske krigsökonomi er brutt sammen? Betyr mangelen på en sentral tysk ledelse at man har tenkt seg en oppdeling av Tyskland, - og hvorledes vil det virke når okkupasjonen en gang skal höre opp? - De allierte har ikke noen lett oppgave foran seg fordi den tyske naziledelse har begynt en systematisk utryddelse av de tyske politikere som kunne tenkes å väre villige til å samarbeide med de allierte. Nazistene har foretatt aksjoner mot konsentrasjonsleirene, som har kostet kjente politikere livet. Verden skal få vite at det ikke kommer til å finnes noen Badoglio eller Bonomi i Tyskland. Dersom AMGOT gjör Tyskland til et förerlöst og herrelöst folk uten noen form for samlende forfatning, vil det nok virke som en slags undergang for tyskerne etter de statsidealer som er blitt innprentet dem.Kanskje er det dette som må til. Kanskje må det tyske folk symbolsk dö ut for så etter en periode av demokratisk opplärning å finne nye former og veier for sin selvstendige eksistens. Mulighetene for noe slags fruktbringende samarbeid med eventuelle demokratiske grupper innen Tyskland synes iallfall små.

\- 0 -

Det blir fremdeles klaget over at folk er for sleivete i munnen, at de ikke kan holde kjeft. Husk at Gestapo har norske agenter overalt, som ser ut som du og jeg. Husk at en uforsiktig ytring - på en trikk, et gatehjörne eller i en trappeoppgang - som Gestapo snapper opp, kan bety at en eller flere norske patrioter blir fengslet, pint kanskje skutt. Da er det din skyld. Du er ansvarlig. Hvis du sleiver med det du vet, er du like farlig som en angiver, ja farligere fordi det er lettere å gardere seg mot Gestapos håndlangere. Vik heller ikke tilbake fra å påtale andres uforsiktighet. Det er ubehagelig, men meget står på spill.

I hjemmefrontens og egen interesse bör du vite minst mulig. Du kan väre så taus og forsiktig du väre vil. Et Gestapo-forhör kan kanskje få deg til å snakke. Hvis du vet for meget, betyr det i beste fall at andre unödig må gå i dekning hvis du blir tatt. Verdifullt arbeid stanser opp. Hvis du tilfeldig kommer "opp i noe", så glem det, si aldri til noen hvorfra du får din "illegale" avis, vär ikke nysgjerrig. Del ikke din viten med din beste venn engang, kanskje han er en sleiv eller kanskje han blir arrestert.

Du synes kanskje ikke du får gjort noen innsats på hjemmefronten.Vit minst mulig og hold kjeft med det du vet - da gjör du en innsats.Ellers skal du alltid spörre deg selv: Hva kreves det av meg som soldat på hjemmefronten? Dare store almen saker kan löses gjennom parole.

\- 0 -

3 ekspl.

Mappe 95
Ekspl. 31. A
Dato 2.11.44.
Avd. 3 A-1162/44
L.nr. 5748

---------------------- K R O N I K K E N ----------------------
Nr. 31 -- 2.nov. 1944.

Befrielsen

av vårt land er begynt. Etter 4 års okkupasjon er Kirkenes blitt befridd av russiske styrker, som trenger videre vestover. I den anledning har kong Håkon og statsminister Nygårdsvold holdt taler. Hans Majestet ytret bl.a.: "Min regjering traff for en tid siden med mitt bifall avtale med den sovjetrussiske regjering om et samarbeid for det tilfelle at krigssituasjonen skulle utvikle seg derhen at sovjetrussiske stridskrefter kom til å opptre på norsk territorium. Denne situasjon foreligger nå. Sovjetrussiske stridskrefter er kommet til Norge for å kjempe mot den felles fiende. Det er meg en särlig glede å kunne meddele at norske styrker vil ta del i operasjonene sammen med de sovjetrussiske tropper og således atter kjempe på norsk jord. Sovjetsamveldet ble likesom Norge angrepet av Tyskland, og det er som våre allierte at de sovjetrussiske styrker kommer til Norge.Vår avtale med Sovjet-Samveldet går ut på at etter hvert som situasjonen tillater det, vil norsk administrasjon igjen tre i virksomhet i sitt fulle omfang. Avtalen fastsetter ennvidere at sivile norske embetsmenn utpekt av min regjering vil samarbeide med de russiske befalingsmenn for å lette de militäre operasjoner og overgangen til hel norsk administrasjon....."

. . Statsministeren sluttet sin tale slik: "Jeg vil understreke appellen (kong Håkons) om at de allierte sovjet-russiske avdelinger må få all mulig stötte, og jeg vet at dette vil skje. I forståelse med den sovjetrussiske regjering har den norske regjering tatt de nödvendige skritt for å gjennomföre norsk styre så snart kampene tillater det. De förste forsyninger av mat, klär og brensel vil bli bragt fram så snart som mulig. Landsforrädere vil bli tatt i forvaring og vil få sin straff. - Når de sovjet-russiske tropper er rykket inn i Öst-Finnmark, hilser vi dem velkommen som venner til fullföring av vår felles frihetskamp. Idag som i 1940 står Nord-Norge i förste linje. Hele det norske folk som venter på befrielsens time er med dere. Ved felles kamp og felles ofre vil seiren bli sikret."

Vi slutter helt og fullt opp om ordene til Kongen og statsministeren.

Russerne som er sterkt engasjert over en veldig front, må ha vanskelig for å avse soldater for frigjöringen av Norge. Dessverre disponerer vi ikke over tilstrekkelige styrker til å befri landet vårt selv. Det er ikke noe å skamme seg over. Sjöfolkene våre, flygerne, lärerne, prestene osv.,osv. har gjort en stor krigsinnsats. Men småstatene kan nå engang ikke hamle opp med stormaktenes dampveivalser.

Når og på hvilken måte resten av vårt land vil bli befridd, er fremdeles uvisst. Når hjemmefronten engang får ordre om å gå til aksjon, vil det föles som en lettelse for mange. De får et önske oppfyllt: å få väre med selv, og ikke la andre gjöre alt grovarbeide for seg.

Foran denne siste store styrkepröven minnes vi - og hyller - alle dem som har värt med på å skape grunnlaget for frigjöringen av Norge, de allierte soldatene som er falt på frontene rundt om i Europa - bl.a. de russere som stuper på norsk jord idag i kampen for Norge -, de norske sjömennene som gikk ned, flygerne som ikke vendte tilbake, hjemmefrontens pionerer som bukket under. Vi hyller alle dem som Nordahl Griegs ord om Viggo Hanstéen passer på:

"Du tok din plass i en forposts stumme, dödsdömte strid,
uten å selv kunne reddes, men for å gi andre tid.
Andre skal engang seire i vennets, åpne slag.
Men det var de ensommes offer som lyste for det ble dag."

Vi har mange ... å minnes: de tusener av nordmenn som sitter i tyske fengsler eller konsentrasjonsleire, Vestfoldfolkene, ofrene for eksplosjonsulykker og bombeangrep etc. etc. Vi tenker kanskje ikke på dem hver time på dagen. Tör det vel ikke. Og det hender så meget at sinnet ikke klarer å registrere alt som skjer. I det harde jaget blir altfor meget uviktig og dagligdags.Men det vil vise seg at vi ikke har glemt alle dem som falt og ofret for Norges sak. Helter var - eller er - de vel ikke allesammen. Men frivillig eller ufrivillig har de båret de störste byrdene i kampen. Når krigen er slutt skal de - eller deres etterlatte - få all den hjelp de trenger til utdannelse osv., - ikke som en nådegave men som en selvfölgelig rett.

\- 0 -

Ordre fra den norske forsvarssjef:

Situasjonen er särlig alvorlig på grunn av fiendens aksjoner mot motstandsbevegelsen. Det som skjer nordpå gjör ikke noen forandring i det alminnelige direktiv som er: Unngå åpen kamp. Bevar organisasjonene. Dere vil få ordre gjennom kjente kaneler og i kringkastingen når tiden er inne til aksjon i samsvar med den militäre situasjon. Vär på vakt mot falske ordre. Fölg de ordre om forsiktighet som gis fra Hjemmefrontens Ledelse.

\- 0 -

UKEN SOM GIKK (6.okt. - 1.nov.)

Den nordnorske front. Den viktigste begivenhet for oss i uken som gikk er at befrielsen av vårt eget land er begynt ved russernes innrykning i Kirkenesavsnittet. Onsdag 25. okt. satte russerne inn stöt mot byen både fra sör, nord og öst (så vidt man kan forstå av de sparsomme meldinger), og alt tyder på at särlig angrepet fra nord kom meget overraskende på tyskerne, idet norske fiskere her satte de russiske styrker over fjorden. Tyskerne hadde iverksatt ganske omfattende ödeleggelser, men de hadde tydeligvis ikke fått tid på seg til å fullföre arbeidet, idet russerne tok som bytte materiell i en mengde som svarer til et års forbruk for den tyske "Armé Lappland". Russerne har senere stött videre fram og tatt bl.a. den meget viktige flyplass ved Kirkenes og en rekke bygder og grender, bl.a. Jakobsnes, Elvenes, Svanvik, Björnevatn, Scholm, Stonga, Vaines, Lillebekken, Munkeelv, Anglefjell og Neiden.

Kirkenes er et meget viktig strategisk punkt på Ishavsfronten, det var tyskernes hovedbasis i disse strök. Hvor raskt den videre frammarsj vil gå, avhenger av mange faktorer, av de to parters styrkeforhold, av föret osv. Man kan vel iallfall vente at tyskerne vil forsöke å före oppholdende strider innover langs Varangerfjorden, for å gi styrkene i Vadsö-Vardöavsnittet tid til å replicre på Tana-linjen. Den eneste retrettvei over land som står til rädighet for tyskerne ute på Varanger-halvöya er nemlig kystveien langs fjordens nordside, og med den styrke russerne nå har på sjöen og i luften her oppe og med tyskernes mangel på fartöyer vil den tyske ledelse neppe gjöre noe forsök på evakuering sjöveien. Ved Tanalinjen kan man vente at tyskerne vil forsöke å organisere et kraftigere forsvar, men meget tyder på at de regner med å måtte oppgi hele Finnmark og vil falle tilbake på Lyngen-linjen. Til Skibotn i Lyngen fører den annen hovedvei fra Nordfinnland; her er naturforholdene gunstige for forsvar og tyskerne har gjennom lengre tid bygd ut en linje her. Meldinger fra Moskva tyder på at det er konsentrert ganske betydelige russiske styrker på Ishavsfronten, med utrustning for et vinterfelttog, men de har for seg også meget store tyske styrker (100-150 000 mann?), og de mangelfulle kommunikasjoner, de store avstander og värforholdene i disse strök vintertid gjör det ikke umiddelbart sannsynlig at frammarsjen vil bli så rask.

Den norske sivilbefolkning i Finnmark kommer i en prekär situasjon da tyskerne hensynslöst ödelegger bebyggelsen bak seg i den utstrekning de får tid til det og jager befolkningen avsted. Da det hersker en skrikende mangel på transportmidler både til lands og til sjöss, vil det i mange tilfeller si at folk må gi seg avsted til fots uten å kunne ta med seg mer enn det de står og går i.

Kong Håkon meddelte i sin tale torsdag at også norske styrker vil bli